Dagboek van een groenridder

Een jaar wandelen in de natuur

Robin Hannelore

bron
Robin Hannelore, *Dagboek van een groenridder. Een jaar wandelen in de natuur*. Uitgeverij de Roerdomp, Brecht / Antwerpen 1988

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/hann001dagb01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

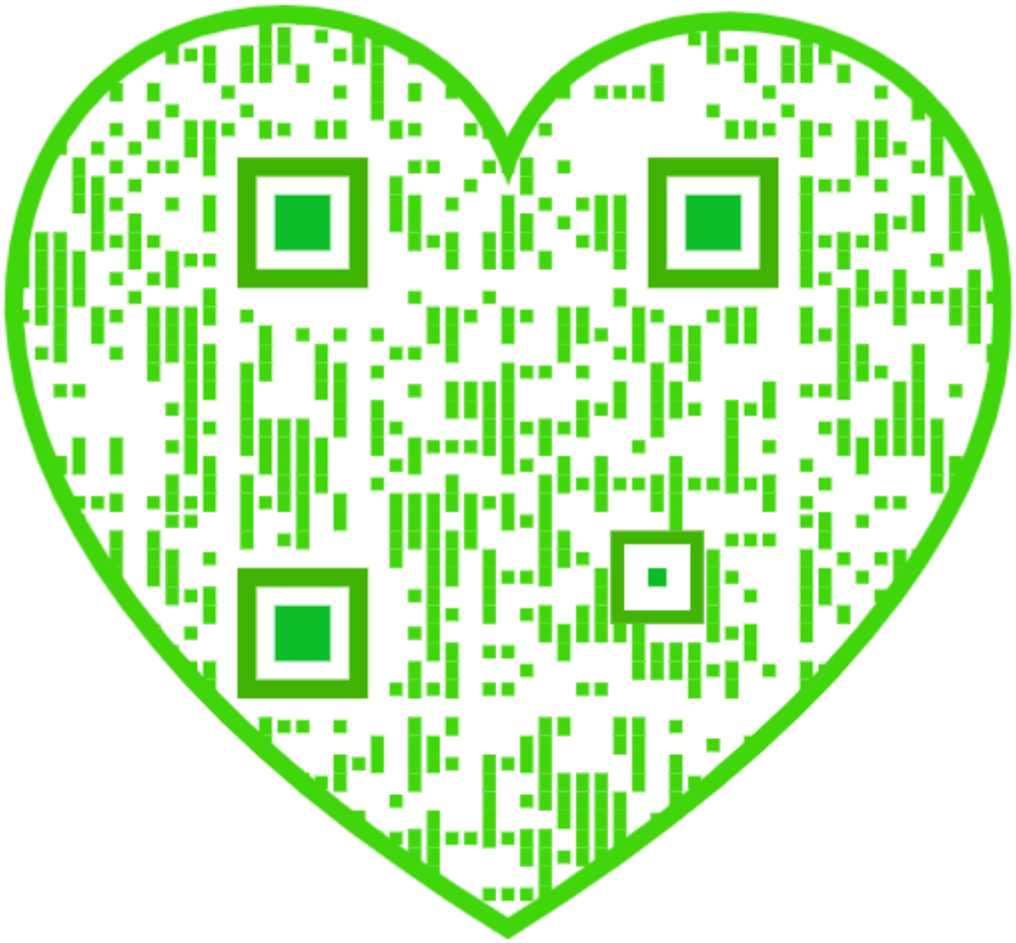

Aan mijn moeder († 10 mei 1988), die ervoor zorgde dat ik nog steeds kan en mag zeggen: 'Et in Arcadia ego!'

Groenridder

In zijn natuurkroniek (Courant van 9-5-1985) verklapte Robin Hannelore dat hij ‘een beetje bekend is als groenridder’. De grote Van Dale kent wel: groenboer, groenenkroeg, enz. maar niet: groenridder. De betekenis is wel: milieubewuste beschermheer. Wellicht is het woord (zoals de groene kever) in de Kempen ‘zo maar uit de lucht gevallen’.

In een Gezellestudie van 1930 had Jules Persijn het over de ‘blaue Blume’-ridders. Zinsverband: ‘En dat de gruw voor de fabriek, bij de “blaue Blume”-ridders geen engheid beduidt, zou prettig kunnen bewezen worden...’ (J. Persijn, Studies en Lezingen II, 1931, blz. 159).

Lente

Zondagsei
[*21 maart*]

Vanochtend zongen de grote lijsters in de Kempen alsof ze gek geworden waren. Dus wist ik dat het een regendag zou worden. De ‘regenzang’ (Van Dale kent het woord niet) van de lijsters is een onfeilbaar voorteken. Ik ben gaan wandelen om me er nogmaals van te vergewissen dat elke lijster een andere melodie gekomponeerd heeft, met af en toe wat plagiaat erbij. Ook de zanglijster (die wij in de Kempen hoornmerel noemen, omdat zij haar nest in de vorm van een hoorn bouwt) liet zich niet onbetuigd. Terwijl ik door de druilregen stapte, schoot het me te binnen dat ik in geen jaren nog hoorde reppen over een zondagsei (ook een woord dat Van Dale niet kent). Wij in onze jeugd ontdekten in elk vogelnest een ei dat anders, grilliger van tekening of kleur, én dus mooier dan de andere was. Dat - zo leerden ons de oudere Kempenaars - was het ei dat de vogel in kwestie op een zondag gelegd had. Later ben ik mij gaan afvragen of het hier niet het eerste of laatste ei van het legsel betrof, maar dat bleek niet te kloppen. Dus houd ik het er maar bij dat onze vogels op die wijze de zondag in ere houden. Ik vind het prettig dergelijke dingen te bedenken als de natuur ermee bezig is de aarde tot een zondagsei te maken.

Leeuwerik
[*22 maart*]

Vaak op mijn wandelingen nu blijf ik onbewust staan om te luisteren naar de extatische vreugde van de veld- of akkerleeuwerik, hét symbool van het voorjaar. Nog steeds wordt de kinderen in de Kempen voorgehouden dat de veldleeuwerik (met zijn kleine beweeglijke kuif) een soort van verdoemde vogel is:

in een spiraalvormige zangvlucht klimt hij biddend en God bejubelend tot soms honderd meter hoog, om vervolgens - blijkbaar omdat zijn gebed niet verhoord wordt - luid vloekend (‘Verdomme-verdomme-verdomme!’) in glijvlucht en in de laatste meters zelfs als een steen naar beneden te komen. Veldleeuweriken overwinteren meestal in het Middellandse-Zeegebied. De kuifleeuwerik (met zijn grote puntige kuif) daarentegen is een standvogel. Pas in de vorige eeuw is hij hier opgedaagd. Vooral waar veel paarden waren, voelde hij zich in zijn schik. Nu treffen we hem vaak aan op speelplaatsen van scholen, waar hij zich te goed doet aan broodresten. De kuifleeuwerik, die graag ligt te gullen, is een fameuze imitator: vanaf een vaste uitkijkpost zit hij al wat leeft na te bootsen. De kleinste inheemse leeuwerik is de boomleeuwerik, die voorkomt in duin-, heuvel- en heidelandschappen. Hij zingt vooral 's nachts, vanaf een vaste zangpost. Overdag heeft hij een eigenaardige fladderende zangvlucht. De Engelsen hebben een mooi gezegde voor ‘doemdenkers’: ‘If the sky fall, we shall catch larks’.

Patrijzen
[*23 maart*]

In de herfst noch in de winter had ik de vertrouwde klucht patrijzen in het achterdijkse land van de Nete gezien, zodat ik reeds dacht dat ze uitgeroeid of verdreven was. Toen ik daarstraks overdonderd naar het overal opschietende klein kruiskruid (veernervige bladeren, borstelvormige gele bloempjes) stond te kijken, vloog eensklaps een koppel voor mijn voeten op om neer te strijken op de braakliggende grond aan de overzijde van de Nete. Een kwartier later roffelde een ander paar voor mijn voeten weg. Dat zijn zo van die dingen die mijn dagen kunnen goedmaken...

In de lenteachtige en zomerse Kempen van mijn jeugd moest je, op wandel in het akkerland, al goed opletten om geen patrijzenest te vertrappen. Menige boer hanteerde zijn zeis of zicht uiterst behoedzaam in de buurt van zulk nest. Nu echter ratelen de machines - precies in de broedperiode! -

onbarmhartig door het Engels of Italiaans raaigras. Graangewassen, die dan toch na de broedperiode gemaaid worden, zijn niet langer rendabel en worden dus niet gezaaid.

De kuikens (soms achttien!) hebben de eerste weken vooral insekten nodig, maar bijna alle akkers zijn bespoten met insekticiden...

Bovendien worden de houtwallen en de bermen in het voorjaar in brand gestoken en worden de distels verdelgd met de spuitbus. Als je dan nog bedenkt dat de jagers in hun seizoen met geweerhagel door de kluchten schieten (waarbij enkele vogels dodelijk getroffen worden, maar vele andere gekwetst) dan besef je dat het feitelijk een mirakel is, dat er nu nog patrijzen leven...

Donderbaard
[*24 maart*]

Vanuit mijn bureau gezien lijkt het wel een bult of een eeltknobbel op het achterhuis van de buren, maar ik weet dat het een kolossale bol huis- of daklook is. Toen de buurvrouw en ik daarstraks samen naar de zang van een heggemus in de Wodanseik vóór onze woningen stonden te luisteren, vroeg ik haar hoelang dat Sempervivum tectorum reeds op haar woning woekerde. Ze kruiste de armen onder de boezem en begon zwaar na te denken. Toen zei ze: ‘Ik ben vijfenzeventig jaar... Die donderbaard is bijna even oud, denk ik.’

Omdat ze me met de ogen zag knipperen, vervolgde ze: ‘Mijn vader was er zeker van dat het donderkruid machtiger was dan een bliksemafleider. Hij heeft gelijk gehad, want de bliksem is bij ons nooit ingeslagen...’ Ze knikte enkele malen en humde erbij. Dan stelde ze de - in dergelijke gevallen toch - typisch Kempense vraag: ‘Moet je er geen scheut van hebben?’ Daarbij keek ze een beetje angstig naar het kale dak van mijn woonst. Om niet onbeleefd te zijn, antwoordde ik: ‘Ja, ik kom morgen of overmorgen wel even met de ladder langs...’ Het donderblad behoort tot de familie der vetplanten (Crassulaceeën). Het vormt grote rozetten met uitlopers, die tot kleinere rozetjes uitgroeien. De bloemen zijn rozerood. In de bergstreken komt

het in het wild voor. Misschien is het (bij)geloof dat deze winterharde plant tegen onweer bescherming biedt, wel te danken (wijten?) aan deze afkomst... Omdat de plant graag hoog groeit (als een baard van Donar, Thor of Jupiter?) lijkt ze in zekere zin de aarde met de hemel te verzoenen. Voor de liefhebbers: vanaf volgend jaar kan ik ook scheutjes uitdelen...

Eksters
[*25 maart*]

Ik heb altijd een enorme bewondering gehad voor eksters, en dan niet omwille van hun bont verenkleed, hun kwekkend getater, hun helikopterachtige vlucht of hun meestal met doorntwijgen overkoepelde bolwerken, maar wel om hun aanpassingsvermogen én hun intelligentie.

Enkele jaren geleden trof ik op een veldweg in de buurt een ekster aan met een afgeschoten poot. De poot bengelde nog aan een pees. Ik... amputeerde de poot, en schonk de vogel weer de vrijheid. Enkele weken later vertelden de buren mij dat een ekster met één poot de merels kwam roven in hun tuin. Ze besloop als het ware de nesten...

Het is spijtig dat de eksters in zulk slecht daglicht staan. Eksters immers eten het liefst insekten, ruimen de krengen van bij voorbeeld overreden dieren op, vangen veldmuizen waar die te talrijk zijn, doen zich te goed aan etensresten op vuilnisbelten, eten zaden... Hun voorliefde voor glimmende voorwerpen hebben ze met de mens gemeen. Dat ze ook vogelnesten plunderen, is minder prettig, maar de natuur wil het zo: de eksters nemen deel aan de natuurlijke selektie wanneer ze al te slordige of te tamme vogels roven, zoals de sterk gedomestikeerde merel en de al even erg van de mensen afhangende Turkse tortel...

En wij, mensen, zwijgen dan best. Eksters vergrijpen zich nooit aan elkaar, dat zeker niet.

Groene jongens
[*26 maart*]

Een van mijn beste vrienden is de kunstschilder-bioloog **Achilles Cools.** Jarenlang hebben we samen de Kempense natuur geëxploreerd en met penseel en pen vereeuwigd. De jongste tijd maak ik me echter zorgen over hem...

Sedert onze biotoop hier in Grobbendonk grotendeels vernield werd, is hij met de zijnen naar een oud hoevetje op het Houterveld tegen de Geelse Zegge verhuisd. Daar heeft hij met monnikengeduld de Kempense heide gerekonstrueerd: vennetjes met driedoornige stekelbaarsjes erin en zonnedauw errond, nesten van rode bosmieren, gagel, smele, pijpestrootjes, eiken met de processierups erin, egels die aan de achterdeur de keukenresten komen eten, een tamme ekster, Vlaamse gaai, kauw, kraai... Het begon ermee, dat Achilles zijn hoevetje groen schilderde. Vervolgens spoot hij zijn auto ook groen...

Hij heeft me nog niets gevraagd, maar als ik bij hem kom lees ik in zijn ogen het verwijt dat ik zijn biotoop kom traumatizeren met mijn bordeauxkleurige Renault...

Klamper
[*27 maart*]

In de vooravond werd ik opgebeld door mijn zoon: een buurman van hem had in zijn met gaas overdekte kippenren een klamper aangetroffen, die wellicht te driest op mussen gejaagd had. Een andere buurman had al dadelijk vijfhonderd frank geboden voor de gevangen stootvogel: hij zou die dan zondagochtend op een vogelmarkt te koop stellen... Mijn zoon vroeg wat hij moest doen. Even, in een opwelling, wilde ik Sint-Maarten spelen, maar toen zei ik: ‘Laat nu eens zien dat ik je vroeger toch iets geleerd heb... Probeer die buurman te bepraten. Spreek over de schoonheid van roofvogels in de vrije natuur en over het aldoor slinkende bestand ervan in de Kempen...’ Even later kwam mijn zoon hier aan. Triomfantelijk tilde hij een doos tot boven zijn hoofd... Samen gingen we de

tuin in. Ingetogen, alsof we sakrale handelingen verrichtten, plaatste hij de doos op het gazon en trok ik ze open... De mannelijke sperwer wist duidelijk niet wat hem overkwam. Zijn bolle ogen keken ons enkele sekonden stomverbaasd aan. Toen vloog de vogel op, eerst fladderend, en dan gleed hij met gespreide vleugels de eindeloze vrijheid in... Mijn zoon en ik hebben toen een fles wijn gedronken, zwijgend... een weldadige beloning van de natuur en de opperste kommunikatie ermee.

Vogels verbergen zich niet om te sterven
[*28 maart*]

Toen ik gistermiddag bij mijn moeder in Pulle kwam, was zij ermee bezig boos te zijn op Doornroosje, de kat die ze een half jaar geleden van een zuster van mij kreeg. Doornroosje had een merel verschalkt en verorberd, én was zo onbeschaamd geweest de pluimen voor de achterdeur te laten liggen. Ik had er een halfuur voor nodig om mijn moeder uit te leggen dat het hier beslist een oude, doodzieke merel betrof, die vlakbij de achterdeur nog een klein beetje bescherming was komen zoeken tegen de eensklaps dodelijk vijandig geworden natuur. Dieren, wier natuurlijke verdedigingsmekanismen of afweermiddelen ontregeld of afgestompt zijn, zoeken de omgeving van de mensen op om aan hun belagers te ontkomen. Wanneer ze dan uiteindelijk bezwijken, worden ze opgeruimd door marterachtigen, kraaiachtigen, insekten, droogte en wind... Ik begrijp dus helemaal niet waar de Franstaligen het halen dat ‘les oiseaux se cachent pour mourir’... Ik heb ‘The Thornbirds’ van Colleen McCullough nog niet gelezen, maar ik hoorde en zag het hoofdpersonage op het televisiescherm iets wondermoois vertellen over een vogel die zich (wanneer hij zijn rol uitgespeeld acht?) dodelijk verwondt aan een stekeldoorn (duindoorn, stekelbrem, gaspeldoorn?) en dan een soort van afscheidslied zingt. Is dat alleen maar een mytische vogel of heeft hij iets te maken met ons ‘sneeuwwit vogeltje al op een stekeldoorntje, dindondeine’, dat ik ook nooit heb kunnen thuiswijzen?

Bloedige tranen
[*29 maart*]

Gisteravond in mijn stamcafé liep ik totaal onverwacht op een oud-leerling. Het bleek hem de jongste tijd niet voor de wind te zijn gegaan. De oorzaak, vertelde hij, lag bij zijn vader, een doodbrave vent... totdat hij in de ban geraakte van een godsdienstige sekte. Deze (pijnlijk fanatieke) sekte was ontstaan of opgericht rond een madonnabeeld dat bloedige tranen geschreid had... 'Sedert hij bij die sekte is,' zei mijn oud-leerling, 'is er met mijn vader geen land meer te bezeilen. En... dat met die "bloedtranen"... dat kan toch niet, dat is toch allemaal bedrog, spekulatie op de lichtgelovigheid van naïeve zielen, geldklopperij...'

'Dat kan wèl,' opperde ik. 'Iedere natuurliefhebber weet dat zo iets zelfs zéér gemakkelijk kan... Een kerkuil die een muis geslagen heeft, vliegt daar onmiddellijk mee naar een "roestplaats", dit is een hoger gelegen plek, waar hij zijn prooi opslokt of in de bek neemt om ze verder naar zijn nest te dragen. Voordat hij zijn bek gebruikt, is er een ogenblik waarop hij zijn vaak bloedende prooi tussen de klauw en de "roestplaats" klemt. Nu is er niet veel verbeelding voor nodig om het bloed op de wangen van een madonnabeeld te zien druppen...'

De oud-leerling werd eensklaps gehaast. Hij dronk zijn glas leeg, trok zijn jas aan, en zei: 'Dat ik daar niet aan gedacht heb! Dat moet ik hem dadelijk gaan vertellen... De wonderen zijn de wereld nog uit.'

Kwakkel
[*30 maart*]

Toen ik daarstraks aan mijn voordeur naar een appelvink (dikke snavel, korte staart, geelbruine kop, vale borst en grijsgele stuit) in een eik stond te kijken, trok een kennis die wat

verder aan de Eikenlei woont, zijn fietsremmen dicht. ‘Eindelijk!’ riep hij. ‘Ik ben hier in het begin van de maand - je weet wel: toen er nog sneeuw lag - driemaal aan de deur geweest... Je moet eens luisteren! Toen ik op een ochtend buitenkwam, zag ik tot mijn stomme verbazing dat enkele merels en roodborstjes onder een sparretje dicht bij elkaar kropen... Ook mijn kippen drumden samen in een hoekje van de ren. Nieuwsgierig naderde ik... En toen zag ik een vogel, zo groot als een kalkoen, met lange poten, een wit onderlijf, bruingele vleugels en grijze hals en kop...’

Ik schudde verbouwereerd het hoofd. ‘Je zult wel een buizerd gezien hebben,’ opperde ik, ‘of een kiekendief, of...’

‘Neen, het was geen roofvogel!’ veegde hij mijn suggesties weg. ‘Het beest had een rechte bek, én het nam een aanloop... om op te vliegen als een gans. Het was de grote trap! Ik heb het nagekeken!’

‘De grote trap wordt hier tijdens strenge winters soms gesignaleerd in Kalmthout en in Wuustwezel...’ aarzelde ik. ‘Maar ze is uiterst schuw... Misschien was het een ontsnapte kooivogel. In Nijlen drijft iemand een - naar het schijnt - lukratief handeltje in grote en kleine trappen...’

‘Dat zou kunnen!’ zei hij. ‘Allee, tot ziens!’

Toen hij uit het zicht verdwenen was, stond ik nog perplex. Wat voor een kwakkel was dit nu? De kwartel was ooit onze kleinste hoendervogel, de grote trap de grootste. Ik wil geen dove kwartel zijn, maar ik zou ook niet graag de grootste kwakkel van dit jaar schieten...

Tjiftjaf
[*31 maart*]

Mensen! Die eerste échte lentedagen: wat hebben ze een kleur, én een klankkleur... Het stuifmeel op de mannelijke wilgekatjes doet denken aan champagne en zonnetempels. De scheuten van de moeraszuring hebben iets van jonge bordeaux. De openspringende botten van de lijsterbes zijn vurig als Kempense bakstenen...

En dat vele mensen al even erg als ik hunkeren naar de levens-

kracht van de lente, meen ik te kunnen afleiden uit het feit dat zovele berken nu plastieken zakken, konfituurpotjes en weckbokaaltjes dragen... Zienderogen sijpelt het glinsterende levenssap (dé geest, dé jeugd van dit jaar) erin... voor de mede (drank van berkesap, honing, lievevrouwebedstro en citroen) van de volgende winter...

En overal in het achterdijkse land van de Nete klinkt het krachtige, heldere lied van de tjiftjaf. Is er één roep die méér opbeurt, opmontert, opjut? Ik vraag mij altijd af waar dit olijfgroene tot bruine zangertje met zijn vuilwitte tot geelwitte onderzijde de energie haalt om zo eindeloos vaak zijn boodschap uit te schallen. Het zal wel iets met zijn territorium te maken hebben en met de aandrift om de konkurrenten weg te houden van zijn koepelvormig nest in lage struiken of dorre bladeren. De tjiftjaf voert zijn konkurrentiestrijd zo heftig, dat hij zelfs de tijd niet vindt om zijn wijfje af te lossen bij het broeden of om zijn eega te voeren... En bestaat er wel een aangenamer tijdverdrijf dan op een wandeling eensklaps de weg van een voorbijfladderend citroenvlindertje te volgen? Een betere gids door de jonge lente bestaat er niet.

Klokhen
[*1 april*]

Mijn zoon, die in het begin van de zomervakantie huwde, kwam vandaag thuis met een probleem. Eén van zijn kippen (‘Precies die voskleurige die altijd eieren met dubbele dooiers legt,’ verduidelijkte hij) was aan het klokken geslagen. Zijn linkerbuurman had hem de raad gegeven de broedse kip drie dagen zonder eten of drinken in een donker hok op te sluiten. Zijn rechterbuurman had hem de wenk gegeven de hen in een bad te zetten, dat gedeeltelijk met water gevuld was en waarover een jutezak gespannen was. Nog iemand uit de buurt, een boerendochter, had gezegd dat hij de kip enkele keren in een emmer water moest dompelen. Om niet nog meer van die barbaarse raadgevingen te moeten aanhoren, had mijn zoon gezegd dat hij het eens aan zijn vader zou vragen wat hem te doen stond...

Ik piekerde mij enkele minuten suf, maar toen zei ik: ‘Eureka!’ Ik herinnerde mij de Engelse haan van mijn broer. Deze haan kan vliegen als een gezonde fazant, en gaat al jaren overal in de buurt hier op bezoek bij zijn soort- en lotgenoten. ‘Zet die haan een week in je hok,’ raadde ik hem aan. ‘En laat die klokhen dan maar rustig op de eieren van haar zusters broeden.’ Mijn zoon is hier met een tevreden glimlach op het gelaat vertrokken. Vader weet het inderdaad nog altijd best.

Hemelgeit
[*3 april*]

Toen ik daarstraks moederzielalleen in het achterdijkse land van de Nete de gele wolken van de wilgen liep te bewonderen, werd ik me plotseling bewust van een ongewoon geluid. Het was alsof op een onzichtbare weg een rakker voorbijfietste, die met wasknijpers speelkaarten had bevestigd aan de spaken van zijn rijwiel. Dat klepperen echter werd telkens gedurende een poosje onderbroken. Het duurde een tijdje voordat ik besefte dat het gerucht uit de bewolkte lucht kwam. En toen zag ik ze: de balderende watersnip. Spiraalsgewijze klom ze omhoog tot ik haar nog amper kon ontwaren, om plotseling in duikvlucht naar beneden te komen en zich dan weer akrobatisch op te trekken. Tijdens de duikvlucht voert het mannetje met trillende vleugels een luchtstroom langs de smalle breedgespreide staartpennen, waardoor deze aan het trillen worden gebracht. Deze trilling, die slechts enkele sekonden aanhoudt, doet sterk denken aan het mekkeren van een geit. Daarom noemen oudere Kempenaars de watersnip nog steeds de hemelgeit. De jongere Kempenaars lachen vaak om de benaming: ze weten inderdaad nog amper wat een geit is, laat staan een hemelgeit.

Krenteboompje
[*4 april*]

Elk jaar in het begin van de lente kijk ik op mijn wandelingen in het achterdijkse land van de Nete hoopvol uit naar de eerste bloemen in het struikgewas. Ongeëvenaard mooi is het als de schelle aprilzon eensklaps door de wolken bliksemt en naaktbloeiers als de sleedoorn en de kornoelje in vuur en vlam zet. Het mooiste schouwspel biedt echter het ontluikende krenteboompje, dat in de Kempen - helaas - aldoor zeldzamer wordt. Over het waarom heb ik nooit nagedacht, maar het bloeien van het krenteboompje doet mij bijna steeds aan lammeren denken... De trossen doorschijnend witte bloempjes tussen de roodachtige spitse blaadjes doen onvergelijkbaar pril, fris en frêle aan. In de zomer verdwijnt het krenteboompje in het andere groen, maar als de herfst komt beginnen de bladeren als het ware te branden.

In mijn jeugd gingen wij dan krenten eten: kleine, purperzwarte bessen met een zoete smaak. De krenten in ons krentenbrood zijn de gedroogde pitloze bessen van een Griekse, Joegoslavische (Dalmatische) of Siciliaanse wijnstok, die na het drogen in vaten worden gestampt. De Vitis vinifera corinthiaca bracht ons duidelijk de benaming korent of krent. In ons rozijnenbrood worden gewone gedroogde druiven gebakken.

Holeduif
[*6 april*]

Wat mij de laatste tijd op mijn wandelingen door het achterdijkse land van de Nete bijzonder verheugt, is het groeiend aantal holeduiven. De holeduif is kleiner dan de houtduif, heeft een blauwgrijze rug en stuit, en pronkt vanaf haar tweede levensjaar met een blauwgroene halsvlek. Haar zeer sonore roep doet me steeds denken aan ‘Koevoet!’ of ‘Goeroe!’. Soms lijkt die roep wel op die van de bosuil. Lange tijd waren de holeduiven hier zeer zeldzaam, voornamelijk - denk ik - omdat de oude bomen met holen erin uit onze bossen grotendeels

verdwenen zijn, maar zeker ook omdat fertilizers en insekticiden een nefaste invloed uitoefenden.

Dat het bestand weer toeneemt, hebben we in de Kempen in niet geringe mate te danken aan de vogelliefhebbers die nestkasten (een armlengte diep en met een grote vliegopening) plaatsen aan de bosranden. Deze nestkasten worden trouwens ook gegeerd door die andere weer in aantal groeiende holbewoners: de steenuilen en de zwarte spechten.

Maar wat we vooral niet mogen vergeten: waar de eiken verdwijnen, ziet ook de holeduif geen toekomst meer. En ik zou niet graag dit fameuze zinnebeeld van onschuld, zachtheid, liefde, vrede, God en de Heilige Geest... in de Kempen zien uitsterven.

Elzenbroek
[*11 april*]

Toen ik verleden zondag in Pulle naar een voetbalwedstrijd stond te kijken, zei mijn buurman plotseling verontwaardigd: ‘Rood haar en elzehout is op geen goede grond gebouwd!’ De speler op wie hij doelde, maakte het inderdaad nogal bont. Het woord elzehout bleef echter in mijn hoofd nazinderen. En toen ik na de match naar huis stapte, begon ik op de aldoor schaarser wordende elzen te letten. Voor een aandachtige wandelaar is de zwarte els (een verbastering van het Latijnse alnus) een juweel: de geelachtige, bruinrood geschubde mannelijke katjes waaieren langs de takken in een poging om met hun stuifmeel de eivormige, paarsrode vrouwelijke katjes te bevruchten. Maar ook de groene propjes (zij zijn rijp in het volgende voorjaar) én de zwarte, die nu volop hun zaad verliezen, zitten nog op de takken. Vroeger trokken de vogelvangers met hun lokvogels en hun lijmstokken naar de elzenbroeken op de vochtige heide of in de drassen langs de rivieren om er de op elzezaad verlekkerde sijsjes te vangen. De mensen haalden er elke winter weer hun hakhout. Ook de klompenmakers waren tuk op het goed tegen vocht bestand zijnde hout. Naar het schijnt, planten de Nederlanders elzen aan om de grondstruktuur te verbeteren... Ik ken hier nog één écht mooi

elzenbroek, en ik ben blij dat het op het domein van de Britse Basis tussen Grobbendonk en Herentals ligt...

Wild konijntje
[*12 april*]

Al enkele dagen liep ik mij af te vragen wat er toch gaande was met mijn rozestruiken: ze wilden maar geen scheut krijgen. Had ik ze misschien te lang veronachtzaamd? Of wilden de goden mij voor de een of andere zonde tegen de natuur straffen? Vanmiddag eindelijk ‘viel mijn frank’. Toen ik na het eten in de veranda de krant zat te lezen, zag ik plotseling de schuldige op het gazon: een wild konijntje zat zich daar te koesteren in de zon... Behoedzaam liep ik naar buiten. Als een wervelwind vloog het onverlaatje naar het scheidingsmuurtje, ritste door een gaatje tussen het beton en het gaas, dwarste de moestuin van de buurman, en... dook onder het duivenhok. Ja... Wat nu? Mijn buurman en ik zijn allebei dierenliefhebbers, maar... Ik kan het wel een zomer stellen zonder rozen; mijn buurman echter teert nogal op zijn moestuin, zodat het niet denkbeeldig is dat hij binnenkort ‘met de konijnen door de tralies kan eten’. Wat nu gezongen? Ergens las ik dat konijnen een deel van hun keutels, die in de blindedarm worden gevormd en alleen op bepaalde tijden van de dag worden uitgeworpen, ongekauwd weer inslikken. Deze keutels, zeer rijk aan vitaminen, zouden voor de langoortjes een levensbehoefte vormen... Indien wij nu eens een week lang op zoek gingen naar keutels, zou ons vriendje dan de wijk niet nemen naar... bij voorbeeld een andere tuin? Een lullige bedoening? Geef toe dat er dezer dagen energie verprutst wordt aan onbenulligere dingen.

Boomklevers en boomkruipers
[*13 april*]

Gisteren wenkte een buurman mij. Of ik een vogeltje kende dat met de kop naar beneden over de stam van een boom kon klauteren? Hij had er namelijk in zijn tuin zo één bezig gezien. ‘Een boomklever of een boomkruiper,’ antwoordde ik. ‘Ach zo!’ zei hij, wellicht in de overtuiging dat ik twee synoniemen gebruikte. Thuis ben ik het verschil tussen die twee minder gekende (want meestal onopgemerkte) zangvogeltjes eens gaan napluizen...

Wat mijn buurman observeerde, was zeker een boomklever (volgens Van Dale ook brabandertje, blauwspecht of spechtmees geheten), want dit zou bij ons de enige vogel zijn die over de boomschors naar beneden durft te lopen, waarbij hij telkens de ene poot voor de andere zet. Boomklevers zijn van boven asgrijs, van onderen roodachtig bruin, en hebben een witte borst. Boomkruipers daarentegen kruipen spiraalsgewijs tegen een boom op. Ze zijn van boven bruinachtig en van onderen witachtig.

Terwijl de boomklevers hun langgerekte fluittonen reeds laten horen in februari, beginnen de boomkruipers pas in april hun doordringende ie-klanken te roepen. Beide soorten leven van de insekten die ze in de boomschors vinden. De boomklever broedt het liefst in nestholten, waarvan hij het vlieggat verkleint met een mengsel van leem en speeksel. De boomkruiper neemt ook een houtmijt of een spleet in een gevel voor lief. Volgens Van Dale wordt de boomkruiper op sommige plaatsen ook grijs houtspechtje of klampvogeltje genoemd. Beide klimvogeltjes kunnen een aandachtige wandelaar minutenlang vertederen...

Bosmuizen
[*15 april*]

Ik zal er altijd trots op zijn dat ik mijn kinderen toch iets heb meegegeven: het zijn dierenvrienden. Dat betekent dat ze meestal graag leven (met dieren valt altijd wat te beleven),

maar ook dat ze soms met tegenkanting van de mensen te kampen hebben.

Mijn zoon heeft goeie buren, mensen die al hun vrije tijd in hun moestuin doorbrengen. In de lente gaat er geen dag voorbij zonder dat een buurman met wat moesgroente aan zijn achterdeur staat: sla, radijsjes, selder, kervel... Gisteravond trof hij in de voederbak in zijn kippenhok twee muizen (bosmuizen, vermoed ik) aan. Hij kon ze bij de staart grijpen en zette ze in een papieren zak. Vervolgens liep hij ermee naar het achtereinde van zijn tuin, dat door de vorige bewoners van het huis als bleekveld (waar is de tijd van het blekende linnengoed in de aprilzon?) gebruikt werd. Toevallig waren zijn buren in hun moestuin aan het werk. Vanzelfsprekend wilden ze weten wat hij van zins was. En toen had hij het verkorven. Wat dacht hij wel? Muizen - de doodsvijanden van elke tuinman - uitzetten vlakbij hun werkterrein? Flemen, schelden, dreigen... hadden tot gevolg dat mijn zoon inbond en met zijn vangst naar hier afzakte. En weer bezegelden wij de ceremonie van de vrijlating met een heildronk, een Corsendonk ditmaal. Dankzij de buren gaat mijn zoon alweer een vitaminerijke lente tegemoet.

Honds
[*16 april*]

Verleden zondagvoormiddag kreeg ik een telefoon van mijn neef Eddy, die inspekteur is bij de Dierenbescherming. Of ik eens wilde langskomen? Op ongeveer alle ellende van de wereld voorbereid reed ik naar Pulle. Eddy leidde me naar een hondehok met een griezelig magere Mechelse herder erin. Toevallig had een jongen het dier gevonden in een afgelegen dennenbos op Sassenhout, een gehucht van Vorselaar. ‘Ik vermoed dat de hond daar al meer dan een week met een leizeel aan een boom vastgebonden zat,’ zei Eddy. ‘Nu geef ik hem achtmaal per dag een beetje voedsel, waarna ik telkens een kleine wandeling met hem maak. Ik heb nooit zo'n aanhankelijke hond gekend...’ Vervolgens bracht hij mij naar de keuken, waar naast het aanrecht een kartonnen doos stond met drie poeslieve

pikzwarte straathondjes erin. ‘Vanavond aangetroffen bij de achterdeur,’ verklaarde Eddy. ‘Het oplaten van honden is een verschrikkelijke plaag geworden.’

‘Misschien zou het toch niet slecht zijn indien de honden door de dierenarts bij hun geboorte getatoeëerd werden met een identiteitsnummer,’ mompelde ik.

Eddy schudde het hoofd. ‘Dan voorzie ik vreselijke verminkingen. 't Is een tijd om er geen hond uit te jagen.’

Witte kraaien
[*19 april*]

Vanmiddag werd ik opgebeld door kunstschilder Achilles Cools. Of ik al ooit witte kraaien had gezien? Hij wel.. In Poederlee namelijk. Het begon allemaal verleden zomer, toen wandelaars onder een kraaienest een dood, wit jong aantroffen. Dat was op het gehucht Achterlee, tussen Lichtaart en Poederlee. Toen de andere drie jongen het nest verlieten, bleken ze - behoudens de zwarte snavel en poten - ook helemaal wit te zijn. Eén van deze albino's werd geslagen door een havik, maar door vogelliefhebbers gered. Een andere werd door vogelvangers in een net gelokt en gekooid.

De derde witteling echter vliegt nog steeds vrij rond en werd door zijn ouders vooralsnog niet uit het territorium verdreven. Deze laatste had Achilles met eigen ogen kunnen observeren... Eigenaardig toch. Bij de opening van het parochiecentrum ‘Mollenhof’ in Poederlee enkele jaren geleden loofde de lokale pastoor een prijs uit voor wie het eerst met een witte mol kwam aandraven. Verbijsterend veel witte mollen kwamen toen aan de oppervlakte...

Als je dan bedenkt dat in Poederlee elk jaar ‘het wonder van de Hegge’ (de legende vertelt dat er talloze konijntjes zaten te bidden bij hosties die er door een kerkrover uit een ciborie werden geschud) wordt herdacht, moet je wel besluiten dat dit een zeer merkwaardig Kempens dorp is.

Roerdomp
[*21 april*]

Elke dag een beetje ongeduldiger wacht ik op een seintje van kuntschilder Achilles Cools om op de Zegge te Geel nog eens naar de dof loeiende baltsroep van de roerdomp te komen luisteren. In mijn jeugd was dat in april en mei ook hier - toen waren er nog uitgestrekte rietvelden langs de Nete en langs de Molenbeek - een vertrouwd geluid. Volgens Van Dale zou de roerdomp bij ons ook butoor, putoor en pietoer geheten worden, maar dat zijn woorden die ik nooit gehoord heb. De roerdomp, een moerasvogel uit de familie der reigerachtigen, heeft een gevarieerd bruine schutkleur. Sluipend als in slow motion beweegt hij zich voort. Ook zijn vlucht, soms gepaard gaande met rauwe kreten, is bijna geruisloos. Dreigt er gevaar, dan neemt hij tussen het riet een paalhouding aan: hij rekt zich uit, met de bek naar boven, en wiegt met de halmen heen en weer. In het nauw gedreven vliegt hij vertikaal omhoog, of maakt hij zich bolrond met opengesperde bek, waarbij hij dan verraderlijk durft uit te halen naar de ogen van zijn belager. Er is een tijd geweest dat de behoeftigen roerdompen gingen neerknuppelen. Toen dacht men nog dat de roerdomp zijn stoomfluitachtige roep verkreeg door zijn bek gedeeltelijk in het water te steken. Nu weet men dat hij zijn hals opblaast als een ballon. Eén ding staat vast: samen met het riet zal ook de roerdomp bij ons verdwijnen.

Scholeksters
[*23 april*]

Toen ik gisteren in de vooravond op de oever van de Nete liep te kijken naar een viertal boven het water heen en weer vliegende boerenzwaluwen, werd plotseling mijn aandacht getrokken door de ‘ziehier’-roep van twee grote plevierachtige vogels die neerstreken in een wat verder gelegen weide. De scholeksters waren er weer... Elk jaar omtrent deze tijd pleistert hier in het achterdijkse land gedurende enkele dagen een paar van deze prachtige (lange rode bek, zwart bovenlijf, wit

onderlijf, witte band in de lange smalle vleugels, korte staart) waad- en grondvogels. Elk jaar hoop ik vergeefs dat ze zullen blijven.

Meestal zijn de scholeksters (oorspronkelijk uitsluitend kustvogels) trekvogels met een vast broedterritorium. Schelpdieren vormen hun geliefkoosd voedsel. In het Engels heten ze trouwens ‘oyster-catchers’ en in het Duits ‘Austernfischer’. Op stranden zoeken ze wormen, krabben, kokkels, nonnetjes en mosselen.

Op weiden en akkers speuren ze naar wormen, kevers en slakken. Vooral de ‘groepsbalts’, waarbij de vogels met neerwaarts gerichte snavel en in versnellend tempo kreten uitstotend op elkaar toe rennen en ten slotte een kring vormen, moet een uniek schouwspel zijn. Ook dit jaar zal ik het niet mogen aanschouwen, maar wie weet... volgend jaar misschien. Hoop doet leven.

Natuurwet
[*24 april*]

Verleden vrijdag bezocht ik in het Torengebouw te Heist-opden-Berg de tentoonstelling ‘Natuur in Beeld’, ingericht door ‘De Koninklijke Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie De Wielewaal, afdeling Netevallei’. Op werkelijk sublieme wijze werd er een ekologisch rapport over de Netevallei te Heist-opden-Berg en Hulshout voorgesteld... En eens te meer werd dé grote waarheid me duidelijk: kennis leidt tot liefde, liefde tot eerbied. De technokraten van nu moeten generalizerende benamingen als planten, bloemen, bomen, vogels en beesten laten varen. Ze moeten gesensibilizeerd worden voor de eigenheden van elk levend wezen afzonderlijk en - zoals velen onder hun voorouders! - leren spreken over een ooievaarsbek en een wolfspoot, een klaproos en een tennisbloem, een olm en een hazelaar, een graspieper en een braamsluiper, een hermelijn en een hazelworm... De ellende begint bij de grove algemeenheden, ook waar het mensen betreft... Men heeft de mond vol over demokratizeren, maar men bedoelt massificeren, numeroteren, internationalizeren, egalizeren, aliëneren... Wij zijn enkelingen

én... waarderen enkelingen. Een massa is een naamloze hoop, zonder poëzie, zonder geheimen, zonder pikante details en intrigerende facetten. Wij halen onze schouders op voor wat we niet weten, lopen achteloos voorbij aan wat we niet kennen, interesseren ons niet voor wat niet aan onze gevoelens appelleert en kunnen moeilijk respekteren wat ons verhuld blijft.

Kokmeeuwen
[*25 april*]

Toen ik gisteren in de vooravond naar het achterdijkse land van de Nete keek, krioelde het daar van de kokmeeuwen. Daar moest iets gaande zijn... Dus liep ik naar de Nete en volgde ik de oever tot waar ik een panoramisch zicht had op wat zich afspeelde.

Een boer had zijn weide besproeid met gier en honderden kokmeeuwen trippelden door de smurrie. Aldoor kwamen nog andere eksemplaren aanwaaieren. Het was geen hartverheffend schouwspel te zien hoe die smetteloze hemelingen door de drek ploeterden.

Eens te meer viel mij de hiërarchie op: de volwassen kokmeeuwen (rode snavel, rode poten, en al getooid met hun zwartbruin zomermasker) vormden de middelste van de koncentrische kringen. De jongere vogels (bruine snavel, grijze poten en witte kop), die trouwens ook niet tot de broedkolonie op de oevers van de vennen of op de zeggepollen worden toegelaten, moesten zich op eerbiedige afstand met ik-weet-niet-wat tevreden stellen.

Wat trok die kokmeeuwen hier zo aan? Wormen? Resten van maïs? Plotseling viel het mij op hoe een jonge kokmeeuw met de snavel naar links en rechts uithalend overvloog... En toen begreep ik het. De gier lokte... strontvliegen aan en de kokmeeuwen beschouwen die rosse insekten als een lekkernij.

In de natuur gaat het allerlelijkste op in het allermooiste en vice versa.

Bruine kikkers
[*26 april*]

Toen ik vanmiddag langs een weide wandelde, werd mijn aandacht getrokken door een onoverdekte waterput. Ik kroop over de prikkeldraad en zocht naar een voorwerp om over de gapende opening te leggen. Ik vond een vermolmde weipaal en een paar brokstukken van wat eens het deksel geweest was. De diameter van de put was amper een halve meter. Ik keek erin, zag de waterspiegel, keek nogmaals... Het water werd beroerd door iets dat leefde.

Ik knielde neer en zag... de kop van een kikker. Ik ging op mijn buik liggen, stak mijn arm in de putkuip... en voelde het water aan mijn vingertoppen. Ik rekte mijn arm, en had de kikker te pakken: het was een bruine kikker (Rana temporaria), behorend tot onze meest verbreide kikkersoort en bij smulpapen bekend om zijn billetjes. De kikker, een mannetje, was eerder rank en er zat een blauwe waas op zijn rug en aan zijn keel. Ik schonk hem de vrijheid en keek nogmaals in de put: weer zag ik beroering in het water. Ditmaal moest ik mijn arm pijnlijk ver uitsteken om een tweede kikker, die groter en dikker was, boven te halen. Het was een wijfje, met geel en rood aan de flanken.

Ik zette de twee bij elkaar. Alsof er niets gebeurd was, klauterde het mannetje weer op de rug van het wijfje. Ik wendde beleefd de blikken af en stapte verder... eigenaardig tevreden, een beetje beroesd zelfs, omdat ik twee kikkers van een gewisse dood gered had.

Hemelsleutel
[*27 april*]

Enkele dagen geleden, iets na de middag, stond hier een bloemist aan de deur, met een in cellofaan gehuld potje bloemen. Er hing een kaartje aan met ‘Zo maar’ erop. Ja, verklaar zoiets maar aan je vrouw... Dat potje staat nu op de tafel in de veranda een raadsel te zijn. Er groeit een roodbloeiend vetplantje in, met dikke, sapophoudende bladeren, een suk-

kulent dus. Geen muurpeper of huislook of tripmadam of kalanchoë, maar wel de hemelsleutel... Vroeger groeide hij in elke Kempense tuin en de mensen noemden hem ‘geneesblad’. Hadden wij een zweer, dan zei moeder: ‘Ga een geneesblad plukken, ik zal het erop leggen.’ Dat was veel prettiger dan wat in sommige andere huishoudens werd gedaan: daar werkten ze met gloeiend warme vlas- of lijnzaadpap, of lieten ze gewoon de hond aan de ontsteking likken. Ik heb ooit geweten dat een buurman met een koket dameshoedje rondliep, omdat hij boven op zijn hoofd een zweer had die hij bewerkte met lijnzaadpap. Nooit vergeet ik trouwens de fles met leliënolie: zij werd bovengehaald om brandwonden en insektebeten of -steken te lenigen. In ons huisgezin waren er die met opzet hoestten, opdat moeder met een kietelende veer tekeningetjes in jodiumtinktuur op hun borst en rug zou maken. De antibiotica (wat voor een vreselijk woord is dat toch!) hebben veel leed uit de wereld geholpen, maar tegelijkertijd ook een heleboel... vertederende folklore.

De heilige fazant
[*29 april*]

Vanmiddag werd ik opgebeld vanuit Vorselaar, door een vriend die inspekteur is van de Dierenbescherming. Vol verontwaardiging vertelde hij wat hij tijdens zijn ochtendwandeling langs de Heirbaan tussen Vorselaar en Pulle, in de buurt van de Lovenhoek, gezien had.

Op een bebost domein aldaar ontdekte hij een tiental vogelknippen, vervaardigd met palen, latten en kippegaas: een paar meter hoog, een paar meter in het vierkant, en met een soort van ‘vlinderdak’, waarin een vliegopening was aangebracht. Op de bodem van deze vangkooien lagen dode kuikentjes en ander aas... In sommige kooien lag niets meer en daar stonden de gevangen Vlaamse gaaien, eksters en kraaien elkaar van honger naar het leven.

Het was erger dan vreselijk en het werd nog erger toen mijn vriend informaties inwon en tot de ontdekking kwam dat dergelijke sadistische praktijken in ons land wettelijk geoorloofd

zijn... De boswachters immers willen te allen prijze voorkomen dat de kraaiachtige vogels her en der een fazantenest zouden plunderen.

Het is eigenlijk om te schreien van het lachen, als je weet dat het de jongste jaren al meermaals gebeurde dat een jager in zijn eigen voet schoot, in zijn zucht om toch maar de fazanten neer te leggen, die - hopend op een voederbeurt - komen toesnellen telkens als iemand het bos betreedt...

Blauwtje
[*30 april*]

Toen ik in de tuin de krant zat te lezen, werd plotseling mijn aandacht getrokken door een blauw vlindertje dat boven een Ribes sanguineum heen en weer vloog. Omdat de blauwtjes mij altijd al gefascineerd hadden (het tijmblauwtje bij voorbeeld laat zich als rups ontvoeren door mieren om zich in het mierennest, in ruil voor uit een klier op het abdomen afgescheiden honing, te goed te doen aan mierelarven), wilde ik absoluut dit vlindertje determineren.

Ik ontdekte dat ik naar alle waarschijnlijkheid een heideblauwtje gezien had, alhoewel dat zich normaliter pas in juni verpopt om na veertien dagen te ontpoppen. De eitjes van het heideblauwtje overwinteren op brem, gaspeldoorn en struikheide, precies de drie planten in mijn tuin, die ik een maand geleden omwille van de verdorring tot op de grond moest afhakken.

Wat ik tijdens mijn zoektocht in de boeken nogmaals moest vaststellen, was dat de brandnetel voor zoveel dagvlinders een noodzakelijke voedselplant is. En dan te bedenken dat precies de brandnetel overal met man en macht bestreden wordt...

Nu, voor vele mensen zijn de vlinders ten slotte maar insekten die rupseëieren leggen, en de poëtische schoonheid van het onschadelijke vlinderleven kan huns inziens nooit opwegen tegen een rupsenplaag.

Achteromkijkertjes
[*2 mei*]

Gisteren ben ik met twee vrienden de vallei van de Willeboordenbeek tussen Zandhoven, Pulderbos, Pulle en Viersel gaan verkennen. Het betreft hier een brongebied met voor de Kempen zeldzame alkalische watertjes. Het was dan ook alsof de zon bloemen deed gulpen door de essen-, eiken- en elzenbossen: bosanemonen, speenkruid, gulden boterbloemen, sleutelbloemen, gele dovenetels, goudveil, muskuskruid, hondsdraf, groot hoefblad, bosviooltjes, maagdenpalm... Zoete kers en sleedoorn blikkerden tussen kornoelje en kardinaalsmuts. Vogelmelk, dalkruid, salomonszegel, vrouwenmantel en zelfs een-bes groeiden er overvloedig.

We observeerden een buizerd die bestookt werd door kraaien. We zagen reeën vluchten. Met een bandrecorder lokten we de koekoek naderbij én de boomklever. Waar netels en bramen groeiden, lieten we het lied van de nachtegaal klinken. Zesmaal hadden we sukses. Zes nachtegalen, drukdoenerig met hun rosse staart, kwamen rivalizeren met de magnetofoonband. Eén ding nochtans was pijnlijk: we troffen verschillende jachthutten (om te schieten op bosduiven?) en jachtstellages (om de reeën neer te leggen?) aan. Ach, het moest iedereen gegund zijn om eens een namiddag door zulk paradijs te wandelen! Eén van mijn gezellen noemde de bosanemonen ‘achteromkijkertjes’, omdat hun bloempjes altijd de zon volgen. Wie door zulk paradijs gewandeld heeft, wordt intuïtief zelf een achteromkijker...

Oranjetip
[*3 mei*]

De meest voorkomende Kempense lentevlinders zijn het koolwitje, het citroentje (waarvan de boterkleur waarschijnlijk de inspiratie betekende voor het woord ‘butterfly’) en de kleine vos (die nu volop zijn eitjes afzet op de brandnetels). Dezer dagen echter wordt in het achterdijkse land van de Nete de show gestolen door de peterselievlindertjes, waarvan de man-

netjes ook wel oranjetipjes genoemd worden. Terwijl de wijfjes witte voorvleugels met zwarte punten en lichtgeel getekende achtervleugels hebben, trekken de mannetjes onmiddellijk de aandacht door de heldere oranje punten aan de voorvleugels. De voorkeur van de oranjetip gaat naar de pinksterbloem (Cardamine pratensis, waaraan hij zijn Latijnse naam Antocharis cardamines dankt) en het look-zonder-look (een kruisbloemig plantje, waarvan de verse blaadjes en de zaadjes naar knoflook ruiken). Deze twee planten zijn trouwens ook de gastheren van de mooie rupsjes, die alle knepen van de mimicry beheersen, zodat ze biezonder moeilijk te ontdekken zijn. Ook de popjes springen zo maar niet in het oog: ze zijn lang en puntig, met een hoekig bovendeel.

Voor mij is dit kroonjuweeltje van de natuur altijd de mooiste voorbode van de zomer geweest.

Bunzings
[*4 mei*]

Daarstraks maakte ik met Bartje, het zoontje van de buren, een wandeling door het domein van de waterwinning tussen Grobbendonk en Pulle. Dit domein bestaat uit een kilometerslang oud dennenbos met een twintigtal hoge heiduinen erin. Eigenlijk wilde ik Bartje de horst en de 'plukplaats' (waar het mannetje de prooi aan het wijfje doorgeeft) van een paar sperwers tonen. Zelf hoopte ik erop de sperwers te zien baltsen... De sperwers stijgen dan hoog in de lucht... tot het mannetje zich samenbalt en laat vallen... om vervolgens in een prachtige glijvlucht over de boomkruinen te scheren. Jammer genoeg zagen we de sperwers niet. Toen we teleurgesteld de laatste stuifduin afdaalden, bleven we plotseling verstomd staan... Nog geen vijf meter van ons verwijderd waren twee prachtige bunzings (bijna een halve meter lang, met lange zwartbruine haren waardoor een lichtgele vacht schemerde) aan het ruziën... of aan het spelen. Zeker een halve minuut mochten we hun katachtigheid of hun speelsheid bewonderen. Toen pas werden ze zich bewust van onze aanwezigheid en doken weg, ieder in een ander hol. Al wat ze achterlieten, was een eigen-

aardige wilde geur en... een glimlach op onze gezichten. We kwamen om de carnivoren van het luchtruim te zien en zagen die van de grond. De natuur wemelt van verrassingen. Het leven is één verrassing...

Driedoornige stekelbaars
[*6 mei*]

De overvloedige regenval van het voorjaar heeft de sloten in het achterdijkse land van de Nete diep en helder gemaakt. Al dagenlang word ik er gefascineerd door het gedrag van de driedoornige stekelbaarsjes in bruidstooi (de rug is blauwgroen en de onderzijde vuurrood). De mannetjes bouwen een kogelvormig nest van planteresten in een kuiltje op de bodem en lokken met een wervelende paringsdans, waarbij hun fonkelende kleuren buitengewoon tot hun recht komen, de wijfjes aan. De wijfjes schieten kuit in het nest, die door de mannetjes met hom bevrucht wordt. Daarna bewaken en verzorgen (ze waaieren vers water door het nest om de eitjes van zuurstof te voorzien) de mannetjes het broed. De jonge visjes worden door de mannetjes zolang mogelijk in het veilige nest gehouden. Vaak worden ze in de bek genomen en weer in het nest gespuwd... Toen ik gisteren op mijn buik in het gras naar zulk nest lag te kijken, zei eensklaps een zware stem achter mij: ‘Iets verloren?’

Geschrokken krabbelde ik op. Voor mij stond de eigenaar van de weide waarin ik me bevond: ‘Ja...’ stamelde ik. ‘Mijn hart...’ ‘Wàt?’ vroeg hij, met de ogen knipperend.

‘Wel,’ verklaarde ik, ‘ik heb mijn hart verloren aan de pietluttigste maar mooiste visjes in de Kempen.’

Een minuut later lagen we allebei op onze buik in het gras naar de mirakeltjes van het laatste zuivere water te kijken.

Schrijvertjes
[*7 mei*]

De vijvers, sloten en plassen in het achterdijkse land van de Nete waren nooit zo groot en helder als dit jaar. Sneeuw, hagel, regen en wind moeten het water gezuiverd hebben als zelden voordien, want nooit zag ik zoveel draaikevers of -torren in aktie. Precies op de scheidingslijn tussen het heelal en het spiegelbeeld ervan voeren deze glanzend zwarte insekten, bijna als minuskule autoscooters, hun vreemde dansen uit. Hun ogen zijn in tweeën gedeeld: de bovenste segmenten observeren alles wat zich afspeelt boven het wateroppervlak, de onderste speuren in het water. Draaikevers leven voornamelijk van kleine insekten die op het water vallen, ze kunnen echter ook naar een prooi duiken. Hun midden- en achterpoten, die afgeplat en met haartjes bekleed zijn, stellen hen in staat op het water te schaatsen of te zwemmen. Ze leggen hun eieren op waterplanten en overwinteren in de modder. Het is mogelijk dat de schrijvertjes - want zo heten de vertegenwoordigers van de Gyrinus natator in de volksmond - de heilige naam van God schreven in de tijd van Guido Gezelle. In onze tijd echter lijkt hun boodschap dichter in de buurt van S.O.S. te liggen... en met reden.

Sint-Antonius
[*8 mei*]

Daarstraks zat ik bij een oude aftakking van de Eisterleebeek te kijken naar de rietvoorns, die met hun rode rugvinnen allerhande geometrische figuren tekenden in de waterbloei. Een oranjetip bezocht één voor één de pinksterbloemen. Plotseling werd mijn aandacht getrokken door een dame die wat verder op een doodlopende veldweg van haar fiets sprong. Ze wenkte me... Toen ik opstond, werd het wateroppervlak woelig: de rietvoorns flitsten weg. En eens te meer kon ik vaststellen dat vissen uitermate scherp zien. ‘Is er iets?’ vroeg ik vriendelijk aan de dame.

‘Ja!’ zei ze, bijna kwaad. ‘Ik ben verloren gereden! Weet jij hier ergens een kapelletje staan met een beeld van Sint-Antonius erin?’

‘Sint-Antonius?’ herhaalde ik verbouwereerd. ‘Ik ken hier wel kapelletjes met Mariabeelden erin. En ook Sint-Rochus staat de Kempenaars nog op vele plaatsen te beschermen tegen de pest...’

‘Ik moet Sint-Antonius hebben!’ zei ze heftig. Ze diepte een kaars uit de tas aan haar stuurstang op en stak die onder mijn neus...

‘Sint-Antonius zorgde ervoor dat ik het mooiste sieraad van mijn moeder zaliger na drie weken zoeken terugvond. Ik beloofde deze kaars...’

‘Weet je wat?’ zei ik eensklaps opgelucht. ‘Rijd naar de kerk van Pulle. Boven het zijaltaar aan de “mannenkant” heeft altijd een Sint-Antonius met een varken tussen de benen gestaan...’ ‘Echt waar?’ vroeg ze verheugd.

Ik knikte. Terwijl ik haar nakeek, had ik: ‘Sint-Antonius, indien je me dit jaar de grauwe klauwier, de geelgors en de wielewaal laat weervinden in de Kempen, ontsteek ik in de kerk van Pulle drie dikke kaarsen voor je beeld...’ Bidden, mensen, is onze laatste hoop.

Snor
[*9 mei*]

Wie een beetje bekend is als ‘groenridder’, beleeft soms de gekste dingen. Enkele maanden geleden op een ochtend ontdekte ik dat iemand 's nachts zijn kapmes gezet had in de vijf tuja's in mijn voortuintje. Een vandaal of - dat dachten de rijkswachters althans - iemand die zich wilde wreken op het een of ander advies van het lokale ‘groenkomitee’... Gisteren liep de eigenares van een (illegaal aangelegde) vijver in het achterdijkse land van de Nete hij me langs met de mare dat muskusratten al de biezen van haar eigendom hadden afgevreten... Ze wilde weten of ik de rattenvanger van de streek soms zag, en vroeg me die man ervan te verwittigen dat haar vijver een muskusrattenparadijs was. Ik beloofde het haar

maar nam me voor die belofte in een handomdraai te vergeten... Vanmiddag betrad ik in ernstig gezelschap mijn stamcafé. We zaten amper aan de tapkast toen een verre kennis van een vriend me aan de mouw kwam trekken. ‘We hebben de snor gezien,’ riep hij entoesiast, ‘in de Zegge te Geel!’ Mijn voornaam gezelschap wilde dadelijk weten wie of wat de snor was. ‘Waarschijnlijk een zeldzame vogel met een snor,’ raadde ik ongemakkelijk. Zoëven ontdekte ik in mijn boeken dat de nachtegaalrietzanger (Locustella luscinoides) de snor genoemd wordt omwille van zijn snorrende, sprinkhaanachtige en lang aangehouden zang... Met mijn kennis van de rietzangers zit het dus niet fameus snor...

Adieu, koning van de weiden
[*10 mei*]

Wekenlang had ik hen langs het kanaal bezig gezien. Toen ik het mannetje akrobatische vliegtochten zag maken en herhaaldelijk ‘Jodeliejodelie!’ hoorde roepen, durfde ik pas mijn wens voor werkelijkheid nemen: de grutto's hadden weer het achterdijkse land van de Nete tot broedgebied gekozen. Grutto's zijn wondermooie vogels: hun hals en borst zijn bruinrood, ze hebben een witte band in de vleugels en een witte staart met zwarte uiteinden. Ze waden graag door ondiep water, waarbij ze met hun snipachtige snavel naar voedsel zoeken in de modder. Als ze gestoord worden, roepen ze inderdaad ‘Grutto! Grutto!’ Het is niet zo maar dat de grutto's in Nederland de koningen van de weiden genoemd worden, ze zijn inderdaad majestatisch.

Gisteren werd aan de overzijde van het Albertkanaal, naast de plaats waar de Nete weer opduikt, een motorcross ingericht. Van in de vroege ochtend knalden en huilden daar tientallen motoren. Met de moed der wanhoop liep ik vandaag langs de weiden en door de beemden. De koning van de weiden gaf taal noch teken. Negen kansen op tien heeft hij de goden feestelijk bedankt voor een territorium als dit. Misschien is hij wel naar IJsland of Groenland vertrokken. Ik kan hem geen

ongelijk geven: waar motoren geregeld de macht in handen nemen, is geen plaats voor koningen.

Gele schrijvers
[*14 mei*]

Ze zijn de jongste decenniën steeds zeldzamer geworden in het achterdijkse land van de Nete, de gele schrijvers, maar ze leven er nog. Ik althans zie dezer dagen op mijn wandelingen geregeld een eksemplaar met een citroengeel onderlijf, een gevlamde gele kop en een bruinrode stuit opvliegen en weer neerstrijken én weer opvliegen... in een opvallende poging om mij van het nest (vermoedelijk in het hoge gras op de berm) weg te lokken.

Als de gele schrijver zingt, doet hij dat vanop een verhevenheid in de buurt van zijn nest: drie hoge tonen met een lange uithaal, iets als Tsjutsjutsjuuu!. Naar het schijnt, inspireerde die zang Beethoven voor zijn Vijfde Symfonie. Volgens Van Dale wordt de geelgors (Emberiza citrinella) ook geelgierst, gierstvink, gerstkneu, geelgarsje en geelkneu genoemd, over de gele schrijver heeft hij nooit wat opgevangen. Onlangs vroeg ik aan een wat oudere boer waar de Kempenaars die toch wel eigenaardige benaming zouden kunnen vandaan gehaald hebben. De man lachte, hij wist het. ‘Vroeger,’ zei hij, ‘toen wij nog maaiden met de zeis, verwoestten wij vaak onopzettelijk het nest van die vogeltjes. Dan lagen de eitjes daar... Heb je die al eens goed bekeken? De schaal is grijswit, maar er zijn allerhande letters op geschreven...’

Thuis ben ik dat gaan nakijken in dikke boeken: en, inderdaad, de eitjes van de gele schrijver staan vol runen, hiërogliefen en gotische letters.

Knikkop
[*15 mei*]

Op de eerste lentedag die écht van melk en honing was, maakte ik met mijn oudste kleindochter een wandeling door het achterdijkse land van de Nete. Ik had de schuwe braamsluiper de laatste weken al meermaals horen zingen (pruttelend bijna, en dan vehement slaand), maar nu zag ik hem vlakbij in een els zitten. ‘Daar! Het molenaarke!’ zei ik opgewonden. Mijn kleindochter gunde het grijswitte zangertje amper een blik. ‘Wat is dat?’ vroeg ze, terwijl ze neerhurkte bij een in de grond vastzittende kei. Haar vingertje wees naar de veelkleurige ruïnes van tientallen slakkehuisjes. Ik poogde haar uit te leggen dat we bij het aambeeld van een lijstersmidse stonden: zanglijsters zijn verlekkerd op huisjesslakken, maar ze moeten de huisjes kunnen verbrijzelen tegen een steen. Terwijl ik een huisje poogde te rekonstrueren, vroeg ze alweer: ‘Wat is dat?’ Ditmaal wees ze naar een kniptor op mijn trui: ‘Dat is een knikkop,’ antwoordde ik. ‘De Kempenaars noemen hem ook wel de knikjan. Kijk...’ Ik nam de kever tussen de vingers en legde hem op zijn rug in mijn handpalm. Knip! En hij was verdwenen... Mijn kleindochter giechelde geschrokken. De rest van de namiddag moest ik op zoek gaan naar knikkoppen. Die akrobaten zijn helaas ook al zo talrijk niet meer, zodat ik ten einde raad van de attrakties overstapte op de traktaties... In een hoek van een oud café dronk ik trappist en at zij olienootjes.

Meiklokjes
[*17 mei*]

De ‘Bond van de Jonge en Grote Gezinnen’ van Pulle had me gevraagd om een lentewandeling door het domein Krabbels aldaar te leiden. Omdat veel te veel wandelaars op de uitnodiging waren ingegaan, duwde men mij een megafoon (inderhaast geleend in een lokale manege) in de handen. We trokken een spoor van onrust door de natuur, zagen een drietal reeën vluchten, hoorden af en toe een bange koekoek roepen... maar moesten het voor de rest stellen met de verhalen van de

boswachter over vossen, kiekendieven, sternen, ooievaars, aalscholvers, futen en visarenden.

In een normaal jaar zouden de lelietjes-van-dalen (volgens de Pullenaars zijn dat meiklokjes) en de azalea's ons urenlang de indruk bezorgd hebben dat we door het paradijs liepen, maar de meibloempjes begonnen pas te ontluiken en de azaleastruiken waren (op een schaarse uitzondering na) bevroren. Ook de salomonszegel en het dalkruid lieten het vooralsnog afweten. Gelukkig konden we door wolken van maartse haarmuggen nu en dan het muskuskruid, het speenkruid, de dotterbloem en het goudveil bewonderen. Onderweg werd ik aangesproken door een oude studiemakker, die ik in dertig jaar niet meer zag.

'Feitelijk ben ik afgekomen op deze aankondiging,' zei hij, terwijl hij een lokale krant openvouwde. Ik las: 'Wie gaat toekomende zondag mee op herfstwandeling?' Een beetje later echter, toen ik in de parochiezaal pannekoeken met stroop zat te eten bij een kelk triple, werd al deze pech gekompenseerd. Mijn tafelbuur was dé boer in de trappistenabdij te Westmalle. De man beloofde mij dat hij ervoor zou zorgen dat ik met mijn beste vriend binnenkort de abdijbrouwerij mag bezoeken.

Goede bedoelingen
[*19 mei*]

Toen ik naar de kamikazevluchten van de jonge duiven van mijn buurman stond te kijken, begon aan de gevel van mijn woning eensklaps een merel alarm te slaan. Ik verwachtte er mij aan een ekster of een Vlaamse gaai in de buurt te zien, maar tot mijn stomme verbazing ontdekte ik dat een... knaap in een van mijn dennen was geklauterd. 'Hela!' riep ik boos. 'Je bent toch geen vogels aan het roven, zeker? Hier broeden een heggemus, een vink, een merel en een koolmees!'

De knaap, in scoutsuniform, liet zich verbouwereerd naar beneden glijden. In de hand hield hij een blad papier dat met kleefband aan de stam van de den was gehecht geweest. 'Wij maken een zoektocht,' stamelde hij. 'Sorry, meneer!'

't Is al goed: zei ik, waarna ik weer naar achteren liep. Een paar minuten later ging de bel. Ik ging open doen en... stond

voor dezelfde scout. ‘Ja?’ vroeg ik onthutst. De scout zwaaide even met zijn blad. ‘Hier in de buurt woont een man die geregeld over de natuur schrijft,’ debiteerde hij uit het hoofd. ‘Vraag zijn handtekening... Zou jij dat kunnen zijn?’ Ik knikte verpaft, én... plaatste mijn handtekening op het blad met de kleefband. Een kwartier later hing een volgende scout aan de bel. Ook hij hield zo een blad in de hand... En toen kwam ik tot de ontdekking dat aan bijna elke boom in mijn tuintje een gelijkaardig blad was gekleefd...

Ik voelde me niet meer thuis in mijn eigen huis. En ik vrees het ergste voor de broedende vogels in mijn tuin.

Paardekastanje
[*21 mei*]

Toen ik gisterochtend naar mijn werk reed, stokte eensklaps het verkeer. Het duurde zeker vijf minuten voordat er weer schot inkwam. En toen nog ging alles de slakkegang, zodat ik alle tijd van de wereld kreeg om de rode en witte toortsen van de paardekastanjes langs de weg te bewonderen.

Ik werd gedirigeerd langs een ingedeukte wagen en het op de weg liggende dampende kadaver van een volbloed. Het was niet moeilijk te raden wat er gebeurd was: het paard, wellicht aangelokt door de beroezende geur van de paardekastanjes, had zijn stal of weide kunnen verlaten en was op stap gegaan tot waar het pad van zijn vrijheid de weg van de auto's kruiste...

Duizenden jaren was het paard de spil van de menselijke beschaving: reizen, vervoer, landbouw, oorlogen... Een halve eeuw geleden zette de auto dit belang op de helling. Flagranter had ik de tegenstelling nooit gezien. Het paard werd waarschijnlijk afgevoerd naar het abattoir, terwijl de auto naar de autoherstelplaats gesleept werd.

Nu wilde ik eindelijk toch ook eens weten waar de naam paardekastanje (Aesculus hippocastanum) vandaan komt. Ik ontdekte dat de boom in 1567 vanuit Midden-Azië naar Europa werd overgebracht, en dat de Turken de wilde kastanjes als geneesmiddel toedienden aan aamborstige en hoestende paarden.

Spaanse vlieg
[*23 mei*]

Toen wij vanmiddag aan de tuintafel zaten te eten, verloor mijn kleindochter eensklaps alle interesse voor wat op haar bord lag. Ze wees met een mollig vingertje naar een groene kever die langs het broodmandje kroop. Om een vloed van vrouwelijke hysterie te voorkomen, pakte ik de indringer beet en gooide hem tussen enkele sierheesters. Mijn kleindochter keek me verwijtend aan.

Mijn dochter wilde weten hoe die groene kever heette... en ik wist het niet. De borden opzij en de boeken op tafel dus. De kever in kwestie was de Spaanse vlieg (Lytta vesicatoria). Deze kever legt zijn eieren in het voorjaar in de grond. De larven hebben sterke klauwtjes en kruipen tot op de bloemen van de voorjaarsbloeiers. Daar wachten ze op een gastheer (b.v. een bij) en laten zich naar het nest van deze laatste brengen. In dat nest doen ze zich te goed aan de voedselvoorraden (b.v. stuifmeel en nektar)...

Benieuwd sloeg ik er ook Van Dale eens op na. En wat vond ik? ‘Schildvleugelige kever... die gedroogd en tot poeder gemaakt vroeger diende tot het vervaardigen van een zeer sterke trekpleister, ook gebruikt werd als afrodisiacum of middel tegen impotentie’. Mensen toch! En dat komt in de Kempen zo maar uit de hemel gevallen.

Kruipertjes
[*26 mei*]

Langzamerhand, stapvoets en spelenderwijs, poog ik mijn oudste kleindochter voor de natuur te winnen (mijn andere kleindochter is nog een zuigeling en is dus nog één en al natuur). Zo leg ik de paarse bloempjes van de vogelwikke in haar hand

en laat ik haar de gelijkenis met een vogeltje ontdekken. Ook toon ik haar hoe je met de zwarte zaadjes van diezelfde vogelwikke (krok, zeggen de Kempenaars) allerhande dingen kunt bekogelen via een uit een korenstengel gesneden blaaspijpje). Ik zou haar graag eveneens laten zien hoe je met een grassprietje een krekel uit zijn holletje kunt toveren, maar de krekels zijn hier zo zeldzaam geworden als de distelvinken. De korenbloemen zijn zo schaars dat ik nalaat haar te leren hoe je er lepeltjes van maakt. En om een kransje te vlechten van biezen zijn haar vingertopjes nog te onervaren.

Grote bewondering dwing ik af met de nummertjes die ik opvoer met de stekelige aartjes van de muizegerst (Hordeum murinum, vulgo kruipertjes): als ik die aartjes met hun stijve, zijdelings uitstaande haartjes in mijn mouw steek, verschijnen ze na enkele minuten wandelen in mijn halsstreek.

Al enkele keren betrapte ik er mezelf op dat ik haar ertoe wilde uitdagen een grashalm door te bijten (om dan met een zijdelingse ruk aan de halm het zaad in haar mondje te doen samenklitten) maar dat houd ik achter de hand tot ze ermee kan lachen, beetgenomen te worden. Als ze dat kan, dan is ze gewonnen voor de natuur. Dan kan ze iets wat de meeste mensen nooit leren.

Roodborsttapuit
[*27 mei*]

Dezer dagen is het kleurrijkste vogeltje in het achterdijkse land van de Nete beslist de Saxicola torquata of roodborsttapuit. Als ik naar de waterzuiveringsinstallatie wandel, vliegt een mannetje (moorzwarte kop, helderwitte halszijde en onderlijf, en vuurrood borstje) me van weipaal tot weipaal vooraf. Opgewonden en drukdoenerig roept het vogeltje zo iets als ‘Wietek? Wietek? Wietektektek!’, in een zeer doorzichtige poging om me zover mogelijk van zijn nest weg te lokken.

Kom ik in het kwebland, dan is daar gegarandeerd de rietgors (gitzwarte kop, grijswitte nekband, diepbruine vleugels en grijs onderlijf) die me begint uit te kafferen met korte e-klanken, waaruit een intense verontwaardiging spreekt. Soms

mag ik dan ook de eigenaardige siddervlucht van het opgejaagde wijfje bewonderen.

Wat verder, in het maailand, zijn het dan weer de bruingrijswitte graspiepers die me met hun iele ie-geluidjes diets willen maken dat ik moet uitkijken waar ik mijn plompe laarzen zet. Wanneer ik op mijn terugweg langs een akkermaalsbosje loop, begint de kneu (rosse kruin en borst, bruine rug met enkele witte vlekjes) boos te kneuteren en te knarpen en hoor ik zelfs de nachtegaal krochelen van woede.

Wie in deze periode door de natuur loopt en goed luistert, krijgt de indruk dat hij de baarlijke duivel is. Voor wie nooit door de natuur loopt en naar niets luistert, is dit vanzelfsprekend baarlijke onzin.

Valeriaan
[*30 mei*]

Toen ik gisteren in het achterdijkse land van de Nete over de oever van een vijver liep, werd eensklaps mijn aandacht getrokken door iets onvoorstelbaar geks: een eend ploegde door het water met een soort van vlinderslag en wilde me dan warempel doen geloven dat ze op het punt stond te verdrinken. Pas toen vanuit de lisdodden verschillende eendekuikens haar achternazaten, begreep ik welke komedie hier werd opgevoerd... en besloot ik het drasland enkele weken uit mijn wandelroute te schrappen. Vanmiddag echter kreeg ik het bezoek van een heer uit Hoboken: voor zijn dochter die in Gent farmacie studeert, was hij wanhopig op zoek naar de wortel van de valeriaan...

Of ik hem niet kon helpen? Nood breekt wet, en dus toog ik met deze heer het drasland in. Een halfuur later kon de heer weer vertrekken met twee prachteksemplaren van de valeriaan. Daarna echter begon die valeriaan mij te intrigeren. Waarom gaan de apotekers ernaar op zoek? Ik wist wel dat de geur katten aantrok en dat extrakten uit de vleeskleurige schermbloemen ooit gebruikt werden als parfum (o.m. om het wasgoed te aromatizeren).

Nu ontdekte ik dat de gedroogde wortels ervan worden ge-

bruikt bij het prepareren van een heleboel geneeskrachtige middelen. Voortaan zal ik de Valeriana officinalis, die hier verschillende sloten echt overwoekert, met wat meer eerbied bejegenen.

Bonte vliegenvanger
[*31 mei*]

Vijf jaar geleden werd het eerste 'broedgeval' (sinds mensenheugenis) in Vlaanderen gesignaleerd: de bonte vliegenvanger, een noordse vorm van de vliegenvangers, nestelde toen in de buurt van de Ronde Put in Postel. Daarna vermenigvuldigde hij zich ook aan De Maat te Mol en aan de Snepkensvijver te Herentals... precies op die plaatsen waar hij een overvloed aan nestkastjes vond. Dit jaar heeft hij ook de botanische tuin van Achilles Cools aan de rand van de Zegge te Geel tot broedgebied gekozen.

De bonte vliegenvanger is een unieke verschijning. Hij heeft een eksterachtig (zwart-wit) zomerkleed, een platte beborstelde snavel en korte zwakke pootjes. Vanaf zijn uitkijkpost jaagt hij in korte vluchten - bijna fladderend als een koolwitje, soms als het ware ter plaatse hangend, vaak met een hoorbaar klapperen van de snavel - op insekten. Feitelijk is het opduiken van de bonte vliegenvanger in de Kempen niet zo bevreemdend... In de natuur is er een bijna voortdurende verschuiving van levensvormen. Nu bij voorbeeld de grauwe klauwier (de 'bonte klepper') uit ons landschap verdwenen is, kon het bijna niet anders of we moesten een ander mirakeltje in onze tuinen krijgen. Jammer genoeg geloven de meeste mensen hun eigen ogen niet als ze met een wonder gekonfronteerd worden.

Doodzonde
[*3 juni*]

Eigenlijk is het doodzonde in juni het achterdijkse land van de Nete te beschrijven. Alleen de grassen al (vossestaart, witbol, schapegras, zwenkgras, reukgras, cypergras, rietgras...) doen de wandelaar duizelen. En dan de ooievaarsbekken, de ereprijzen, de muur- en hoornbloemen, de klaver- en wikkesoorten, de spurrie... vaak ontroerend pietluttig, maar met een variatie van kleuren die een dichter of schilder krankzinnig maakt. Dan zwijg ik nog over de goudranonkels (het woord boterbloemen gebruik ik niet meer sedert de boter Europees geworden is en de kleur van bedorven plattekaas gekregen heeft), de koekoeksbloemen, de weegbree, de paardestaarten...

Nu, een musicus hoeft ook niet te klagen: in alle toonaarden brengen vogels en insekten hun eigen lied. Wie bij een bloeiend vuilboompje gaat staan, kan naar een reusachtig orkest luisteren zolang de zon schijnt. Ach, je gehoor mag zelfs afgestompt zijn, je gezicht wazig... Wie niet verkouden is, ruikt de tuin van Eden, Atlantis, Ultima Thule...

Eén ding vind ik dezer dagen jammer. De duivenmelkers zijn volop met hun jonge duiven aan het spelen. Op elke akker, in elke weide, op elk erf... loopt een hongerige, geringde en ‘gerekte’ duif rond. De meeste ervan zijn ter dood veroordeeld. Ze kunnen onmogelijk overleven in een natuur waaraan zij ontwend zijn.

Zwarte eekhoorn
[*4 juni*]

Verleden zondag aan de kermistafel in Pulle, tussen de gebraden haantjes en de frikadellen, verraste mijn jongste broer mij met de bewering dat een zwarte eekhoorn in zijn tuin alle vogelnesten kwam leegroven. Nu moet je weten dat ik altijd een zwak gehad heb voor ‘het aapje van het Europese naaldbos’. Dus begon ik dadelijk mijn broers beweringen te ontkrachten...

Leefden er in de Kempen wel zwarte eekhoorns? En had hij

niet over het hoofd gezien dat er in het bos achter zijn tuin eksters en Vlaamse gaaien huisden? Van de weeromstuit begon ik zelfs zwaar de lof te zingen van ons ‘boomkwekertje door vergeetachtigheid’.

Had mijn broer al wel eens gadegeslagen hoe de eekhoorn met zijn staart stuurde bij het springen? En wist hij dat de eekhoorn zich bij het slapen met zijn staart onderdekte? En had hij al wel eens geobserveerd met hoeveel zorg de eekhoorn zijn drie tot zeven jongen opleidde? Ik bereikte met mijn betoog dat mijn broer zichtbaar begon te twijfelen. Thuisgekomen wilde ik dan mijn eigen... twijfels amortizeren. En wat vond ik in mijn boeken?

‘Bij ons komen naast rode ook zwarte, bruine en grijze eekhoorns voor. Zij verstoren door hun voorkeur voor eieren ook veel legsels van zangvogels. Hoewel ze zich meestal tevreden moeten stellen met zaden en noten, lusten ze ook bessen, paddestoelen, insekten, weekdieren en... jonge vogels.’ Eerstdaags ga ik met mijn broer eens een boom opzetten over synekologie. Ik zal proberen het erg moeilijk te maken...

Duivenmelkers
[*5 juni*]

Toen ik gisteren in de voormiddag even binnenliep bij mijn buurman, trof ik daar drie duivenmelkers aan die ademloos gebogen stonden over een uiterst delikaat werkje: met een sterkriekend kleefmiddel plantten ze een nieuwe slagpen in bij een prachtige blauwgrijze doffer. Mijn eerste vraag naar het waarom werd dadelijk gesmoord in een aantal scherpe sisklanken... De protese paste niet precies in de vederschacht en moest dus bijgevijld worden. Bij de volgende poging loosden de melkers een zucht van opluchting. Mijn tweede vraag naar het waarom werd ditmaal onthaald op een schuddekoppen, een klakken met de tong, een wegwuivend gebaar... De protese was te lang, dus moest ze netjes bijgeknipt worden. Bij mijn derde vraag wreven de melkers tevreden het pluimwit van hun kielen. De karwei was geklaard. Wist ik dan niet dat deze duif, de Tarzan, al ‘twee poules van duizend’ gewonnen had? En... ja, ze had

een slagpen gebroken in het een of ander junglegevecht. Of ze nu van die ingeplante pen geen hinder zou ondervinden? Als het werk goed gedaan was, niet... Helemaal niet. Om hen niet verder te storen met mijn domme vragen, ben ik gaan wandelen. Dezer dagen koeren de tortelduiven zo hartveroverend in de Kempen. Zij winnen geen 'poules van duizend', maar keren elk jaar toch maar weer uit de randgebieden van de Afrikaanse en Aziatische woestijnen.

Inwendige klok
[*8 juni*]

Al vaker was het mij opgevallen dat insekten (b.v. de mieren, wanneer die in de Kempen gelijktijdig hun bruidsvluchten houden) gehoorzamen aan 'wekprikkels' die wij niet kennen. Daarstraks vertelde Achilles Cools mij een verhaaltje dat deze 'inwendige klok' bij dieren nog raadselachtiger maakt. Een buurman van hem had hem gezegd dat op zijn zolder vleermuizen zaten, die elke avond - klokslag tien uur - boven zijn gazon begonnen te wirrelen. Achilles wilde dat fenomeen eens van dichtbij bekijken.

Hij ontdekte dat op die zolder een 'kraamkamer' van vale vleermuizen (hij telde er 52) was. Op het gazon zag hij keutels van egels en gaatjes die eksters en gaaien erin gepikt hadden. Hij ging op een stoel zitten te wachten. Klokslag tien uur begon het op dat gazon overal te gonzen: tientallen meikevers of junikevers maakten zich los uit het gras en wilden de wereld verkennen, maar terzelfdertijd waren de vale vleermuizen daar om naar de kevers te duiken... De meikevers zouden trouwens nog op een andere klok ingesteld zijn... Om de vier jaar komen ze in de Kempen in grote aantallen voor. Engerlingen hebben vier jaar nodig om meikevers te worden... Vooral de roeken schijnen dol te zijn op de witte, vernielzuchtige larven. Wie van de natuur houdt, wordt elke dag met mysteries gekonfronteerd. En mysteries maken het leven boeiend en elke dag weer de moeite waard. Of niet soms?

De geitenmelker
[*10 juni*]

Wanneer de zoeterige geuren van hooi, vogelkers en vlier de mensen 's avonds naar buiten lokken, ga ik op wandel in de buurt van het ven van Eisterlee, speciaal om hem te horen: de geitenmelker. Feitelijk heet hij nachtzwaluw, maar omdat hij in de late avond en in de ochtendschemering graag op nachtvlinders jaagt, liefst op de heide en in de buurt van schape- of geitestallen, dachten de heiboeren vroeger dat hij hun vee kwam melken. Misschien ook maakten zijn vreemde doordringende zang (het geluid van een bovenaardse machine) en zijn vleugelgeklap het vee onrustig en bang. Bovendien spert hij zijn snavel tijdens de jacht cirkelvormig open en kan hij de gekste kapriolen maken, waarbij de lichte vlekkken aan de uiteinden van zijn vleugels en staart een spookachtige aanblik bieden.

Al deze faktoren speelden zeker mee om de Kempenaars eertijds te doen geloven dat deze dagslaper met zijn schorsachtige schutkleur een onheilsvogel was, die ze dan ook poogden uit te roeien. Wat zij echter met hun primitieve middelen niet konden, speelden de moderne Kempenaars moeiteloos klaar met hun insekticiden, hun asfalt (de nachtzwaluw houdt van de warmte 's nachts), hun verkeer en hun supersonische vliegtuigen. Koudeperioden (wanneer de nachtvlinders niet vliegen) overleeft de nachtzwaluw in letargische toestand. De nachtzwaluw van Eisterlee is een overlevingstype. Al te weinig mensen kennen hem, en onbekend inkludeert nog immer onbemind.

Nachtuilen
[*11 juni*]

Alhoewel ik me maar moeilijk kan verzoenen met het ringen van stootvogels (het verstoort het broed en zorgt voor een blijvende handicap), kan ik er toch begrip voor opbrengen: van een geringde vogel kunnen ornitologen ten slotte ook heel wat leren, wat dan de vogels weer ten goede komt.

‘Vogelringers’ beleven soms gekke avonturen... Zo had een

groep uit Heist-op-den-Berg zich verleden week voorgenomen de jonge kerkuilen in de kerk van Schriek te ringen. De heren kregen de sleutel van de pastoorsmeid en togen ter kerke. Daar was het zangkoor aan het repeteren. Dus slopen ze in alle stilte naar de toren. Toen ze na volbrachte taak weer naar beneden kwamen, bleek de kerk verlaten te zijn. De deur was gesloten... en zij ontdekten dat ze een sleutel hadden waarmee ze wel naar binnen maar niet naar buiten konden. Er zat niets anders op dan enkele pogingen te ondernemen om de aandacht van de buitenwereld te trekken...

Ze ontstaken alle lichten en begonnen op het orgel te spelen. Tevergeefs! Ze begonnen de klokken te luiden. Zonder resultaat! Ze begonnen met hun zaklampen door de galmgaten te zwaaien... Een auto stopte op de weg. Twee dames kwamen eruit. De mannen begonnen opgewonden te roepen... De dames sloegen op de vlucht! De volgende wiens aandacht ze konden trekken, was een man die te diep in het glas gekeken had. ‘Ik ben niet bang voor spoken!’ riep de man en hij waggelde verder. De laatste passant was een nachtwandelaar die dacht dat er inbrekers in de kerk zaten en die ze er met veel gebrul konden van weerhouden de rijkswacht te verwittigen... Ze konden de sleutel onder de deur schuiven en werden bevrijd.

Sint-Janskruid
[*12 juni*]

Omdat Sint-Medard op 8 juni weer ‘de zeiker uithing’, zijn de Kempenaars bang dat ze weer vele weken door de regen zullen moeten lopen. Ik echter denk dat Sint-Medard dit jaar gedwarsboomd wordt door Sint-Jan. Overal immers bloeit nu al het sint-janskruid, en deze hertshooiachtige plant met haar gouden bloemen, haar gladde stengels en haar lancetvormige geperforeerde blaadjes is van oudsher een afweerkruid tegen onweer en heksen. Eigenlijk dankt de plant haar naam aan het feit dat ze zo overvloedig bloeit tijdens de zonnewende, 24 juni, het feest van Sint-Jan. De legende vertelt dat de Hypericum perforatum voor het eerst bloeide op het graf van Johannes de Doper, die op aandrang van Salome door Herodes werd ont-

hoofd, nadat eerst zijn tong was doorprikt met naalden. Deze naaldeprikken zouden als eeuwige herinnering in de tongvormige blaadjes zijn vastgelegd.

Wie trouwens een bloempje van het sint-janskruid tussen de vingers plet, merkt dat er een rode vloeistof vrijkomt. Deze giftige stof wordt pas werkzaam als het wezen dat ervan at, in het zonlicht blijft. Onze politici zouden veel tee van sintjanskruid (en duizendblad) moeten drinken. Deze tee werkt niet alleen heilzaam tegen de ongemakken van het climacterium, maar ook tegen stress, zelfkwelling, onverdraagzaamheid en hersenschimmen.

Vliegend hert
[*13 juni*]

In het scheikundelokaal van de school waar ik lesgeef staat al vele jaren een bokaal met een vliegend hert erin. Vaak al heb ik bij deze dode kever met zijn prachtig gewei (waarmee hij zijn rivalen in de liefde bekampt) staan te dromen.

En vooral de laatste dagen, nu in de Kempen de eiken zo overweldigend groen staan te hijgen van wellust, denk ik weer geregeld aan hem. Het vliegend hert is inderdaad verlekkerd op jeugdig eikegroen, maar... het is er niet meer om ervan te profiteren. Weliswaar is de kever nu in de meeste landen onder officiële bescherming geplaatst, maar hij is er niet meer om van dit voorrecht te genieten. Eigenlijk verwachtte ik niet dat hij weer zou worden gesignaleerd. Wèl verwachtte ik de meikever in deze van seringen, lelietjes-van-dalen, azalea's, lijsterbessen en meidoorns doordrenkte dagen, maar ik zag hem niet. Nu vrees ik maar dat ik over een aantal jaren in het scheikundelokaal zal staan te mijmeren bij een bokaal met een meikever erin. Ach, misschien zal de tuinloopkever er binnenkort zijn, én de julikever... Het zijn maar kevers, ja... maar hoeveel grote kevers komen er in de Kempen nog voor? De roodgebande doodgravers zijn er nog, dat is waar...

Stinkende gouwe
[*14 juni*]

In het achterdijkse land van de Nete bloeien nu volop de waterviolier en de waterweegbree. De geuren van vlier, Gelderse roos, liguster en boerenjasmijn maken de vogels uitzinnig. Voor een vriend van mij, die door wratten geplaagd wordt, loop ik al een paar dagen te zoeken naar de stinkende gouwe. De stinkende gouwe met haar gouden sap en haar helgele bloemen werd eertijds door de alchemisten gebruikt bij het zoeken naar de steen der wijzen. Bovendien was zij een onmisbaar ingrediënt van de heksenzalven. Nu nog trouwens gebruikt de farmaceutische industrie de stinkende gouwe (ook goudwortel of schelkruid geheten) voor het bereiden van geneesmiddelen tegen astma, maag- en galkwalen. Als middel ter verwijdering van wratten bewijst de stinkende gouwe haar doeltreffendheid zienderogen: de woekering verhardt, schrompelt ineen én verdwijnt. Eigenlijk kennen de Kempenaars dit middeltje té goed, vrees ik. Het gebeurt inderdaad slechts zelden dat ik het plantje nog aantref in de vrije natuur. Gelukkig hebben bijna alle duivenmelkers stinkende gouwe geplant in de buurt van hun hokken. Voor de gezondheid van hun kampioenen mengen ze af en toe een beetje sap met het drinkwater. Daarom ben ik er niet bang voor dat de stinkende gouwe in de Kempen zal uitsterven...

Kween
[*15 juni*]

Vooral als ik zeg: ‘We gaan naar de geit kijken!’, is mijn oudste kleindochter erop gebrand mee te gaan wandelen. Dan moet ik echter niet dralen bij het rankend helmkruid dat nu in de dennenbossen woekert, of bij de pietluttige akkervioolt jes op de bermen, of bij de Gelderse rozen die nu geelwitte bolwerken vormen in het achterdijkse land, of bij de gele irissen die zo majestatisch bloeien in de sloten. Integendeel: ik moet suikerij plukken en kamperfoelie (geitebiad) voor de geit. Vandaag echter wachtte ons een grote ontgoocheling. De geit stond

niet in de boomgaard. De boer was er wel: hij zat bij een hoop afbraakmateriaal bakstenen schoon te maken. Op mijn vraag of de geit misschien in de stal stond, schudde hij het hoofd. ‘Ze zit in de diepvries,’ zei hij. ‘Het was een kween.’ ‘Een kween,’ echode ik.

‘Ja,’ zei hij. ‘In de Kempen zie je bijna geen geiten meer. Met kwenen kan je niet kweken. Het komt door de inteelt. In elk dorp gingen de geiteboeren met hun geiten jarenlang naar dezelfde bok.’

Op weg naar huis vroeg mijn kleindochter wat een kween was. ‘De Engelsen noemen hun koningin “the queen”,’ antwoordde ik. Thuis sloeg ik er stiekem Van Dale op na. Volgens hem is een kween een oude vrouw, een oude jongejuffrouw, een altijd klagend vrouwmens of... een halfslachtig wezen... in casu dus een geit die kenmerken van beide geslachten bezit.

Hoe die Engelsen aan dat woord queen kwamen, zou ik toch wel eens willen weten.

Het jaar van de vlieg
[*16 juni*]

Voor mij is juni de mooiste maand voor een natuurwandeling. Op de bermen bloeien nu de klaprozen, de ooievaars- en reigersbekken tussen dravik en klaver; in en langs het water tonen plompen en irissen hun geel hart tussen moeraszuring en rietgras. De rietgors en de kneu zingen, de jonge spreeuwen troepen samen, de groene kikkers reutelen en knorren... Twee dingen bevreemden me dit jaar. In de Kempen sterven alle morellebomen (kriekebomen, zeggen ze hier) aan een eigenaardige ziekte.

Morellevuur zullen de geleerden dat wel noemen en de meidoorns zullen er wel weer de oorzaak van zijn. Een ander raar verschijnsel is de krankzinnige overpopulatie van vliegen... vooral op de brandnetels en de waterplanten. Nooit zag ik zoveel blauwe en grauwe vleesvliegen (ik dacht nochtans dat die vlees en aas moesten hebben), gouden vliegen, steekvliegen, ibisvliegen en dansvliegen...

Misschien ligt de oorzaak van deze plaag in de twee schitte-

rende zomers die we kenden... Enfin, des te beter voor bij voorbeeld de oeverzwaluwen. Nooit stoeiden, scheerden en toerden er zoveel door het achterdijkse land van de Nete. Drie nestholten vond ik reeds in de opgehoogde Neteoevers. Nu hoop ik maar dat ik-weet-niet-welke officiële instantie het vandaag of morgen weer niet in haar hoofd krijgt de Neteoevers zo kaal als een biljartbal te scheren...

Vogels poseren niet
[*18 juni*]

De onderwijzeressen van het zesde leerjaar van de meisjesschool van Grobbendonk hadden me gevraagd om met hun plechtigekommunikantjes eens een wandeling te maken door het achterdijkse land van de Nete. Gisternamiddag trok ik dus met achtentwintig taterende meisjes het broek in. Met pijn in het hart moest ik toezien hoe mijn discipeltjes van elk plantje een eksemplaar wilden voor hun herbarium. Maar anderzijds: wat is er mooier dan een plechtige-kommuniezieltje dat veldbloemen plukt? De geesten die huizen in het zenegroen, de veldereprijs, de grasmuur, de salomonszegel, de smeerwortel, de pinksterbloem... moeten het mij maar vergeven.

Eén ding was jammer: de koeien lagen in de weiden te herkauwen, en die periode noemen wij ‘het dode uur van de vogels’. In dat uur houden zelfs de veldleeuwerik, de kneu, de roodborsttapuit en de spreeuw hun bek. Graag had ik de meisjes ook laten kennismaken met de torenvalk, de blauwe reiger, de wulp, de watersnip en de bonte specht, maar... vogels poseren niet, tenzij ze enorm dom zijn, zoals het broedende waterhoentje dat nu inderdaad de show stal. Ook de draaikevers en de kikkervisjes hadden veel sukses. Een erg klein meisje vroeg mij of ik niet wist waar er meikevers zaten. Ik keek wanhopig naar het gaaf gebleven jeugdige groen van eiken en beuken... en zei dat de meikevers in de Kempen al even zeldzaam zijn geworden als de vliegende herten.

Een vliegende kraai vindt altijd wat
[*19 juni*]

De regen heeft het voorjaar zo rijk gemaakt aan varianten van groen dat de kunstschilders er gek van worden. De sloten in het achterdijkse land van de Nete staan al maandenlang boordevol water, waardoor de waterplanten enorme afmetingen aannemen. Toen ik daarstraks de prachtige lila-achtige waterviolieren en de sporendragende holpijpen liep te bewonderen, verraste ik een eend op haar nest... Ze vloog op en liet de zes eieren in haar nest onbedekt achter. Ik besloot te gebaren of ik niets gezien had en voort te stappen. Wat verder boven een weide had een kievit het aan de stok met een wulp. Zelf kreeg ik hommeles met drie jonge stieren die mordicus wilden dat ik mij als een gekke torero gedroeg. Ik ontsnapte door een sloot vol fluitekruid, zevenblad en valeriaan.

Het waren trouwens dezelfde stieren die mij een halfuur later weer langs het nest van de eend dreven. Tot mijn stomme verbazing waren alle eieren stuk: er zaten holten in en de schalen waren leeg. Eén of twee kraaien - die rovers hebben een onvoorstelbaar scherp gezichtsvermogen - hadden het nest verwoest. Het is vreselijk, maar van de grootste zangvogels in de Kempen kan ik maar één positief ding zeggen: de ene pikt de andere de ogen niet uit. Ja, het is waar: er zijn mensen over wie je zelfs dat niet kunt zeggen...

Vingerhoedskruid
[*20 juni*]

Vanmiddag, aan de rand van een dennenbos, stond ik onverhoeds voor een tiental prachtige, met paarse klokjes behangen stengels van het vingerhoedskruid (Digitalis purpurea). In mijn jeugd waren deze plant (soms met witte of roze varianten) en ook het geel vingerhoedskruid (Digitalis lutea) in de Kempen zo algemeen voorkomend dat iedereen ze kende. Nu komen ze nog slechts zelden voor (werden ze misschien te veel geplukt?) en bovendien weten de kinderen nog ternauwernood

of helemaal niet meer wat een vingerhoed is, zodat ze de gelijkenis niet zien. De lange leeuwebekachtige (en helmkruidachtige) bloemen zijn van binnen behaard en paarsrood gestippeld. De stampers zitten aan de bovenkant, zodat de insekten (vaak hommels) er met de rug tegen schuren. Hoewel de plant uitgesproken giftig is (vooral de gekartelde en aan de onderkant viltige bladeren), wordt ze in de geneeskunde gebruikt tegen hartaandoeningen. Ze behoorde trouwens tot de bestanddelen van de heksenzalven. Nogal wat mensen verwarren de ruwbladige smeerwortel met zijn paarse of witte klokvormige bloemen (in een knikkende tros) met het vingerhoedskruid. Het slijm uit de wortel van deze plant smeerde men vroeger op zweren. Naar het schijnt, at men ooit de jonge stengels zelfs als groente en de wortels zouden zoethoudertjes geweest zijn voor onze grootmoeders. De tijden zijn wel té erg veranderd. We zijn veel te veel vergeten. Kennis leidt tot liefde, en liefde leidt tot eerbied...

Zomer

Geluksspinnetles
[*24 juni*]

Gisteren was ik met mijn kleindochter op wandel in het achterdijkse land van de Nete. Toen ik haar op de borstwering van het bruggetje over de Eisterleebeek getild had, werd plotseling haar aandacht getrokken door iets klaarblijkelijk zeer belangrijks op het beton. Ik ging er ook met mijn neus bovenhangen en zag toen tientallen minuskule rode spinnetjes, die zich in alle richtingen door elkaar bewogen. Hier had je ze dus: de fluweelmijten die de Kempenaars geluksspinnetjes noemen. Mijten zijn nochtans geen spinnen; ze hebben weliswaar acht poten, maar hun (vaak helder gekleurd) lijf bestaat uit één stuk. De scharlakenrode fluweelmijten zijn, naar het schijnt, geduchte rovers. Ze hebben stigmata (ademopeningen) die slechts bij vergroting zichtbaar worden. Waarom, zo vroeg ik me af, worden ze door de volksmond geluksspinnetjes genoemd? Is het omdat wie ze waarneemt, een gelukkig mens is? Hij immers heeft oog voor de pietluttigste wonderen van de schepping... Toevallig liep ik een paar uren later langs de

zonnegevel van mijn huis... en eensklaps zag ik de geluksspinnetjes daarop krioelen! Toen meende ik te begrijpen waarop de volksmond alludeert. De rode fluweelmijten zijn vooral aktief in de zonneschijn. Ze vertonen zich wanneer de natuur, met inbegrip van de mens, de adem inhoudt van geluk...

Koekoeksspog
[*26 juni*]

Toen ik vanmiddag op de berm van de weg neerhurkte bij een bijvoet vol schuimbeestjes, werd eensklaps mijn aandacht getrokken door een radeloze vink die poogde een pas uitgevlogen jong van haar van het asfalt weg te lokken. Een poosje sloeg ik het tafereeltje geamuzeerd gade, tot ik een wagen zag naderen... Ik liet de schuimcicaden in de steek en liep op het vinkejong toe. De oude vink vloog me om het hoofd, de jonge fladderde telkens buiten de reikwijdte van mijn handen, de auto toeterde...

Ten slotte slaagde ik erin de jonge vink op de berm te jagen. Met een zucht van opluchting gebaarde ik dat de inmiddels gestopte wagen nu vrije doorgang had. Achter het stuur zat een blondine, die blijkbaar net uit een schoonheidsinstituut kwam.

Ik knikte en glimlachte vriendelijk. Zij echter keek me woest aan. Toen, ten teken van opperste dédain, tikte ze veelbetekenend met een lange wijsvinger tegen haar slaap. Daarna vertrok ze als voor de kwalifikatieronde van een Grote Prijs, Formule 1. Op dat ogenblik wenste ik dat ik me, net als de larven van de Philaenus spumarius, in een wolk van koekoeksspog (kikkerspog, lenteschuim) kon hullen...

De hazepootjes van de zomer
[*27 juni*]

Dezer dagen - het hooi is binnen, de bietenvelden zijn gehakt, de maïs groeit zienderogen, de graangewassen vergelen, de koeien herkauwen het groen en de vogels bekommeren zich uitsluitend om hun tweede broedsel - loopt de zomer op hazepootjes door het achterdijkse land van de Nete. Het hazepootje is een klaversoort die nu overal langs de wegen haar wollige beige bloempluimpjes verheft. En is de echte geur van de zomer niet die van de gele en de witte honingklaver? En de echte kleur van de zomer is toch die van de vlinderbloemige rolklavers? Voor de frisse tinten blijven nochtans de margrieten zorgen, én de kamillebloemen. De echte smaak van de zomer is m.i die van kamilletee. Wie echte kamille of roomse kamille wil plukken, moet dat doen vóór de zonnewende. Daarna zouden die planten door heksen bewaterd zijn. De koren- of bloedpater heeft de graanvelden verlaten en houdt zich nu op in de gewassen van de Neteoevers, waar hij allicht de rol van de ‘tenensnijder’ heeft overgenomen. Dat althans maak ik op uit het feit dat daar zoveel klaprozen bloeien. Hoeveel mensen weten nog waaraan deze papaverachtige planten hun naam danken? Onze grootmoeders vouwden de bloemblaadjes op een bepaalde manier en lieten de bloem dan op hun hand of voorhoofd klappen...

Heiroosjes en bevertjes
[*28 juni*]

Meermaals reeds vroeg mijn moeder mij of ik soms nog wel eens heideroosjes zie staan, én bevertjes. Vroeger plachten de jonge boerendochters kroontjes te vlechten met biezen, waarin ze dan heiroosjes (rozenkransjes) staken. Het heiroosje (Antennaria dioica) is een viltig behaard plantje met roze buisbloempjes, dat op droge zand- of heigrond groeit. En ook met stengels van het trilgras (van het geslacht Briza) speelden de kinderen toen.

Het trilgras heeft rechtopstaande open pluimen en trillende

aartjes (bevertjes of ‘daverettekes’). De toponiemen ‘Beverdonk’ in Grobbendonk en ‘De Averegten’ in Hallaar zouden naar dit trilgras verwijzen. Telkens weer moet ik mijn moeder ontgoochelen: de heiroosjes en de bevertjes lijken in de Kempen uitgestorven te zijn...

En dan vertel ik over de planten die ik op mijn wandelingen wèl vond en waarvan ik ook dacht dat ze in het niet waren opgelost, zoals de bladgroenloze bremraap (die parasiteert op de wortels van de brem) en de wolverlei (ook valkruid geheten, omdat de runderen op de kalkarme plaatsen waar deze plant groeide hun poten braken) en de rode pekanjer (met zijn kleverige ringen) en het pijptorkruid en het oranje havikskruid... Trouwens, de kinderen hebben nu wel wat anders om mee te spelen, of niet soms?

Aalbessen
[*30 juni*]

Vanmiddag slenterde ik door de tuin van het ouderhuis in Pulle. Van de meikersen bleven nog alleen de verbleekte pitten op het tuinpad over, en de knapkersen waren nog niet rijp. En plotseling viel mijn oog op de laatste aalbessestruik, die tussen een bloeiende boerenjasmijn en een door judaspenningen overwoekerd bloemenperkje een verkommerd bestaan leidde. Ditmaal echter was de struik niet aangetast door randjesziekte of roetdauw... De grote rode aalbessenristen glommen uitnodigend. Terwijl ik ongestoord stond te smullen van de variëteit ‘Versaillaise rouge’, dacht ik aan vroeger... Toen zond moeder ons omtrent deze tijd van het jaar geregeld de tuin in om rode, witte of zwarte aalbessen te plukken. De eerste twee soorten pletten we dan op ons bord met witte kristalsuiker. Bij vers brood smaakten ze heerlijk. Van de overschotten maakte moeder aalbessenjam. Wanneer ze de bessen uitwrong in een vaatdoek, stroelde het rode sap over haar handen in de witte teil.. Met de zwarte bessen (Goliath) maakte ze enkele flessen aalbessenjenever. Vroeger trouwens stonden in elke Kempense tuin aalbessenstruiken. Ik geloof dat vooral de zuurte van de vruchten er de oorzaak van was dat ze in ongenade

vielen. Deze tijd zweert bij zoetmiddelen en zoethouders. Het woord zuurdesem alleen al bezorgt de meeste mensen kippevel...

Zilverschoon
[*1 juli*]

In deze tijd van het jaar legt de zon alle denkbare schakeringen van groen bloot. Het lichtste groen is beslist dat van de abelen (zilverpopulieren) en de zilverlinden. Maar ook tussen de kruiden op de bermen glanst diezelfde zijdeachtige, viltige kleur in de blaadjes van de droogbloem (ook zevenjaarsbloem genoemd, omdat ze, geplukt, zeven jaar goed zou blijven) en het viltkruid. Het mooiste ‘zilvergroen’ vinden we echter aan de onderkant van de geveerde (de gezaagde deelblaadjes staan gedeeltelijk in paren en gedeeltelijk verspringend) Potentilla anserina: het zilverschoon. De soortaanduiding ‘anserina’ zou duiden op de voorkeur die de ganzen voor dit plantje zouden hebben. Ook het bloempje met zijn vijf kelkblaadjes is wondermooi: de gele kleur is die van een waterzonnetje op een sombere dag. Een aftreksel van het zilverschoon zou zeer doelmatig zijn als gorgeldrank bij tandpijn. En ook tegen diarree placht men een dergelijke tee te drinken. In de volksgeneeskunde was het zilverschoon dus al even waardevol als zijn soortgenoot, de tormentil (Potentilla erecta). Ook dit (tegen allerhande tormenten aangewende) plantje, waarvan de gele bloempjes vierbladig zijn, behoort voor de meeste mensen nu tot het vulgaire onkruid. Sic transit gloria mundi.

Wespesteek
[*4 juli*]

Ik ben dus al zo oud, dat ik me ervan bewust ben zeer weinig te weten. Dagelijks kom ik op mijn wandelingen voor nieuwe raadsels te staan. Als er echter één ding is dat ik beslist ken, dan is dat het onderscheid tussen wat gevaarlijk en onschadelijk is in de natuur. Dat dacht ik althans... Toen ik vanochtend in de tuin de krant zat te lezen, krieuwelde er een insekt op mijn arm. Geamuzeerd sloeg ik de zweefvlieg gade. Een lid van het geslacht Chrysotoxum, dacht ik. Deze soort bootst wespen na, om te ontsnappen aan de predatoren. Doordat de slechte nabootsers toch ten prooi vielen aan insekteneters, werd de mimicry in de loop der tijden bijna volmaakt. Toen het jeuken wat al te irritant werd, nam ik de zweefvlieg tussen duim en wijsvinger... Verschrikkelijk! Ik voelde de brandende steek op de top van mijn wijsvinger. Dus toch een wesp! Ik wreef de onverlaat van mijn vinger, rukte de angel uit de huid en begon wild te zuigen. Vervolgens liep ik naar binnen, goot wat azijn in een schoteltje en dopte er mijn vinger in. ‘Slimmerik!’ kafferde ik. Een halfuur later had mijn wijsvinger het uitzicht van de bemorste kurk van een fles bordeauxwijn. Wijselijk zweeg ik erover tegen mijn huisgenoten. Maar ik vrees dat het nu wel geruime tijd gedaan is dat ik mijn kennissenkring verras met het zo maar in de hand pakken van blinde bijen... Eén troost heb ik. Het spreekwoord zegt: ‘Het zijn de slechtste vruchten niet, waaraan de wespen knagen.’

Stinseplanten
[*11 juli*]

Op wandelingen wordt door natuurliefhebbers nogal eens over ‘stinseplanten’ gepraat, een woord dat Van Dale niet kent. Wèl vermeldt het woordenboek: ‘Stins, v.(m.), (hist.) versterkte adellijke woning in Friesland.’ Stinse planten of stinseplanten waren dan oorspronkelijk exotische gewassen die gezaaid of aangeplant werden in de tuinen van kastelen, kloosters, hof-

steden en patriciërswoningen, of op kerkhoven. Verschillende onder hen pasten zich aan ons klimaat aan en verwilderden. Zo groeien en bloeien in de buurt van de ruïnes van de priorij ‘Ten Troon’ in Grobbendonk nog altijd de pijpbloem en het glaskruid. Ook het sneeuwklokje, het lenteklokje (langs de Kleine Nete tussen Emblem en Lier), de voorjaarshelmbloem, de bostulp, het breed longkruid, de knikkende vogelmelk, de gevlekte én de Italiaanse aronskelk, de blauwe anemoon, de donkere ooievaarsbek, de stengelloze sleutelbloem en zelfs de krokus en de hyacint zijn dergelijke inwijkelingen. Naast de stinseplanten zijn er natuurlijk ook de adventieve planten of de pothoofdplanten (zo genoemd naar het Pothoofd te Deventer): zij kwamen mee als verstekelingen met andere vrachten uitheemse zaden... Na een wandeling op het domein Krabbels te Pulle enkele jaren geleden toonde de plaatselijke burggraaf ons een plant die hij had meegebracht uit Brazilië... Wordt dat een volgende stinseplant in de Kempen?

Nieskruid
[*16 juli*]

Tijdens mijn wandeling door het achterdijkse land van de Nete gisteren liep ik op een bevriend echtpaar. De dame had een verrassing in petto... Of ik wel wist dat in Grobbendonk nabij het domein van de waterwinning het nieskruid bloeide? Neen, dat wist ik niet. Voorzichtig - ik ben nooit driest tegenover dames - opperde ik dat ik eraan twijfelde. Het ranonkelachtige plantengeslacht Helleborus houdt immers van kalkachtige terreinen. Het stinkend nieskruid en de wrangwortel en de kerstroos en het oosters nieskruid worden bij ons wel gekweekt als sierplanten, én verwilderen soms... De dame noemde mij ietwat misprijzend een ongelovige Thomas. Zij had alles opgezocht in een boek dat ‘Langs 's Heren Wegen’ heet. Zij had trouwens ook twee bloeiende planten geplukt en die stonden bij haar thuis in een vaas op de schoorsteenmantel. Ik kon mij dus te allen tijde van haar bewering komen vergewissen... Dat deed ik dan ook gisteravond. Op de schoorsteenmantel, in een vaas, inderdaad, prijkten twee prachtig bloeiende eksempla-

ren van... de breedbladige wespeorchis, een beschermde orchideeësoort die steeds minder voorkomt in of nabij de Kempense dennenbossen. Een beetje bedroefd stapte ik weer naar huis. Vandaag ontdekte ik in Van Dale, dat ‘iemand nieskruid toedienen’ (iemand iets onaangenaams aandoen of een pak slaag geven) een Zuidnederlandse uitdrukking zou zijn. Voor de zoveelste maal dient Van Dale mij dus nieskruid toe...

Muizeoortjes
[*18 juli*]

Als de Kempen geel én heilig zijn van sint-janskruid, sintjakobskruid en sint-teunisbloemen, gaan de meeste Kempenaars op reis. Zonde toch, denk ik telkens weer, want nergens geuren de linden, de acacia's en het hooi zo goddelijk, nergens spitst de natuur haar muizeoortjes (een soort van havikskruid met eironde, viltig behaarde blaadjes) zo ontroerend om naar het gefrazel van het zomerkoeltje in de ratelpopulieren te luisteren... En wat is zaliger dan een wandeling langs een sloot vol moerasspirea, walstro, waterweegbree en engelwortel? En wat intrigeert meer dan de paringswielen van de libellen? Eigenlijk is het bevreemdend dat deze insekten bij onze voorouders in zulk slecht daglicht stonden. De Engelse naam dragon-fly en de Duitse benaming Teufelnadel verwijzen nog naar duistere machten. Voor mij is de libel zo ongeveer het mooiste insekt dat ik ken: ze is bijna bovennatuurlijk, gedraagt zich ietwat onaards (speelt met de zwaartekracht) en maakt de partner het hof op een manier die iedereen tot nadenken zou moeten stemmen. Dit is ook de tijd dat de grote bruine harige rupsen van de grote beer nog op pad zijn om een geschikte plaats te vinden voor het spinnen van hun kokon. Trap ze asjeblieft niet plat: de grote beer is een uniek mooie nachtvlinder...

Monnikskap
[*21 juli*]

Verleden jaar in de zomer, bij een bezoek aan Bokrijk, ontdekte ik daar in enkele ontroerend nauwkeurig gerekonstrueerde tuintjes de blauwe monnikskap met haar handdelige bladeren en haar in lange trossen oprijzende violette bloemen. Groot was mijn verbazing toen ik vanmiddag in de verwilderde tuin van het ouderhuis in Pulle plotseling... de blauwe monnikskap ontwaarde. Jarenlang moet ze er een verdoken bestaan hebben geleid. Waarschijnlijk hebben de gekke kapriolen van het klimaat haar dit jaar weer volwaardige levenskansen geboden... Haar geleerde naam is akoniet (Aconitum, Aconiton), dat wil zeggen: groeiend op rotsen. Wie echter naar de kapof helmvormige gedaante van de bovenste bloemblaadjes kijkt, begrijpt dadelijk waarom dichterlijk bezielde middeleeuwers deze ranonkelachtige plant monnikskap noemden.

In hetzelfde verwaarloosde bloembed trof ik trouwens nog twee blauwe leden van de ranonkelfamilie aan: de ridderspoor (prachtig voorbeeld van naamgeving op basis van gelijkenis) en de akelei (waarnaar menige rederijkerskamer genoemd werd, omdat ze gold als het zinnebeeld van ootmoed en liefde). In de middeleeuwen zou de blauwe monnikskap, die uitermate giftig is, hét middel bij uitstek van giftmengers zijn geweest. Hoe deze dodelijke sierplant ooit in bijna alle Kempense tuinen belandde, zal wel altijd een raadsel blijven. Waarom ze uit die tuinen weer verdrongen werd door zogezegd edelere en alleszins meer exotische gewassen, zal ik maar op het conto van onze tijdsgeest schrijven.

Hoornaar
[*22 juli*]

Toen ik vanmiddag bij ‘De dode Arm’, een vergeten stuk van de wat verder onder het Albertkanaal duikende Nete, de goddelijk bloeiende gele plompen, moerasvergeet-mij-nietjes en moeraszuring stond te bewonderen, werd plotseling mijn aan-

dacht getrokken door een wellicht dorstige hoornaar (paardehorzel, zeggen de Kempenaars), die langs mijn hoofd gonsde. Ik moest weer denken aan mijn jeugd, toen de Vespa crabro (met haar lengte van ongeveer 3 cm) in de Kempen een nogal belangrijke rol speelde... Deze grootste soort van wespen bouwt een kogelvormig nest in de open lucht, maar ook in de holten van oude bomen én zelfs in houtmijten. Het gebeurde dan ook geregeld dat houthakkers en ook huismoeders (die hout moesten hebben om bij voorbeeld te stoken onder de wasketel) ermee af te rekenen kregen. In elk dorp cirkuleerden toen nog verhalen over mensen die ooit bezweken waren onder prikken ervan in de slapen, hals of mond. Waarschijnlijk is de hoornaar één van de grote slachtoffers geworden van de insekticiden. De werksters immers voeden de larven met voorgekauwde prooidieren. Als tegenprestatie scheiden de larven een zoet vocht af, dat de werksters gretig opnemen. Ik twijfel eraan of onze kinderen zich gelukkig mogen prijzen dat ze de paardehorzel niet meer kennen.

Korenbloemen
[*25 juli*]

Toen ik vanmiddag in het achterdijkse land van de Nete met lood in de schoenen naar de pas opgerichte en schokkend lelijke hoogspanningspilonen langs het Albertkanaal stond te kijken, werd ik aangesproken door twee studenten, Of ik nergens korenbloemen wist bloeien? Ik wees de mannen het zwart knoopkruid aan én de grote centaurie, maar de Centaurea cyanus of korenbloem kon ik hun tot mijn spijt niet tonen. Sedert het zaaigraan zorgvuldig gezift en gefilterd wordt, zijn zelfs de korenpater en de korenpiet uit de Kempen gebannen. ‘Maar waarom zijn jullie er zo op gebrand om precies de korenbloem te vinden?’ wilde ik weten.

‘Wij willen een centje verdienen!’, verklaarde de vrijmoedigste van de twee. ‘De oom van mijn vriend hier is diamanthandelaar. Per korenbloem die wij hem bezorgen, betaalt hij ons honderd frank. Wij hebben al veertienhonderd frank verdiend...’

Ik krabde in mijn denkbeeldige baard.‘Waarvoor heeft hij die bloemen dan nodig?’

‘Mijn oom,’ legde de andere student uit,‘is een ooglijder. Elke dag het hij zijn ogen met een aftreksel van korenbloemen...’ Onmiddellijk schoot het mij te binnen dat ik ooit ergens iets las over het volksgeloof dat een verband zou zien tussen het blauw van de korenbloem en het blauw van sommige ogen. Laat ons dus maar hopen dat de blauwogige Kempenaren voortaan gevrijwaard blijven van oogkwalen...

Carine
[*27 juli*]

Een mens kan niet altijd wandelen. Vanmiddag zat ik op het strand van Mariakerke het knappe ‘Drogenergie of Enthousiasme’ van Marcel Dams te lezen, toen ik haar plotseling in de gaten kreeg. In de deuropening van het strandhokje aan mijn linkerzijde stond ze op de uitkijk, in een blauwe bikini, met een omzwachtelde linkervoet. Ze glimlachte. ‘Alle strandstoelen verhuurd?’ vroeg ik.

‘Ik ben van het Vlaamse Kruis,’ zei ze, een beetje op de teen getrapt.

‘Ontwricht?’ vroeg ik, met een blik op haar voet.

‘Ligament gescheurd,’ zei ze.

‘Weinig werk,’ konstateerde ik.

‘Als ze van de golfbrekers blijven,’ zei ze. ‘Daar glijden ze uit.’

‘Jij ook?’ vroeg ik.

Ze schudde het hoofd. ‘Tennis’.

‘Gelukkig heb je niks te doen,’ zei ik.

Ik had moeten zwijgen. Een moeder snelde toe met een huilend jongetje. Een stoere knaap torste een mollig meisje. Een man kwam aandragen met een peuter... Tot zes uur duurde de begankenis. ‘Dank je, Carinel’ zei de laatste patiënt in de deuropening. Carine kwam buiten, goot een kom water leeg onder het hok, stroopte haar witte jas af, keek weemoedig naar zee, en glimlachte naar mij... Een ogenblik later betrapte ik er mezelf op dat ik mijn lichaam zat te inspekteren... op zoek

naar een wondje. Echt lieve meisjes worden met de dag zeldzamer.

Netevissers
[*28 juli*]

In mijn jeugd zat ik één derde van de zomervakantie in de Molenbeek, één derde in het Albertkanaal, en één derde in de Nete. Ik herinner me ook nog de goddelijk smakelijke snoeken, baarzen, rietvoorns en palingen die de sportvissers uit de Nete ophaalden en, omwille van de abondantie, onder de buren distribueerden. Twintig jaar is dat geleden. Sedert de helft van de jaren zestig is de Nete tussen Herentals en Lier een open riool... Dat dacht ik tenminste...

De laatste dagen moest ik mijn mening herzien, want tussen de samenvloeiing van Nete en Aa en de duiker onder het Albertkanaal zitten tientallen sportvissers kanjers van karpers, zeelten en palingen te vangen. Onvoorstelbaar. Zouden de waterzuiveringsinstallaties dan toch efficiënt werken? Zou de mentaliteit van de Kempenaars dan toch gewijzigd zijn? Zouden onze gemeentebesturen eindelijk begrepen hebben wat het woord ekologie betekent?

Voorlopig geloof ik dat die wonderbare visvangst slechts één ding bewijst: namelijk dat karpers, zeelten en palingen taaie vissoorten zijn. Ik wacht op de draaikevers, de schaatsenrijders en de libellen... Als die insekten weer tussen gele plompen, gele waterkers en pijlkruid spelen, zal het wonder voltrokken zijn. Mocht dat gebeuren, dan ga ik te voet naar Scherpenheuvel om er een kaars te branden.

De hommel in het hoofd
[*30 juli*]

De schrokkerigste en ijverigste insekten van de zomer lijken mij de hommels te zijn. Deze dichtbehaarde, bonte verwanten van de bijen zijn trouwens onze ijverigste bestuivers van bloemen. Er hangt iets mysterieus over hun leven: overwinterende wijfjes stichten elk jaar opnieuw hun primitieve staten. De aardhommels (zwart en geel), de tuinhommels (zwart, geel en wit) en de steenhommels (zwart en oranje) bouwen hun nesten in de grond, terwijl de akkerhommels (grijs en geel) dat erbuiten doen. Wellicht omdat hommels zo dreinerig brommerig en onophoudelijk bedrijvig zijn, zegt men van iemand die niet goed wijs is, dat hij de hommel in het hoofd heeft...

De hommel in het hoofd hebben zeker de mensen die dezer dagen - zoals gevreesd - de Neteoevers zo kaal als een biljartbal lieten scheren. Nog voordat de steeds armer wordende flora tot volledige ontplooiing (zaadvorming en rijping) kon komen én voor de voeten van de toeristen, reden de maaimachines over de oevers, niets ontziend en elke vorm van leven verjagend of verpletterend.

De Kempenaars stonden er overal hoofdschuddend naar te kijken, maar tegen de hommel in het hoofd is nu eenmaal geen kruid gewassen...

Waterpest
[*1 augustus*]

De mooiste vijver van de wereld ligt hier in het achterdijkse land van de Nete. Hij is verwaarloosd en dus totaal verwilderd. Blauwe reigers en ijsvogels azen er op rietvoorntjes, oeverzwaluwen pijlen er achter de libellen. Tot verleden jaar nog zag ik op verschillende plaatsen de zavelige bodem. Dit jaar echter hebben de lange, ondergedoken, vertakte stengels (om de centimeter bezet met drie smalle blaadjes) van de waterpest de hele bodem overwoekerd. Als ik een stengel uitruk, hangen er vermodderde bladeren aan de wortel. Nooit zag ik

de - naar ik las - paarsachtige vrouwelijke bloempjes. En dan denk ik nog niet aan de mannelijke bloempjes: die zouden, voor wat althans Europa betreft, slechts in Schotland ooit gevonden zijn. De uit Amerika afkomstige waterpest begon vanaf 1842 in Schotland te verwilderen.

Sedert 1868 komt ze in Nederland voor. De voortplanting geschiedt door middel van afgebroken stengelstukjes die weer wortelen en voortgroeien. Deze plant uit de familie van de waterkaarden voelt zich overigens duidelijk niet beknot door het darmwier dat nu over het water sliert en bobbelt. Blijkbaar voelen de vissen zich tussen de stengels thuis. Ik niet. Als ik in de vijver zwem, is het alsof waternimfen me voortdurend kietelen. En na een tijdje is zelfs een heilige zo iets beu.

Slaapbol
[*2 augustus*]

Eergisteren vond ik in het achterdijkse land van de Nete een slaapbol (maankop, heulbloem), zo maar langs de weg. Gisteren zag ik dat drie Nederlanders met toeristenransels zich over deze (in de Kempen toch zeldzame) Papaver somniferum bukten...

In het Oosten wordt uit de doosvrucht van deze lila bloem met haar donker hart opium bereid. In Nederland wordt deze plant gekweekt om het maanzaad, waaruit papaverolie wordt geperst, terwijl de rest wordt verwerkt tot papaverkoeken voor het vee.

Plinius de Oudere (23/79 na Chr.), die ‘Natuurgeschiedenis’ schreef, wist trouwens reeds dat het zogenaamd blauw maanzaad een lekkernij is als het op brood gestrooid wordt. Vandaag vond ik de plant niet meer weer... Nu hoop ik maar dat geen Kempense grootmoeder de plant geplukt heeft omdat ze zich eensklaps herinnerde dat haar moeder het sap van de slaapbol aan de pap van de lastige kinderen placht toe te voegen.

Het kan niet anders of de naam slaapbol is uit dit eens zeer verbreide maar aartsgevaarlijke (een overdosis is dodelijk giftig) gebruik ontstaan. Mijn generatie werd in de wieg gesust

met anijs. En na de anijs kwam de honing... Wellicht hebben die zoethouders diepere sporen nagelaten dan wij vermoeden.

Versailles
[*3 augustus*]

Gisteren ben ik met een bevriende houthandelaar uit Wechelderzande naar Versailles geweest om er de... bomen te bewonderen in de immense tuinen van het enorme kasteel. Bomen laten zich namelijk niet onderwerpen aan een krankzinnige zucht naar parallellisme en een waanzinnige drang naar symmetrie. Tussen de goniometrische bloemperken, de waterbekkens met de bronzen mytologische waterspuwende figuren erin, de marmeren allegorische beelden, de peristielen en priëlen in ging onze aandacht dan ook voornamelijk naar de reusachtige, vaak eeuwenoude eiken, linden, paardekastanjes, essen, buksbomen, ijven, abelen... Mochten zij kunnen spreken, wat zouden ze ons niet kunnen vertellen over de zonnekoning, deze Priapus, die - en dat besef je in Versailles ten volle - met zijn zieke hoogmoed en zijn zotte hovaardij eigenlijk de Franse revolutie zaaide...

Tussen het beeld van Diana en dat van Apollo botsten wij pardoes op **Frans Depeuter** en **Luc Vancampenhout,** die in Parijs met vakantie bleken te zijn.

Waar is de tijd dat de Kempense schrijvers per defintie ook heimatschrijvers waren?

Dierenarts
[*4 augustus*]

Sus is een oud-leerling van mij. Om ik-weet-niet-welke-duistere reden - ik herinner mij dat hij een ‘talenknobbel’ had - is hij dierenarts geworden. Dierenarts, zegt hij zelf, als de Kempe-

naars hem veearts of paardenmeester noemen. Als Sus hier in de buurt moet zijn, loopt hij telkens even langs om een babbeltje te slaan. Vanmiddag lag ik te tukken in een tuinstoel onder de blazenstruik, toen hij eensklaps naast mij kwam zitten.

'Het mooiste wat er bestaat,' mijmerde hij, wellicht doelend op de honderden bijen die onverstoorbaar zingend de duizenden knalgele vlinderbloemen frekwenteerden. Ik knikte, stond op en liep naar de kelder. Toen hij de eerste teug bier genomen had, vervolgde hij somber: 'Dikwijls wenste ik zo een bij te zijn, of beter nog: een bloem'.

'Problemen?' vorste ik.

Hij knikte. 'Ik heb juist een oude hond met kanker de hoek om moeten helpen.'

'Waren er kinderen bij die mensen?' wilde ik weten.

Weer knikte hij. Hij dronk grimmig zijn glas uit. 'Kun je me in het najaar niet enkele scheuten van die blazenstruik hier bezorgen?'

'Zoveel als je maar wilt,' beloofde ik.

'Goed,' zei hij, terwijl hij opstond. 'Ik denk dat ik maar eens verder rijd. Als ik vroeger geweten had wat ik nu weet, was ik schoolmeester geworden in plaats van paardenmeester.'

Duivelsnaaigaren
[*5 augustus*]

Jaren geleden ontdekte ik op de oever van de Nete (én parasiterend op het boerenwormkruid) een eksemplaar van het grote warkruid (Cuscuta europaea, vulgo het duivelsnaaigaren). Menige natuurliefhebber kwam erop af en vertrok weer met enkele zaadjes van deze nogal zeldzame plant met haar woekerende, draadachtige, roodachtige en bladerloze stengels. Toeval of niet, maar de volgende winter brak de Neteoever precies op die plaats door, zodat het achterdijkse land overspoeld werd en het duivelsnaaigaren naar de haaien ging.

Ook **Achilles Cools** had zaadjes meegenomen. Toen ik vanmiddag met hem door zijn botanische tuin slenterde, kon hij me tientallen plaatsen aanwijzen waar het grote warkruid,

op telkens weer andere ‘waardplanten’, zijn kluwenvormige rozewitte bloempjes genaaid had. Achilles vertelde dat zeker reeds vijftig bezoekers, onder wie verscheidene Nederlanders, zaadjes hadden meegenomen. Natuurlijk zwol mijn borst van trots, alhoewel... Bijna onderbewust hoop ik dat die mensen het duivelsnaaigaren niet op oevers zaaien. Als ik aan de watersnood van dat bewuste jaar terugdenk, rijzen mijn haren nog steeds te berge.

Een plant, die naar de duivel genoemd is, moet wel over mysterieuze averechtse krachten beschikken.

Donzige eik
[*6 augustus*]

Dit jaar heb ik mijn zeekuur gedaan in De Haan. Voor iemand als ik is de entourage van dit wit-rode badplaatsje onovertroffen. Niet omwille van de massa's (ongevaarlijke) oorkwallen (wier geslachtsorganen als violette oorvormige lijnen door het scherm schemeren) op het strand, maar omwille van de wandelwegen.

Prachtig is het pad in de richting van Klemskerke. De duinen zijn er begroeid met (meestal misvormde) abelen en andere populieren, (dikwijls verziekte) olmen, meidoorns, kruipwilgen, duindoorns, ahornen, zomereiken, grove dennen, zeedennen, Corsikaanse en Oostenrijkse dennen, vlieren, kastanjes... Maar ook de in de Kempen bijna uitgestorven ratelaar (Rhinanthus) trof ik er aan.

Nog mooier echter vond ik het pad in de richting van Wenduine. Hier kon ik de zeldzame Quercus pubescens met zijn donzig behaarde bladeren bewonderen.

Tweemaal zag ik een vlucht scholeksters, eenmaal hoorde ik een kluut roepen. Overigens was het er zeer rustig, beangstigend stil bijna. De mens was er een uiterst zeldzame verschijning, en dan sprak hij nog Duits. Het is misschien maar goed zo. Waar de massa naartoe trekt kan onmogelijk het paradijs zijn. Een paradijs echter binnen ieders bereik, dat desalniettemin een uitgestorven aanblik biedt, geeft ook te denken.

Koningin in de spouwmuur
[*7 augustus*]

Toen mijn moeder gisteren aardappelen stond te schillen in haar keuken, werd ze zich eensklaps bewust van een aldoor aanzwellend gegons. Ongerust liep ze naar buiten... Tot haar ontsteltenis hing een donderwolk van een bijenzwerm boven haar hoofd tegen de muur. Wat nu gedaan? Ten einde raad belde ze de brandweer op. Daar maakte men haar diets dat brandweerlieden geen bijen mogen verdelgen, maar dat één van hen toevallig een imker was.

Tien minuten later stopte een brandweerwagen voor haar deur. De brandweerman-imker schepte de zwerm in een korf en... klaar was Kees! In de vooravond belde mijn moeder naar mij... Of ik eens wilde komen kijken? Er vlogen boven de achterdeur toch nog zoveel bijen rond... Ter plaatse gekomen zag ik dadelijk wat er gaande was. Meer dan waarschijnlijk waren er twee koninginnen uitgezwermd.

Terwijl de eerste met haar gevolg in de korf van de brandweerman-imker belandde, vond de tweede een toevlucht in een gaatje naast een muuranker. Die tweede moederbij was er nu volop mee bezig een bijenstaat te stichten in de spouw...

Vandaag ben ik weer naar het ouderhuis in Pulle geweest: mijn moeder is nu al min of meer gewend aan het gonzend geluid in haar keuken. Ik heb haar trouwens verteld dat bijen geluk aanbrengen. Eerstdaags wellicht schrijf ik een gedicht over een oud huis in de Kempen, waarin twee koninginnen wonen...

Scharensliep
[*8 augustus*]

De jongste dagen werd ik uit het hazeslaapje in mijn tuinstoel geregeld opgeschrikt door een geluid dat mij aan vroeger herinnerde: het schrille, enerverende geluid van een drooggelopen scharenslijperswiel. Gisteren klonk het kriepen zo luid dat ik dacht dat de scharenslijperskar achter mijn tuin stond... en dus ging ik eens kijken.

Tot mijn onthutsing scheerde een jonge torenvalk rakelings

langs mijn hoofd tot op... de arm van een jonge buurman. Het bleek dat de ‘valkenier’ in casu de jonge stootvogel enkele weken geleden op de Neteoever gevonden had en dat hij de vondeling grootgebracht had met insekten en muizen. Omdat hij ook wel wist dat het streng verboden is roofvogels in gevangenschap te houden en ook wel omdat hij het beu was altijd weer op muizenjacht te gaan, had hij de valk enkele dagen geleden de vrijheid geschonken. Maar... die vogel wilde van zijn voedstervader niet weg...

Ik beklaag mijn jonge buurman. Ik denk dat hij nog menigmaal op muizenjacht zal moeten gaan, want het geluid van een drooggelopen scharenslijperswiel is onuitstaanbaar deerniswekkend. Alhoewel ik vermoed dat dit bedelend geluid nog vaak mijn vakantietukjes zal storen, weiger ik toch deel te nemen aan die muizenjacht. Hoe barbaars het in veler oren ook moge klinken: muizen zijn mij even dierbaar als torenvalken.

Voyeur
[*10 augustus*]

Het gebeurt zelden dat ik op mijn wandelingen door het achterdijkse land van de Nete mensen kan observeren. De jongste dagen echter is daar verandering in gekomen. Zes kinderen hebben de verwilderde vijver ontdekt, die ik al zo vaak als een vergeten stukje Eden beschreef. De gevolgen zijn desastreus. Het begon ermee dat de knapen het lilakleurig leverkruid, de wolfspoten, het moeraswalstro en de moerasvergeet-mij-nietjes knakten, vertrappelden of uitrukten om toch maar vanop een geschikt plekje op de oever te kunnen vissen naar rietvoorns en baarzen. Vervolgens timmerden de snaken een vlot met spullen die ze uit de een of andere vooroorlogse bergplaats hadden aangesleept. Afgebroken wilgetakken dienden als roeiriemen of plonsstokken. Allerhande waterplanten (gele plompen, fonteinkruid, watervioliere) werden uitgerukt, opdat de jongens onbelemmerd zouden kunnen gaan zwemmen. Groene kikkers werden in een ton gezet...

Ik sloeg de verwoesting gade en... zweeg. De mens - de jager, de visser, de avonturier - maakt ook deel uit van de natuur.

Sedert de moeders mama's werden, is er niets veranderd, dus ook niet verslechterd. De blauwe reigers, ijsvogeltjes, oeverzwaluwen, libellen... zijn aan dergelijke invasies gewend geraakt. Waarschijnlijk hebben ze ook van mij geen hoge dunk: wat ben ik ten slotte anders dan een voyeur?

Nachtvlinders
[*11 augustus*]

Toen ik een paar dagen geleden op het terras bij een tennisveld hier in de buurt zat te genieten van een glas kriekbier, verslikte ik me eensklaps... De vier tennisspelers knielden, hurkten en lagen op hun buik bij iets dat zich precies onder het net afspeelde.

Nieuwsgierig stond ik op en betrad ik het veld. Middelpunt van de belangstelling was een grote rups met groene rug en op het voorlaatste segment een blauwe hoorn: een lindepijlstaart in wording dus.

Gisteren had ik mijn wekelijkse kaartavond in Pulle. Omdat het zo een balsemieke avond was, had de gastheer de kaarttafel in zijn tuin geplaatst. Aan een in het gras geprikte hengelroede had hij een lamp bevestigd. Wij hebben gewhist tot twee uur vannacht.

Gewhist... ja. De lichtkrans waarin wij speelden, wemelde van de nachtvlinders (‘motten’, volgens mijn vrienden): dennepijlstaarten, grote hermelijnvlinders, kameeltjes, tijgervlinders, hazeluiltjes, meidoornuiltjes, koperglansuiltjes. Ook wantsen mengden zich geregeld in het kaartspel. Onze mooiste bezoeker echter was een citroengele vlinder met enkele bruine vlekjes op de vleugelranden, een hagedoornvlinder. Hij zorgde ervoor dat het kaartspel soms bijna in slow motion verliep.

Omstreeks halftwee zei de oudste man aan de tafel: ‘Ik heb nooit geweten dat het 's nachts buiten zo mooi kon zijn.’

Nijlpaard
[*12 augustus*]

Voor een echte natuurliefhebber is het weder niet zo héél belangrijk. Tijdens mijn vakantie in ‘Au Bouquet de France’ in De Haan trok ik elke dag op ontdekkingstocht in de duinen met mijn oudste kleindochter. Omdat ze graag bloemen plukt voor haar grootmoeder, loodste ik haar voorbij de gele morgenster, de ratelaar, het zeepkruid... Ik liet haar ruiken aan het look-zonder-look, de pastinaak, de liguster. En af en toe liet ik haar enkele bottels van de duinroos plukken, met vruchten van de grote klis naar mij gooien, peultjes van de blazenstruik platknijpen... Voornamelijk echter poogde ik haar aandacht te doen uitgaan naar de bloedrode sint-jansvlinders op de paardehoefklaver, naar de knip- en boktorren op de peen (met enkele paarsrode bloempjes in het midden van de gewelfde witte schermen)... Ze moet leren gelukkig zijn met het kleine, denk ik altijd. Ze moet in het kleine... het grote leren zien. Ja... Maar op een dag was daar het ‘Wiener Circus’. En als ze aan tafel netjes bleef zitten, mocht ze ernaartoe... Onvoorstelbaar. Met open mond keek ze naar de kunsten van hondjes, aapjes, varkens, pony's, een kameel, een olifant en... een nijlpaard. Eerlijk gezegd: toen dat oerbeest (drie ton zwaar, driehonderd kilogram voedsel per dag) zijn nummer opvoerde, viel ook mijn mond open. Maar nu vraagt mijn kleindochter elke dag wanneer we nog eens naar dat brave nijlpaard gaan kijken... Hoe kan ik ooit weer haar belangstelling wekken voor het kleine? Hoe kan ze ooit weer gelukkig zijn met iets en niets? Trouwens: gedragen de meeste Belgen zich niet alsof ze in hun leven wat te veel nijlpaarden gezien hebben?

De salamander mag niet uitsterven
[*13 augustus*]

Toen ik vanmiddag als een luie salamander door het achterdijkse land van de Nete kuierde, begon ik zo maar aan de sala-

manders uit mijn jeugd te denken. Geen dras, geen poel, geen sloot, geen beek was er, of er leefden salamanders in of rond: vooral gewone (of kleine) watersalamanders en vinpootsalamanders, maar ook alpenwatersalamanders en kamsalamanders. Iedere jongen had er toen tijdens de zomervakantie ten minste één als troeteldier.

Sedertdien hebben de mensen met hun insekticiden en andere chemicaliën (water-, land- en luchtverontreiniging) ze langzaam maar zeker uitgemoord. In deze streek weet ik ze nog alleen leven in en rond de brandputten op de ontoegankelijke Britse Basis.

Salamanders, en zeker vuursalamanders (nog niet zolang geleden zou de gestreepte vuursalamander nog uitgezet zijn in de buurt van Mechelen), hebben mij altijd geïntrigeerd. De salamander als vuurgeest (een gift en vlammen spuwend ondier dat in het vuur kon leven) is trouwens een archetype. Las ik overigens niet dat enkele eeuwen geleden in het Boven-Tertiair van Ohningen in Baden het skelet van een reuzensalamander werd ontdekt, dat door natuurvorser en arts Johann Jakob Scheuchzer (1672-1733) als het overblijfsel van een tijdens de zondvloed omgekomen mens werd beschouwd? Eerstdaags ga ik heel stilletjes eens iets proberen. Ik ga met een vlindernetje enkele salamanders scheppen op de Britse Basis en die dan uitzetten in de zuiverste poel van het achterdijkse land. Als het mislukt, begin ik opnieuw. Atlantis is wellicht wel in één dag verwoest, maar zeker niet in één dag tot stand gekomen.

Timmermanspad
[*15 augustus*]

Gisteren ben ik nog eens naar Lier getogen om er het Timmermanspad te volgen. Dit buitengewoon mooie en op onnavolgbaar consciëntieuze wijze onderhouden pad vertrekt op het begijnhof en volgt de oevers van de waterlopen die Lier omringen. Die oevers worden min of meer overwoekerd door de reuzenbalsemien. Deze rozerode hommelbloemen zijn nochtans uit Voor-Indië afkomstig. Maar ook de Japanse duizendknoop trof ik er aan, en de Canadese fijnstraal, en de kom-

passla, en het kaasjeskruid... In feite echter loopt het pad door een uniek arboretum. Eeuwenoude acacia's, platanen, essen, esdoorns, gele wilgen, wilde kastanjes, beuken en eiken overlommeren het en schermen het voor de buitenwereld af.

Ik kwam zwaar onder de indruk van de gedrochtelijke wortels van een aantal steenoude rode beuken en hield de adem in voor de oudste tamme kastanjes die ik ooit zag. De inskripties in de basten van de beuken waren door de tijd verwrongen tot monsterachtige runen. Krenteboompjes, boerenjasmijnen en sneeuwbessen verdoezelden de minder fraaie plekjes. Ik ontmoette Jan Baptist David, Anton Bergmann, trainende atleten en ‘joggers’, een dame die haar hond uitliet, twee snaken met een hengelroede... De Fee ontmoette ik niet. Die zat in de hemel taferelen uit het paradijselijke Netelandschap te schilderen.

Paddegift
[*16 augustus*]

En weer kreeg ik Sus op bezoek, de oud-leerling die dierenarts is. Sus zat met een probleem. In het holst van de nacht was hij opgebeld door een echtpaar dat een verlate avondwandeling had gemaakt met de hond. Of hij bij hoogdringendheid wilde komen? De hond had namelijk onder hun ogen een pad verslonden, een giftig dier dus. Sus had aan de oproep gevolg gegeven, had bij de hond inderdaad vergiftigingsverschijnselen (o.a. vergrote pupillen) gekonstateerd, had het dier een braakmiddel toegediend, en had er zich dan van kunnen vergewissen dat de hond werkelijk een pad verorberde.

Nu wilde hij van mij te weten komen in hoeverre padden giftig zijn en dus of de hond buiten gevaar was. Ik kon hem vertellen dat ik al vaak een pad gepakt had en dat ik nog nooit iets gewaarwerd, maar gegeten had ik ze vanzelfsprekend niet.

We gingen dus op zoek in mijn boeken... Daarin ontdekten we dat de gewone pad. (Bufo bufo) aan weerszijden achter de ogen een langgerekte, grote klier (paratoïdklier) heeft, waaruit ze onder sterke druk via de vele poriën een wit, giftig sap

afscheidt. Dit gif prikkelt de ogen en de slijmvliezen van neus en mond, en wanneer het in de bloedbaan wordt gespoten, werkt het sterk toxisch...

Sus stapte tevreden weer op: hij had op geen pad getreden en niemand een pad in de korf gezet. Ik bleef achter met een wrang gevoel in de maagstreek: de jongste tijd word ik te veel geraadpleegd over dingen waarvan ik maar weinig weet.

Het ven
[*17 augustus*]

Op het gehucht Klein Gent in Grobbendonk, dichtbij de grens met Bouwel en Herenthout, ligt nog een ven, Hét Ven. Toen Felix Timmermans met de zijnen de zomervakantie nog doorbracht in 'Minneke Poes', wandelde hij vaak met de toenmalige sekretaris van Bouwel tot aan Het Ven, 'waarin de hemel genietend op zijn rug ligt'.

Op het (voor de Kempen toch) onzalige gewestplan werd Het Ven als industriegrond gekatalogeerd. Onlangs ontving het gemeentebestuur van Grobbendonk een aanvraag van de I.O.K. om Het Ven te mogen dempen en vervolgens als industrieterrein te verkopen. In plaats van deze aanvraag klakkeloos in te willigen, zonden de Grobbendonkse gemeentevaderen enkele bevoegde personen naar Het Ven... Hoe zat dat met de ekologische waarde van deze plas?

De natuurminnaars kwamen tot de ontdekking dat Het Ven, dat ontelbare malen geschilderd werd en waarin talloze Kempenaars leerden zwemmen, reeds gedeeltelijk gedempt was met afbraakresten. In het intakt gebleven gedeelte bloeiden echter nog de koningsvaren, de Kempense waterranonkel, de klokjesgentiaan, de zonnedauw, het heidekartelblad, de pilvaren, de moeraswolfsklauw... In het water zwom het zeldzame hondsvisje (typisch voor zure vennen). Bovendien bleek Het Ven een paarpoel voor libellen, padden en bruine kikkers te zijn.

Zeg nu zelf: kan of mag zulk uniek gebied opgeofferd worden voor een nieuwe fabriek in een streek waar de industrializering een katastrofaal fiasko werd?

Duinenreservaat
[*19 augustus*]

De laatste dagen heb ik vele uren door de relikten van het weleer sublieme Vlaamse duinenlandschap gedoold. Nooit geurden het echt en het liggend walstro zo heerlijk. Nooit zag ik het kruipend stalkruid, de kattedoorn, de dagkoekoeksbloem en zelfs de duinroos zo fris bloeien. Ook de duindoorn, de wegedoorn, de liguster, de abeel en de vlier zagen er biezonder fleurig uit. Het vochtige voorjaar is dan toch voor iets goed geweest...

In een slenk tussen Raversijde en Middelkerke zag ik een kluut. Nabij een slenk, tussen Middelkerke en Westende ditmaal, ontdekte ik tientallen brandnetels die van boven tot onderen met slakkehuisjes behangen waren. In het Duinenreservaat van De Panne ten slotte deden de woestijnachtige pannen me onweerstaanbaar denken aan de Kalmthoutse heide.

Menigmaal keek ik uit naar andere wandelaars om te kunnen zeggen: ‘Kijk nu toch eens!’ of ‘Heb je dat al gezien?’ of ‘Wie had nu ooit durven denken dat het hier zo mooi was?’... Maar die andere wandelaars waren er niet. En ravottende bengels, piknikkende families en vrijende paartjes hebben gewoonlijk wat anders te doen dan de natuur te bewonderen.

Nee, onkruid bestaar niet...
[*20 augustus*]

Het ergert mij altijd weer de mensen te horen praten over onkruid. Onkruid bestaat niet. Zelfs uitgesproken giftige kruiden waren bij voorbeeld voor de Germaanse volkeren zeer waardevol. Het middeleeuwse kristendom maakte echter met de heidense, zogenaamd satanische kennis van de krachten ervan brutaal komaf. Wie zich daarvan wil vergewissen, moet er maar eens op naslaan wat de geschiedschrijvers bedoelden met het ‘Bloedbad van Verden’. De skrupuleus getinte hang naar tuinen, bermen en oevers die kaal zijn als golflinks, is wellicht ontsproten aan angst voor de brandstapel en andere tormenten.

Vele kruiden werden door die maaiwoede definitief verdelgd. Ook voor het boerenwormkruid begin ik nu te vrezen. Dit kruid met zijn grof geveerde bladeren en zijn in schermen staande gele bloemhoofdjes zonder stralen kan onmogelijk nog tot voldragen zaadvorming komen. Zoals de naam aangeeft, werd het kruid ooit veel gebruikt als middel tegen wormen (ook tegen maagpijn en spataderen). Vleesgerechten, groenten, pannekoeken en pudding werden ermee op smaak gebracht. Ook als surrogaat van hop in bier en als pittige smaakgever in warme wijn of in likeur bewees het kruid zijn diensten. En dat men er heksen en spoken mee kan bezweren, staat voor mij vast...

Wie zich overspannen of gekweld voelt, moet maar eens enkele bloempjes platwrijven en dan zijn handpalmen voor zijn gelaat brengen... en diep inademen. Alle muizenissen zijn dan als bij toverslag verdwenen!

Bruiloftsvlucht
[*21 augustus*]

Toen ik gisteren in de vooravond in mijn tuin zure grimassen liep te maken met een oogstappel in de hand, zag ik plotseling de buurvrouw driftig heen en weer lopen langs de gevel van haar huis. Ze hield een waterketeltje in de hand en goot hier en daar de dampende inhoud op de grond. ‘Vliegende muurzeikers!’ riep ze in paniek naar mij. En toen zag ik het ook...

Overal joegen opgezweepte werkmieren de gevleugelde koninginnen en darren uit het nest. ‘Over tien minuten zijn ze allemaal weg,’ stelde ik de buurvrouw gerust. ‘Ze gaan paren in de lucht. De darren sterven, en de bevruchte koninginnen verliezen hun vleugels en stichten een nieuwe staat.’

De buurvrouw keek me ongelovig aan. ‘En wat gebeurt er met de mieren zonder vleugels?’ Ik blikte naar de lucht boven het achterdijkse land van de Nete, waar zwaluwen en spreeuwen en zelfs kauwen de gekste kapriolen maakten: voor hen was de bruiloftsvlucht der mieren een overheerlijk bruiloftsmaal.

‘Die hebben zoveel bladluizen gemolken dat ze nu totaal versleten zijn... Ze sterven. Het zijn ten slotte maar... werksters.’ De buurvrouw knikte, grimmig. ‘Het is altijd en overal hetzelfde,’ zei ze, ‘zelfs bij de muurzeikers.’

Hemelsleutel
[*22 augustus*]

Als ik naar Scherpenheuvel trek - en dat ten minste éénmaal per jaar te doen, zit ons, Kempenaars, in het bloed - kan ik het niet nalaten even een bezoek te brengen aan het ouderhuis van Ernest Claes. Vooral de Leuvense stoof daar roept in mij altijd weer nieuwe herinneringen op. Gisteren echter scheen de zon, zodat ik de kans zag even de tuin te verkennen.

Met argwaan bekeek ik de weliswaar oude yucca naast de waterput, de clematis en de sparren. Het bosje hemelsleutel (door ons in illo tempore geneesbladeren genoemd) daarentegen kwam mij vertrouwd voor. En toen zag ik het paradijs: wilgeroosjes, adelaarsvarens, bereklauw, engelwortel, speerdistels, kattestaarten, Gelderse rozen, moerasspirea... Een uniek drasland. En eensklaps voelde ik me daar thuis. Het kwam me alleen maar vreemd voor dat de andere toeristen er geen oog voor hadden.

Toen ik wat later op een terras onder de beuken en linden van het Zichemse dorpsplein een glas bier dronk en bij de betaling ervan ook een halve frank weerkreeg, was ik nog gelukkiger. Er zijn dus toch nog plaatsen in ons land waar de prijs van het bier tot op een halve frank wordt uitgerekend. Ontgoocheld was ik toen ik moest vaststellen dat de bosbessestruikjes in de bossen tussen Averbode en Herstelt geen vruchten droegen. Zijn de bijen en hommels die voor de bestuiving moeten zorgen, daar misschien uitgestorven?

Heide in gevaar
[*24 augustus*]

Mijn vriend de kunstschilder Achilles Cools en ik hebben onze traditionele zomerwandeling mogen maken op de ontoegankelijke en streng bewaakte Britse Basis tussen Grobbendonk en Herentals. Onze eerste belangstelling gold de vossen en de reeën. De twee vosseburchten (op twee kilometer van elkaar gelegen) waren flink uitgebreid en - te oordelen naar de vele verse sporen - druk bewoond. Ook de reeënroedel - te oordelen naar de slaap- en schurkplaats in een eikenbos en naar de sporen van spits gespleten hoeven op de heiduinen - had zich zeker gehandhaafd. We zagen kleine ijsvogelvlinders, vuilboomblauwtjes, vuurvlindertjes, heidelibellen en... buizerds. We werden onophoudelijk belaagd door muggen en regendazen. In de helft van onze tocht kregen we daarenboven af te rekenen met een zeldzaam mooi maar baldadig onweer.

Bijna gelijktijdig begonnen wij ons zorgen te maken over wat ooit... de heide genoemd werd. Rond de vele vennen (in de streek ‘goortjes’ genoemd) troffen wij nog slechts op één plaats gagel aan en ook de dopheide werd er zienderogen verdrongen door elzen en wilgen. Op de hoger gelegen heidevelden werd de struikheide overlommerd en versmacht door eiken, berken, dennen en sporken. Ook de brem leidde er een verkommerd bestaan.

Ik vrees dat ik mijn kleinkinderen nooit een denkbeeld zal kunnen geven van wat de échte heide ooit was. En als de heide er niet meer is... Waarin zullen de Kempen dan nog verschillen van de andere verknoeide streken in de lage landen bij de zee?

Atalanta
[*26 augustus*]

Al verscheidene dagen zijn de kroonjuwelen van de paars bloeiende vlinderstruiken in mijn voortuin de atalanta's (admiraalof nummervlinders). De atalanta is overwegend zwart maar

heeft witte, rode, blauwe en gele vlekjes in de voorvleugels en gele en blauwe stippels in de achtervleugels.

De atalanta zet haar eitjes af op jonge brandnetelbladeren. De rupsen spinnen de bladeren tot kokertjes. Wanneer de bladeren verdroogd zijn, nemen ze hun toevlucht tot verse bladeren... totdat ze verpoppen.

Dit gedrag schreef Christian Sepp toe aan ‘eene ingeschapene zucht tot eenzaamheid, en niet om eenig gevaar te ontwyken’. De atalanta is zeer schuw en vlug. Daaraan dankt ze wellicht haar naam.

Atalante, jageres uit Arcadië, was immers beroemd om haar schoonheid en... vlugheid. Wie naar de hand van deze mytische dame dong, moest een wedloop met haar aangaan. Verloor hij, dan werd hij gedood. Hippomenes slaagde erin haar te winnen door tijdens de wedloop gouden appelen te laten vallen die Atalante opraapte.

Al een paar maal heb ik voor mijn kleindochter een vlinder gepakt. De atalanta's laat ik echter met rust. Ik bewonder de gouden appelen in hun kleed, maar me in vlugheid met hen meten, durf ik niet.

Bootsmannetjes
[*27 augustus*]

Vanmiddag zat ik bij een poel zeker tien minuten te kijken naar het spel (?) van enkele bootsmannetjes.

Bootsmannetjes hebben niks te maken met bootsmannen, oestervissen die met behulp van de lichtorgaantjes op hun onderzijde de mosselbanken afspeuren en die omwille van de voortgebrachte geluiden zouden doen denken aan de ouderwetse grommende bootsmannen uit de zeilscheepvaart. Bootsmannetjes zijn waterwantsen die met de rug omlaag zwemmen, daarom worden ze trouwens ook rugzwemmertjes genoemd.

De bootsmannetjes gebruiken hun lange, met haarborstels verbrede achterpoten als roeispanen. Ze ademen door middel van een luchtbel en moeten derhalve geregeld opduiken om de luchtvoorraad te verversen. Met hun lange steeksnuit doden ze

insekten, kikkervisjes en zelfs visjes die groter zijn dan zijzelf. Die steeksnuit wordt in een grijpgrage hand gepriemd, zoals ik tot mijn schade en schande al vaker ondervond.

De zwemhouding van de bootsmannetjes wordt bepaald door het invallende licht. In een akwarium dat van onderen belicht wordt, zwemmen de bootsmannetjes met hun rug naar boven gekeerd.

Bosvogelhoeve
[*29 augustus*]

Eertijds moet het een grote hoeve geweest zijn, want de hoofdweg van het gehucht Eisterlee in Grobbendonk liep over het erf. Later, toen de schuur reeds gesloopt was, vonden vele generaties padvinders er hun toevluchtsoord. In de jaren zestig werd de hoeve getransformeerd tot een dancing, met een frietkraam erbij. In de jaren zeventig maakte iemand er een sinistere ‘diskobar’ van. En toen, op een wintermorgen, stond de Bosvogelhoeve in lichterlaaie.

Al meer dan een lustrum ligt het puin aan de Eikenlei. Vele oud-scouts wandelen geregeld nog eens tot daar, op zoek naar een verleden dat in de vlammen opging. Toen ik er gisteren voorbijliep, bleef ik verbaasd staan. Overal in de ruïne groeiden kompassla en netels.

De kompassla dankt zijn naam aan zijn (blauwgroene, langwerpige, stengelomvattende) blaadjes, die - althans wanneer de zon schijnt - in de stand noord-zuid staan. En boven de netels zag ik twee landkaartjes spelen. De zomergeneratie van deze vlindertjes heeft een lichte roodbruine bovenkant. De landkaartjes danken hun naam echter aan hun onderkant: okeren, rode en bruine landen zijn er met witte lijntjes afgetekend.

Padvinders, kompas en landkaart... Zulke verrassingen maken de weemoed mooi en rijk.

Vlaamse gaaien
[*31 augustus*]

Kuntschilder Achilles Cools had twee tamme Vlaamse gaaien. Enkele dagen geleden misten zijn kinderen hun speelkameraadjes. De liefste lokroepen bleven onbeantwoord. Ze gingen op zoek in de buurt. Toen ze langs een tuin liepen, zagen ze twee dode 'rotzakken' in een morelleboom bengelen. Bij nader toezien bleken het hun lievelingsdieren te zijn. Drama, natuurlijk...

Maar in dit land niets illegaals, niets abnormaals zelfs... want iedereen kan zich hier een geweer aanschaffen, iedereen mag zijn 'oogst' beschermen tegen Vlaamse gaaien. De meeste 'jachtwachters' schieten de Vlaamse gaaien, eksters en kraaien zelfs te kust en te keur af. Deze zangvogels roven immers de eieren van de 'boskiekens', die zij fazanten noemen.

Dat is inderdaad zo, maar beseffen de heren dan niet dat dit gedrag bij voorbeeld hun... 'boskiekens' ten goede komt? Fazanten leggen allemaal omtrent hetzelfde tijdstip eieren. Als nu de natuur precies dan haar kuren (vorst, onweer, regen, hagel...) krijgt, dan gaat die hele generatie verloren. De kraaiachtigen zorgen ervoor dat vele vogels al dadelijk aan een tweede nest beginnen en dus dat het broedproces gespreid plaatsgrijpt... Ach, het zal wel te ingewikkeld zijn voor... wie denkt dat hij de natuur geregeld te hulp moet snellen met zijn geweer.

Duivelsbeet
[*2 september*]

Nu de zon elke dag een beetje schuiner over de bomen en de huisgevels streelt en de trillende uitwaseming van de gewassen haar licht soms tot een kluwen filigraandraad omtovert, is het heerlijk langs de veldwegen te slenteren. Vooral in de vallei van de Molenbeek te Pulle zien de bermen nu blauw van de grasklokjes, de zandblauwtjes en de blauwe knopen... Vooral het veelvuldig voorkomen hier van de prachtige, steeds zeldzamer wordende blauwe knoop verheugt me telkens weer. De Radix morus diaboli, in de volksmond trouwens duivelsbeet gehe-

ten, is een oeroud geneeskruid. Woedend om de heilzame krachten van deze plant van de blauwgraslanden met haar halfbolvormige bloemhoofdjes zou de duivel ooit een stuk van de wortelstok gebeten hebben, wat de botte vorm van de wortelstok moet verklaren... Als je tabaksdamp over zulk bloempje blaast, verkleurt het dadelijk van paarsblauw tot felgroen, wat te wijten zou zijn aan de inwerking van de ammoniak uit de rook. Een identiek verschijnsel doet zich voor bij de knautia, die overigens om die reden ook tabaksbloempje genoemd wordt. De (volks)naamgeving in het rijk van de planten is onvoorstelbaar boeiend.

Waarom noemde men bij voorbeeld het glidkruid ooit de godsgenade? Dergelijke vragen maken elke wandeling weer de moeite waard.

Vooral de nieuwsgierigheid maakt het leven opwindend avontuurlijk... Naar welke blauwe bloem zochten de romantici? Waarom is de blauwe knoop het insigne van de vereniging van geheelonthouders?

Bartholomeus ontmaskerd
[*3 september*]

Reeds vroeger uitte ik mijn verwondering over het feit dat oudere Kempenaars op een bepaald ogenblik in de nazomer beginnen te zeggen dat de braambessen niet lekker meer zijn ‘omdat de bartholomeus eraan gezeten heeft’... Toen ik vanmiddag met mijn oudste kleindochter aan de ‘Platte Aard’ bramen (doornbessen, zeggen wij) stond te eten en ik plotseling een walgelijk lauwe en zoeterig weeë geur aan mijn vingers opsnoof, viel mijn... frank. De bessenwants of de groene stinkwants... of één van de ca. tweeduizend in ons land voorkomende wantsen was hier op bezoek geweest.

Vele wantsen scheiden kwalijk riekende stoffen af uit stinkklieren bij de achterpoten en besmeuren er de planten of vruchten mee, waarop ze rondkruipen. De meeste soorten bij ons hebben beschermende kleuren (meestal bruin of groen), zodat ze niet opvallen. De schildwantsen zijn nogal plat en dragen een opvallend driehoekig schild.

Maar hoe kwamen onze grootouders in godsnaam aan de... naam bartholomeus? Na lang piekeren bedacht ik de volgende oplossing. De een of andere geleerde moet de Kempenaars ooit verteld hebben dat het hier ging om de Dolycoris baccarum Linnaeus of om de Polomena prasina Linnaeus... en onze brave voorouders simplificeerden al die onuitsprekelijkheden tot... bartholomeus. Geef toe: se non è vero, è ben trovato...

Spoken
[*6 september*]

Met een vriend wandelde ik onlangs naar de ruïnes van de (in de vijftiende eeuw opgerichte) priorij van O.-L.-Vrouw Ten Troon, die als een enclave in de Britse Basis tussen Grobbendonk en Herentals liggen. Om de restanten van de kapel te bereiken moesten wij ons een weg banen door een struweel van sleedoorn.

Eens was deze plaats berucht om haar spoken, maar sedert er in een nis een beeldje van O.-L.-Vrouw Ten Troon geplaatst werd (1932) is het de sereenste plek van de Kempen geworden. Alleen het gezoem van de zweefvliegen op berekauw en engelwortel was er te horen. Met genoegen stelde ik vast dat de muurleeuwebekken nog steeds over de brokkelige muren kropen en dat ook het glaskruid had standgehouden. Voor de ingekalfde gang die naar de krypten leidde, stonden nog twee koningskaarsen.

Meer dan een kwartier zocht ik tevergeefs naar de pijpbloem, die ik hier twee jaar geleden nog wist bloeien... Het glaskruid (familie van de brandnetel) en de pijpbloem (die zich zo geraffineerd laat bestuiven door kleine insekten) zijn twee oude artsenijplanten. Eeuwen geleden behoorden ze tot de grote kruidentuin van de monniken. Omdat ze bijna onverdelgbaar zijn, hielden ze stand. Nu echter heeft ook de pijpbloem de geest gegeven...

Soms droom ik hardop van de goeie ouwe Kempense spoken. Waar zij vroeger rondwaarden, stierven geen planten uit.

De Hel van Pulderbos
[*7 september*]

Tijdens de ‘Ronde van de Kempen’ voor amateurs werden de wielrenners tweemaal door - zoals de kranten dat blokletterden - de ‘Hel van Pulderbos’ gestuurd. Deze het heet in feite de Voort en is een gedeeltelijk in zand en modder weggezakte kasseiweg uit het begin van deze eeuw. Voor mij en een paar vrienden was de wedstrijd een aanleiding om nog eens langs daar te wandelen. Toen de sakkerende en vehement snuitende renners met in hun spoor een rij krankzinnig toeterende volgwagens het strijdtoneel verlaten hadden, ontdekten de toeschouwers eensklaps dat de hazelnoten rijp waren. Tot wanhoop van de eekhoorns werden de hazelaars in een minimum van tijd geplunderd. Toen ook deze lui (met uitpuilende zakken) van het toneel verdwenen waren, bevonden wij ons eensklaps in het paradijs: hemelse geuren van mossen en varens én bijna bovennatuurlijk zingende vogels zorgden voor een voorwereldse rust. Wij haalden diep adem en dachten met weemoed terug aan de tijd dat er in de Kempen uitsluitend ‘hellestraten’ en karresporen lagen. ‘Ik,’ zei mijn oudste vriend zacht, ‘herinner me nog goed de overgang... Het eerste jaar dat er een makadam lag in Pulderbos en Pulle, kwamen verscheidene keuterboertjes er hun rogge en tarwe op dorsen...’

Kruisbes
[*10 september*]

Wanneer de zon overrijp is in de Kempen, gaat er geen dag voorbij zonder dat ik aan de tuin van mijn grootouders in Pulle denk, de tuin van mijn jeugd... Altijd waren er vruchten om te plukken of om op te rapen: aardbeien, vroege kersen (Guigne d'Annonay of ‘pijlen’), vleeskersen, knapkersen, rode en zwarte aalbessen, frambozen, noordkrieken, kruisbessen, oogstappels, gele pruimen (Jefferson), blauwe pruimen (Belle de Louvain), perziken, dubbele flippen, druiven, suikerappels, hazelnoten, okkernoten, kastanjes, winterappels, winterperen, mispels...

Vooral als ik dezer dagen geschramde armen heb van het pluk-

ken van bramen, komt het heimwee naar de... kruisbessen in me op. Waarschijnlijk omwille van die schrammen werden de kruisbessen uit de Kempense tuinen gebannen. Of was het omdat de kinderen ze vaak te groen aten, met alle gevolgen vandien? Of had de kruisbessemeeldauw er iets mee te maken? Ik herinner me dat ik ooit bij joodse vrienden dineerde en dat ik toen karnemelkspap met groene kruisbessen ('knoesels'. zeggen de Kempenaars) erin voorgezet kreeg. Zoveel is al verdwenen. Wie herinnert zich nog de zuurzoete kornoeljebessen? Ik plant deze winter beslist een kruisbessestruik. En volgend jaar vraag ik aan mijn moeder of ze met de vruchten ervan nog eens een kruisbessentaart wil maken...

Kapucijnbloemen
[*13 september*]

Ik houd van oude Kempense tuinen. Jan de Hartog blijkbaar ook. Toen ik vorige zondag een bezoek bracht aan het echtpaar R. Dhont-Lepage aan de Roosten in Pulderbos, werd me verteld dat de schrijver daar vriend des huizes was. Tot mijn verbijstering vertelde de gastheer trouwens dat de schrijver van 'Hollands Glorie' er de vreemde gewoonte op nahoudt boven de spijzen en dranken te 'pendelen' (wichelen). Onlangs nog wees zijn pendel een heerlijke fles Chablis af... om in de duistere wijnkelder een Pommard 1945 op te sporen. Toen wij op de met bloeiend steenlevermos begroeide keien van de binnenplaats naar de scharlaken bloemen van een langs de muur rankende Oostindische kers stonden te kijken, vertrouwde de gastheer me toe dat die kapucijnbloemen tot zijn lievelingsgerechten behoorden. De jonge schildvormige blaadjes en de bloemen werden gemengd in allerhande salades. En de onrijpe vruchtjes werden gebruikt ter vervanging van kappertjes, nadat ze een tijdje in azijn met zout gelegen hadden. Op zijn instigatie at ik een spoor (waarin honing wordt afgescheiden) van een bloempje en verrast proefde ik de scherpe verbindingen van mosterdoliën. Meteen ging me een licht op. Vroeger trof je in elke Kempense tuin klimkersen aan. Waarschijnlijk werden ze oorspronkelijk aangeplant omwille van hun voedingswaarde

(vitamine C), maar omdat de mensen ze te mooi vonden, raakten ze als groente in onbruik. Precies het tegenstelde gebeurde met de tomaat... Oorspronkelijk werd die nachtschade als sierplant geteeld, maar omdat de vruchten zo lekker waren, werd ze een... groente. Jammer dat ik vergat te vragen of Jan de Hartog ook boven de stamppot met Oostindische kers had 'gependeld'.

Alruinmannetje
[*14 september*]

Gisteravond kreeg ik het bezoek van een dame die me kwam vragen of ik niets kon ondernemen tegen de lieden die eerstdaags twee prachtige eiken gaan vellen in de buurt van haar woning. Als beloning had ze een paar schrikbarend grote courgetten bij. Beduusd en met veel spijt in de stem poogde ik haar aan het verstand te brengen dat schrijvers in ons land nog minder in de pap te brokken hebben dan circusartiesten. En bijna boosaardig voegde ik eraan toe dat mijns inziens de strijd gestreden was.

'Welke strijd?' wilde ze weten.

'De strijd voor het milieubehoud,' antwoordde ik. 'Het is te laat.'

De dame bekeek me vol medelijden. 'Het zijn lekkere courgetten,' zei ze, terwijl ze me de geelgroene knotsen in de handen duwde.

Nu ben ik er de man niet naar om me zo maar iets te laten toestoppen, en dus broedde ik vannacht een duivels plan uit. Bij gebrek aan een echte mandragoraplant groef ik vanochtend aan een eenzame weg de wortel van een heggerank uit. Ik had geluk, want de stronk leek inderdaad een beetje op een kobold. Zonder veel moeite kon ik er dan ook een alruinmannetje van maken. En houd je nu vast: van vandaag af begin ik te toveren... De eiken van die dame worden mijn testcase. En mocht het lukken, dan zet ik door, al moet ik regeringen doen tuimelen. Vanmiddag heb ik trouwens ook een mand wilde hopbellen geplukt. Met die geurige vruchtkegels vul ik mijn hoofdkussen, opdat ik vannacht nog heerlijker zou kun-

nen dromen van de heldendaden die ik als groenridder ga stellen in dienst van de dame met de courgetten...

Perzikkruid
[*16 september*]

Toen ik gisteravond naar een boeiende sportreportage op het televisiescherm zat te kijken, ging eenklaps de bel. Met lood in de schoenen ging ik opendoen. Voor mij stonden een vriend en zijn jongste dochtertje. Of ik eventjes tijd had? Het kind stak een plant onder mijn neus. Was dit nu perzikkruid? Ik schudde het hoofd. ‘Dat is melganzevoet,’ zei ik. Of ik dan misschien voor wat perzikkruid wilde zorgen, want - zie je - de juffrouw in de school... Enzovoort. Hoe kan een mens zoiets weigeren? Terwijl mijn vriend mijn plaats innam bij de televisie, trok ik met zijn dochtertje de duisternis in. Het aardappelveld van de buurman was nog niet gerooid en ik wist dat het dorre aardappelloof overwoekerd werd door zwarte nachtschade, Canadese fijnstraal, knopkruid, klein kruiskruid, muur en perzikkruid. Ik gebood het kind bij mij te blijven, om een alibi te hebben bij een eventuele verdenking van moeskopperij. Op de tast - het was stikdonker daar - begon ik de bloemaren van het perzikkruid te zoeken... En plotseling zaten mijn handen te midden van de... kleine brandnetels, de venijnigste planten die ik ken! Ik slikte enkele vloeken in, verwenste de dag dat ik over planten begon te schrijven... en bezorgde het meisje de mooiste stengel perzikkruid van de Kempen. Toen ik weer binnenkwam, had William Van Dijck de 3.000 meter steeple al gewonnen. Een halfuur later zei mijn vrouw: ‘Maar jij hebt nu precies de handen van een roodhuid...’ En daarnet hoorde ik de buurman tot zijn vrouw zeggen: ‘Er heeft iemand bij ons in de patatten gezeten.’

Gallen
[*18 september*]

Dezer dagen ga ik bijna elke vrije namiddag op stap met mijn oudste kleindochter. Omdat zij van elke vrucht het nut wil kennen, lijkt het wel of ik de natuur opnieuw ontdek. Op de vruchten die oneetbaar zijn, wil zij mordicus haar voetje zetten om tenminste het geluid te horen dat bij de verplettering voortgebracht wordt. Ontroerend is het te horen hoe zij een onderscheid maakt door middel van onomatopeeën: paffertjes (de blaasvormige peulen van de blazenstruik), ploffertjes (de sneeuwbessen), smakkertjes (de bessen van de Gelderse roos), petsertjes (de lijsterbessen)... Eikels noemt ze pijpjes en wilde kastanjes pikkebollen. Verlekkerd is ze op vogelkersen, vlier- en bitterzoetbessen. Vandaag bracht ze me in verlegenheid. Haar altijd meer naar lekkernijen of klankrijke vruchten speurende ogen hadden op een eikeblad drie galappeltjes ontdekt. Galappels zijn niet eetbaar en brengen geen klank voort. Gallen zijn trouwens geen vruchten. De larven van de galwespen dwingen de planten op zulke manier te groeien dat ze volop voedsel krijgen. En er zijn zoveel gallen: galnoten, aardappelgallen, ananasgallen, wattengallen, kersgalletjes, besgalletjes, gewone en bonte en kleine galappeltjes... Ten einde raad zei ik haar dat de galappels nog niet rijp waren.

Maar... mijn kleindochter vergeet niets. Binnenkort, wanneer de galappels wijnrode kleuren krijgen, zal ik met een betere verklaring op de proppen moeten komen...

Mokerhei
[*19 september*]

Dezer dagen wens ik nogal wat touwtjestrekkers naar de Mokerhei. Ik weet niet hoe het is gesteld met de heide bij Mook (het in onze taal voortlevende type van onvruchtbaar, woest land), waar in 1674 Lodewijk en Hendrik van Nassau sneuvelden in de veldslag tegen de Spanjaarden, maar ik weet wel dat de eens zo glorieuze Eisterleeheide hier tussen Grobbendonk en Viersel op het punt staat in het niets op te lossen. De laatste

hektare struikheide (achter het kapelletje van Eisterlee) wordt zienderogen versmacht door vuilboompjes, lijsterbessen, vogelkersen, ratelpopulieren, eiken, vliegdennen... De stekelbrem, de kruipbrem en de verfbrem zijn al voorgoed verdwenen. Op het tamelijk vochtige domein van de waterwinning daar in de buurt vond ik gisteren nog drie bosjes rode dopheide. En in de dennenbossen tussen Grobbendonk en Vorselaar is er nog één are waar de blauwe bosbes groeit... doch niet meer bloeit. Over de grote bremraap (een onvertakte, gelig bruine bloemstengel, die aan de onderkant is beschubd) zal ik maar zwijgen. Waar is de tijd dat het duivelsnaaigaren, het rozenkransje, de klokjesgentiaan, het heidekartelblad, het hondsviooltje, de liggende vleugeltjesbloem, de gevlekte orchis, de parnassia, de Spaanse ruiter, de kleine en de ronde zonnedauw, de veenbes en de gagel hier gewone planten waren? Elke dag worden er nieuwe voorwerpen, toestellen, stoffen uitgevonden, maar bijna elke dag ook sterft iets uit. Uitvindingen verouderen en worden vervangen, levensvormen verdwijnen voor eeuwig. In dit land staan alleen dichterlijke naturen daarbij stil en die worden over de schouder en met de nek aangezien. Vroeger was de heide voor zovelen het dichterland. Het was er inderdaad te goed, te mooi voor stervelingen.

Guldenroede
[*20 september*]

Als er één plant bij het zonlicht van september past, is dat de guldenroede. De echte guldenroede met haar trossen goudgele bloempjes (de binnenste zijn buisbloemen, de buitenste lintbloemen) heeft van onderen elliptische en gezaagde bladeren en van boven lancetvormige. Van Dale beweert dat de plant ook ‘heidens wondkruid’ wordt geheten, maar meer betrouwbare boeken spreken van ‘heidens wonderkruid’ (de Saracenen gebruikten het als een toverkruid). De Canadese guldenroede (met haar trossen straalbloemen, haar onvertakte stengel en haar scherpgezaagde bladeren) siert nog vele Kempense tuinen maar komt toch ook meer en meer in het wild voor. Ook het schermhavikskruid (met schermen gele trosbloemen en zwak

vertande, lancetvormige bladeren) maakt nu de bermen van goud.

De echte genieters echter van het champagnekleurige zonlicht van deze maand zijn de witte klokbloemen van de haagwinde, die slechts hun kelken sluiten wanneer het regent.

Majestueus is zeker ook het koninginnenkruid (leverkruid) met zijn rozerode buisbloempjes waarvan de gezamenlijke tuiltjes een scherm vormen. Het koninginnenkruid, dat vooral op vochtige plaatsen en langs bosranden voorkomt, heeft lange behaarde stengels en gezaagde bladeren. Koning Mitridates Eupator (ca. 150 v. Kr.) zou reeds geweten hebben dat dit kruid goed was tegen leverziekten. Ik vermoed echter dat het woord ‘mitridatizeren’ (d.i. gewennen aan een vergif door er telkens grotere doses van te gebruiken) zijn ontstaan dankt aan zijn persoon...

Herfst

Een tuiltje heide
[*23 september*]

Alleszins merkwaardig vond ik wat mijn vriend kunstschilder Achilles Cools daarstraks vertelde... Verleden zondag was hij met zijn kinderen naar Mol getogen om er een bezoek te brengen aan de Konijnenmarkt, waarvan die dag het honderdjarig bestaan gevierd werd. Aan een bloemenkraampje kocht hij een tuiltje heide, dat - tot zijn verbijstering - 160 fr. kostte. Wie bedenkt dat Mol een eeuw geleden eigenlijk één uitgestrekte heidevlakte was met een kerspel erin, kan niet anders dan sprakeloos het hoofd schudden bij het aanhoren van zulk verhaal. De Konijnenmarkt is gebleven, de heide is een ruikertje herinneringen geworden...

Mimicry
[*24 september*]

Het is elk jaar hetzelfde... Als de zomer voorbij is voel ik mij zonder polshorloge een beetje naakt, en dus gesp ik het knellende onding aan mijn arm. Vanaf dat ogenblik gaat alles veel te snel. Wellicht als reaktie hierop begin ik tijdens mijn wandelingen te drentelen, bijna te lanterfanten. Veel tijd breng ik dezer dagen door in de buurt van een sloot die begroeid is met herfstastertjes. Vooral de talloze zweefvliegen daar boeien me.

Het is soms moeilijk de tweevleugelige zweefvliegen van de vliesvleugelige bijen, hommels en wespen te onderscheiden. De blinde bij lijkt sprekend op een bij, de narcisknolvlieg heeft veel weg van een hommel, en dan zijn er nogal wat die wespen nabootsen. Doorheen de tijden hebben deze totaal ongevaarlijke insekten zich in vorm en kleur aangepast aan andere die voor de levensstrijd beter toegerust zjn. Zwart en geel, oranje of rood staan in de natuur bekend als waarschuwingskleuren. Een jonge vogel die naar een wesp snapt, onthoudt voortaan wel het kleurenpatroon van dat onplezierig insekt. Het spreekt vanzelf dat de beste nabootsers de meeste overlevingskansen hebben...

Eigenlijk is het een griezelig fenomeen: omdat de insekten in casu zo wensten (wilden? droomden?) te zijn, namen ze ook die vormen en kleuren aan. Ik mag er niet aan denken wat met de mensen zou kunnen gebeuren die zich van generatie tot generatie vergapen aan filmsterren, popidolen, politieke pin-ups en anderen.

De Dochter van de Moeraskoning
[*25 september*]

Verleden zondag ‘zat’ ik in de jury die een oordeel moest vellen over de 28 ‘wagens’ die hadden ingeschreven voor de 31ste bloemencorso van Loenhout. Voordien had ik - horribile dictu - nog nooit een echte bloemenstoet gezien en ik wist helemaal niet dat de ‘kompetitiezucht’ ook tot op dat vlak was door-

gedrongen. Het werd een ongelooflijk mooie dag. Aperitief. Diner met echte ossehaas. Het observeren van de opstelling van de stoet: zestien ‘kinderensembles’ en twaalf grote bloemenwagens. Ontelbaar vele dalia's, sprookjesachtige en ludieke uitbeeldingen, feeërieke figuratie. Het schouwspel vanaf de tribune. De deliberatie. De proklamatie en de uitreiking van de prijzen. Een receptie en... de interpellatie van de jury. ‘Waarom waren wij pas negende, meneer? Ik heb eenendertig jaar ervaring met het bouwen van wagens. Onze wijk was steeds bij de drie beste.’

Ik stamelde wat over originaliteit, inventiviteit en estetische vormgeving... om te verdoezelen dat ik er niks van kende. Ik had ten slotte ‘De Dochter van de Moeraskoning’ geprimeerd, en de wagen eindigde pas zesde. Bloemen kun je niet met elkaar vergelijken, evenmin als verknipte stukjes van het paradijs.

Gelukkig ontmoette ik op die receptie ook een oude vriend, en die heeft mij een scheut beloofd van zijn trompetboom (Catalpa).

Rood weeskind
[*26 september*]

Toen wij vanmiddag zaten te eten in de veranda, begon plotseling een grote nachtvlinder zich te roeren tegen een ruit. Mijn kleindochter verloor terstond de belangstelling voor wat op haar bord lag. Omdat zij weet dat ik nooit moedwillig een insekt dood, zei mijn vrouw: ‘Zet die mot eens buiten...’ Ik stond op en bekeek de radeloos fladderende vlinder aandachtig. ‘Het is geen pelsmot,’ zei ik, ‘maar wel een rood weeskind. Als deze vlinder rust op een bruine of grijze achtergrond, weet hij zich met zijn onopvallende voorvleugels volmaakt te camoufleren. Vliegt hij op, dan beginnen zijn bloedrood gevlekte donkerbruine achtervleugels te vlammen, waardoor elke aanvaller in verwarring gebracht wordt. Het rood weeskind komt meestal voor waar wilgen en populieren groeien.’

‘Maar waarom noemen ze deze vlinder een rood weeskind?’ vroeg mijn vrouw, met een ondertoon van medelijden in de stem.

‘Dat... weet ik niet,’ moest ik toegeven. ‘Misschien werden ooit de weeskinderen in de weeshuizen gekleed met gewaden die dezelfde kleur hadden.’

‘Laat die vlinder maar zitten,’ besloot mijn vrouw. ‘In die mist buiten kan hij weinig gaan uitrichten.’

De kleur van kweeperen
[*27 september*]

Toen het licht van de zon de kleur van rijpe kweeperen had, werd ik er door familiale omstandigheden toe genoopt meermaals naar twee ziekenhuizen in de buurt van Leuven te rijden. (Ja, waar zijn de kweeperebomen uit mijn jeugd gebleven? In elke Kempense tuin kwamen ze destijds voor. De konfituur van deze welriekende schijnvruchten was buitengewoon lekker, en de kweepeerpitten werden zelfs als geneesmiddel aangewend). Vooral het park in de flanken van de heuvel waarop het Akademisch Ziekenhuis van Pellenberg ligt, is een unicum. Ik geraakte niet uitgekeken op de reusachtige tulpebomen, moerascipressen, trompetbomen, magnolia's, oosterse platanen, valse acacia's, paardekastanjes, tamme kastanjebomen, levensbomen, eiken, dennen en sparren... In zulke omgeving komt zelfs de grootste kniezer tot rust. En welke kosmische krachten stralen deze eeuwenoude reuzen niet af op zieke mensen? Ik hoop dat de omgeving van dit ziekenhuis tot voorbeeld zal strekken voor de vooralsnog kale Gasthuisberg waarop dat andere hypermoderne Akademische Ziekenhuis zich bevindt. Hier zijn het vooralsnog de planten van de omgewoelde aarde (klein hoefblad!) die voor de gezonde lucht moeten zorgen. Waar aan de natuur de gelegenheid wordt geboden om een helpende hand toe te steken bij een genezingsproces, kunnen de resultaten niet anders dan verbluffend zijn.

Eisterleeheide
[*28 september*]

Achter het kapelletje van het gehucht Eisterlee ligt het laatste stuk heide van Grobbendonk, amper een hektare groot. De struikheide kolkt er paarsrood tussen en over de heideduinen, de vuilboompjes hebben er witgele blaadjes en scharlakenrode bessen, de jonge eiken staan er vol inkt- en ananasgallen, de pijpestrootjes domineren er de smelen en de zandzegge... Het lijkt wel of het paradijs, de oude Kempen, hier komt ineenklappen.

Daarstraks liep ik op drie vrouwen die heidetakjes aan het afknakken waren. Toen ze me zagen, hielden ze ermee op en poogden ze de ruikertjes achter hun rug te verbergen.

'Jij ziet niet graag dat wij heide plukken, denk ik,' zei een van hen, alsof ik een soort van natuuropziener zou zijn.

'Toch wel,' zei ik. 'Vroeger zorgden de schapen, de konijnen, de reeën... ervoor dat de heide elk jaar vernieuwd werd. Nu plukken alleen de kinderen en de vrouwen soms enkele takjes. De struiken zijn stokoud. Kijk maar... Het zou goed zijn, mocht hier in het najaar iemand een vuurtje stoken.'

De vrouwen keken me ontzet aan. Als daar dit jaar maar niemand te nonchalant is met een brandende sigaret... Anders verschijnt wellicht een robotfoto van mij in de krant.

Vlasleeuwebek
[*29 september*]

De laatste dagen heb ik mij kostelijk geamuseerd met de lektuur van 'Folklore van wilde Planten' (in Nederland en België) van Philippe van Wersch (uitgave Hollandia B.V. 1977). Meer dan ooit is het me duidelijk geworden dat de puurste volkspoëzie sinds mensenheugenis leeft en bloeit in de naamgeving van de planten. Die naamgeving geschiedde meestal op grond van gelijkenis. Hoe noemen de gewone mensen bij voorbeeld de haagwinde? Slingerroos, haagwurger, hageklokjes, elfenklokskes, vingerhoeden, pispotjes, onze-lieve-vrouwehemdjes, paapmutsen, slaapmutskes, hemdslippen, trompetten, kuiperbloemen, kuip-

kens, onze-lieve-vrouweglazekes, roemers, spookbloemen, blindenbloemen, kankerbloemen, morgenbloemen... Achter vele namen schuilen bovendien sprookjesachtige sagen.

Al even boeiend zijn de geneeskrachtige en magische overleveringen. Het nu in de nazomer wondermooi bloeiende vlasleeuwebekje zou een antidemonische plant zijn. Een dampend bad met leeuwebekjes erin wordt onder het bed geschoven om de slapende personen te behoeden tegen betoveringen en kwade geesten. Handen die met een aftreksel van het kruid ingewreven werden, verdrijven de kwade geesten uit alles wat ze aanraken.

De bloempjes in melk gekookt verjagen de vliegen en andere insekten uit de kamer. Vandaag nog ga ik dat eens uittesten.

Bospest
[*30 september*]

Prunus serotina is de geleerde naam van de Amerikaanse vogelkers, een heester die weleer uit Amerika werd geïmporteerd om door middel van zijn eiwitrijke bladeren de vaak schrale, zandige bosgrond te verbeteren. De struik voelde zich hier echter zo goed thuis dat hij zijn Europese tegenhanger, de inlandse vogelkers (Prunus pedus), verdrong en dat hij onze bossen en struwelen begon te overwoekeren. Het duurde dan ook niet lang of onze mensen begonnen hem de bospest te noemen. Er zijn echter weinig gewassen waar een natuurliefhebber zoveel genoegen aan beleeft... In het voorjaar krijgt hij prachtige goudbruine kiemblaadjes. Wat later vult de bedwelmend zoeterige geur van zijn witte bloementrossen de lucht. In de zomer bieden zijn glanzend groene bladeren en zijn rood wordende bessen een indruk van netheid en frisheid. In september lokt hij de lijsterachtigen (en ook ons) met zijn glanzend zwarte, bitterzoete kersen. In de herfst verkleuren zijn bladeren van rood naar knalgeel... In de winter maakt hij de wandelaars gelukkig, die een twijgje van zijn takken rukken om erop te knabbelen. Bospest? Integendeel. Bosgenade zou hij moeten heten. Onze bossen worden door andere schepselen verpest, en die schepselen zijn vergeten wat het woord pest precies betekent.

Kempense kelder
[*1 oktober*]

Toen ik verleden zondagvoormiddag in het ouderhuis samen met mijn moeder naar het televisieprogramma ‘Konfrontatie’ zat te kijken, kreeg ik het eensklaps op de heupen. ‘Haal eens een fles jenever op noordkrieken uit de kelder,’ zei ze. Toen ik de trap afdaalde, drong het tot me door dat ik in geen jaren nog in de kelder was geweest.

Ik ging op de onderste trede zitten... De lange rekken waarop vroeger in de herfst de appels, de peren, de mispels, de noten en de kastanjes werden gelegd, waren leeg. Op de rekken waarop vroeger de weckbokalen met de koteletten, de prinsessenboontjes, de snijbonen, de tomatenpuree, de rodekool, de noordkrieken en de mirabellen glommen, lagen allerhande voorwerpen die de mensen nu zelfs antikwiteiten durven noemen. De weckketel ontdekte ik waar vroeger de winterwortelen lagen, en op de plaats van de aardappelen stond de stenen pot waarin vroeger de eieren in kalkwater werden bewaard. Op het pekelvat in de hoek lagen planken met bakstenen erop...

Dat laatste beeld bracht me weer tot mezelf. Aan het einde van de oorlog gebeurde het meermaals 's nachts dat de alarmsirene begon te huilen, en dan maakte moeder haar zes kinderen wakker en leidde ze hen naar de kelder. Die winter stond er water in de kelder, zodat wij op de planken moesten blijven staan, die op bakstenen waren gelegd...

Deportatie
[*2 oktober*]

Gisteravond kreeg ik kunstschilder Achilles Cools op bezoek, bezweet, bevuild, maar tevreden. Natuurvrienden uit Vorselaar hadden hem de avond voordien opgebeld. In een oud sparrenbos op de Molenheide aldaar stond een bulldozer klaar om de schop te zetten in een reusachtig nest van rode bosmieren. Deze mierensoort moet weliswaar worden beschermd, maar in een verkaveling leggen ze nu eenmaal geen kronkelwegen aan.

Mijn vriend was in alle vroegte opgestaan en was naar ginderen gereden. Hij trof er een nest aan dat ongeveer de grootte had van een keukentafel in een Kempens boerengezin. Eenentwintig grote plastieken vuilniszakken had hij nodig om de kolonie te deporteren naar het stukje heide dat voor de deur van zijn woning aan de Zegge te Geel ligt.

Viermaal moest hij heen en weer rijden. Voor dergelijke staaltjes van natuurbescherming nochtans draait Achilles zijn hand niet om. Zijn bezoek had eens te meer te maken met een ontdekking. In het nest had hij een reusachtige engerling gevonden, die duidelijk in symbiose met de mieren leefde (een geval van commensalisme, en niet van parasitisme dus).

Meer dan een uur zochten we in de boeken tevergeefs naar de naam van die kever-in-wording. Geeft niet. Het is prettig naar iets op zoek te gaan in een tijd dat de politieke propaganda-gezichten hun zelfgenoegzaamheid etaleren langs de wegen. Telkens weer zou ik willen roepen: ‘Ga tot de mieren, gij luiaard, en word wijs!’ (Spr. 6.6).

Jef, gooi nog eens wat noten!
[*3 oktober*]

In Pulle vroeger kenden alle kinderen Jef van Loock. In mijn herinnering loopt hij rond als een grote beminnelijke vent met een knevel, een pet op, en een stofjas aan.

Achter een hoge ligusterhaag lag zijn uitgestrekte boomgaard. In de zomer en de herfst stond Jef altijd iets te plukken, op een ladder, met een emmer bij de hand. Bij de ligusterhaag stonden geregeld kinderen te smeken of hij hen wat fruit zou toegooien. Nooit deden ze dat vergeefs...

Gisteren moest ik bij een vriend zijn, in de buurt van die tuin. Ontsteld ontdekte ik dat Jefs boomgaard een totaal verwaarloosd stuk braakgrond was geworden. Toevallig las ik zojuist een pachtkontrakt van 1576 (betreffende een hoeve in Pulle). Daaruit licht ik de volgende passus: ‘Item es noch voirwaerde dat Adriaen vs (voirscreven) sal alle jaeren planten opt vs goedt twelff heysters ende die met doornen wel bewaeren voirt bedarven van den beesten ende indien dat den verhuyrder geliefden te

planten abeelen oft populieren, in sulcken gevallen sal den vs Adriaen daer aff twelff planten in plaetse van den vs. heysters ende es oick voorwaerde datten hoevener vs. egheen gesaech en sal hebben in gheenderhande opgaende houdt noch oick in eenighe stronckblokken aff te houwen.'

'O tempora! o mores!' riep Cicero wanhopig uit.

Hamster
[*4 oktober*]

Vanochtend kwam een schoonzuster van mij met betraande ogen de huiskamer binnenvallen. 'Onze Wilfried is doodl' zei ze huilerig. Dadelijk bood ik haar een stoel aan en schonk ik haar een kop koffie in. Ondertussen zocht ik koortsachtig naar een familielid van haar dat Wilfried heette, maar ik kon niemand vinden. 'Hoe is het gebeurd?' vroeg ik, toen ze wat bedaard was.

'Hij kwam met slepende achterpoten uit zijn nest,' zei ze, 'en toen draaide hij zich op zijn rug en stierf hij. Dat is erg, weet jel'

Ik begreep er niets meer van. 'Wie is er nu feitelijk dood?' 'Wel, onze Wilfriedl Onze hamster!' Weer welden tranen op in haar ooghoeken. 'Nu begrijp ik waarom jij geen huisdieren meer wilt hebben. Als ze sterven, doet het zo'n pijn...'

'Ja, maar,' protesteerde ik. 'Ik heb toch een kanarievogel!'

'Als die sterft, is dat bijlange zo erg niet!' zei ze.

'Allee!' riep ik verontwaardigd.

'Onze Wilfried liep 's avonds vrij in huis rond,' zei ze. 'Jij laat je kanarievogel toch niet vrij in huis rondvliegen? Dat is een groot verschil, weet je!'

Ik zag het verschil niet, maar schonk haar nog een kop koffie in. 'Hoe oud was je hamster?'

'Nog maar zes jaar!' jammerde ze.

'Dan was hij stokoud,' zei ik resoluut, alhoewel ik van de leeftijden van hamsters niks ken.

'Denk je?' vroeg ze hoopvol.

'Je kunt een hamster van zes jaar vergelijken met een mens van honderd jaar,' wijsneusde ik. 'Hij moet wel een uitzonder-

lijke oppas gehad hebben om zo oud te kunnen worden.'

Haar gelaat klaarde zienderogen op. Ze veegde haar tranen weg en stond eensklaps haastig op. 'Dat moet ik aan de kinderen gaan vertellen...'

Ik keek haar na tot ze om de hoek van het huis verdwenen was. Toen liep ik naar mijn werkkamer en telefoneerde ik naar Achilles Cools om te vragen hoe oud hamsters eigenlijk wel kunnen worden.

Zwanemosselen
[*6 oktober*]

Daarstraks liep ik met een vriend langs de Molenbeek tussen Viersel en Pulle. De brandnetels dwongen ons ertoe de oever te verlaten en toen kwamen we uit bij een gedeeltelijk uitgedroogde plas, die klaarblijkelijk als drenkplaats voor het vee diende. In het slijk vonden we talloze grote mosselschelpen met bruine, groene en paarsachtige sferen erin... Hier leefden dus nog zwanemosselen...

De zwanemosselen zijn onze grootste zoetwatermosselen. Ze verplaatsen zich door de voet vooruit te steken en die daarna door uitzetten te verankeren. Bij die beweging doen ze kleine levende wezentjes en voedseldeeltjes opwervelen, die zij dan opzuigen. Zo filtreren ze tot 40 liter water per uur. De zwanemosselen leven vaak in een unieke symbiose met de bittervoorntjes. Deze visjes van de stilstaande wateren leggen hun eitjes door middel van een legbuis in de ademhalingsopening van de mosselen.

Binnen de beschermende omhulling van de schelpen kunnen de eitjes zich dan ontwikkelen. In ruil daarvoor mogen de zwanemosselen hun larfjes (met schaaltjes en spitse haken) uitspuwen op de bittervoorntjes, die ze verspreiden. In mijn jeugd leefden er in de Molenbeek ook vele schildersmosselen (de schilders gebruikten de schelpen als verfnapjes). Al deze zoetwatermosselen zijn feitelijk Russische immigranten. De waterverontreiniging heeft ze verdelgd of verdreven. De échte zeis van Pietje de Dood heet in de natuur (en ook de mens hoort daartoe)... verontreiniging.

De laatste knollen
[*8 oktober*]

Verleden zondag maakten mijn broer en ik nog eens een wandeling naar het Vroegeinde in Pulle, het gehucht van onze jeugd. Weinig is er veranderd, maar toch... De landbouwers zijn er veeboeren geworden, met het gevolg dat het landschap nog uitsluitend bestaat uit weiden en maïsvelden. Stel je onze verbazing voor toen wij langs een doodlopende veldweg een écht akkertje stoppelknollen (‘tollen’, zeggen de Kempenaars) ontdekten. De plas waarin we ze konden spoelen, vonden we op de weg, en mijn broer had zijn pennemes bij... Ze smaakten nog beter dan vroeger.

Toen we volop stonden te smullen, kwam de eigenaar daar natuurlijk aan. Monkelend keek hij ons aan. Toen ik hem vergoed had met een sigaret, sloegen we een babbeltje. Eigenaardig genoeg bleek de man al met evenveel weemoed als wij terug te denken aan de tijd van de stoppelgewassen: de na de roggeoogst in het stoppelland gezaaide koolrapen, winterpenen, klaver... Ook over de boekweitteelt wilde hij nog wat kwijt.

‘Maar we zullen elkaar maar geen knollen voor citroenen verkopen,’ zei hij ten slotte. ‘De dagen van de ploeg, de zeis, de pik, de sikkel, de riek, de spade en de dorsvlegel waren zwaar...’ Hij nam nog een sigaret aan, knikte, zuchtte en stapte verder. Mijn broer haalde hoorbaar adem. ‘Ik zou nog eens boven op een kar vol zakken graan willen meerijden tot aan de molen,’ mijmerde hij.

Vliegenzwam
[*10 oktober*]

Ik weet niet hoe het andere mensen vergaat, maar september is voor mij goudgeel en oktober vuurrood... Vooral dit laatste voelde ik daarstraks tijdens mijn wandeling sterk aan. Toen ik vol bewondering stond te kijken naar de overvloedige steenrode bessentrossen van een Gelderse roos, begon daar vlakbij een roodborstje zijn afschrikkingsspelletje op te voeren met behulp van zijn tikkerend taaltje en zijn oranjerode borstveertjes.

Wat later, in de buurt van enkele oude berken, stond ik plotseling te midden van een tiental vliegenzwammen. De melkwitte stelen en lamellen en de scharlakenrode hoeden met de witte wratjes erop waren verbluffend gaaf en fris... Onlangs las ik dat de vliegenzwam reeds een belangrijke rol zou gespeeld hebben in de prehistorische godsdiensten. Hij werd beschouwd als een heilige plant, een hallucinaties veroorzakend middel voor de priesters. Vandaar het tot op onze dagen doorwerkend taboe...

In Siberië zou men de vliegenzwam nog steeds gebruiken als roesverwekkend middel, zelfs in die mate dat men de hallucinogene stoffen in de urine van vliegenzwameters niet laat verloren gaan... Met het aftreksel van de plant zou men vroeger ook vliegen gedood hebben. Ik houd het erbij dat de vliegenzwam één der kroonjuwelen van de herfst is, en ik ben blij dat ik hem hier in de Kempen geregeld mag bewonderen.

Venusbekken
[*11 oktober*]

Gisteren ontdekte ik in een sloot achter een tuin twee bloeiende eksemplaren van de zeldzame kaardebol. De kaardebol heeft lange, priemvormige en ver uitstaande bladeren. De stengel en de hoofdnerven van de bladeren zijn met stekels begroeid. De middelste bladparen vormen samen om de stengel een soort van waterbekken, dat na een regenbui geruime tijd gevuld blijft. Aan dit merkwaardige fenomeen dankt de kaardebol de poëtische benaming venusbekken. Naar het schijnt, zou het zeer heilzaam zijn zich te wassen met dit vocht: het zou de gaafheid van de huid ten goede komen.

De grote, eivormige en gestekelde bloemhoofdjes met hun lila kransje werden vroeger trouwens gebruikt om wol te kaarden. De volkse namen kannewasser en kanneboender wijzen op een nog meer voor de hand liggend nut. Op sommige plaatsen in de Kempen noemt men de kaardebol ook heksenkam: de heksen zouden er vroeger (en misschien ook later?) hun haar mee gekamd hebben. Vooral de distelverdelgers - elke stekelige plant beschouwen zij als een distel - hebben de kaardebol uitgeroeid.

Zo zijn zij er mede de oorzaak van dat de putters en de kepen, die verlekkerd zijn op de zaadjes in de verdroogde bloemhoofden, de Kempen meer en meer links laten liggen.

Koeienhoeder
[*12 oktober*]

Het is nu al een hele week dat ik elke dag mijn schreden richt naar een grote weide in het achterdijkse land van de Nete met een dertigtal koeien erin. In die weide gebeuren mirakelen... Elke dag komen daar kalfjes ter wereld. Het is aandoenlijk te zien hoe de koeien hun spruiten schoonlikken en aanporren om op te staan. Na enkele uren echter komt telkens weer de boer met een kruiwagen. Ondanks de toornige protesten van de koe in kwestie vangt hij het schutterige kalfje in een grote aardappelzak om het naar huis te kruien, waar het dan in de warme stal gevoed wordt met pap (van melkpoeder?) in een zuigfles. Al driemaal heeft de boer me gezworen dat het de laatste maal was dat hij een stier zo maar in de weide losliet. ‘Dan kalven die koeien allemaal rond hetzelfde tijdstip,’ foeterde hij.

Mijn bezorgdheid ging vooral uit naar een koe die verleden jaar in de weide twee dode kalveren wierp. Ook dit jaar was ze drachtig van een tweeling... En vandaag is dan het wonder geschied. Het eerste kalfje werd dood geboren, maar het tweede werd door de veearts (het betrof een stuitligging) levend in de wereld getrokken. In ben al een hele dag werkelijk kontent. Ik ben verliefd op nieuw leven.

Een vlucht regenwulpen
[*13 oktober*]

Vaak vind ik het spijtig dat ik alleen ben om boeiende of rare dingen in de natuur te observeren. Soms echter ben ik er blij om dat niemand ziet wat voor zonderlinge avonturen ik beleef... Toen ik gisteren door het achterdijkse land van de Nete liep, trokken op amper tien meter boven mijn hoofd welgeteld zestien regenwulpen naar het zuiden. Zij lokten mij naar een gebied dat ik slechts zelden betreed, omdat ik er over zoveel beekjes en afsluitingen moet. Maar hoe gaat dat... Ik zag een watersnip, een keizerslibel... En wat verder bloeiden het harig wilgeroosje, en het blauw glidkruid, en de moerasandoorn, en het knikkend tandzaad... En nog wat verder hadden muskusratten in een sloot alle stengels van de waterweegbree afgebeten... En plotseling was ik omringd door... drieste runderen, die dachten dat ik hen wat kwam voederen, of aaien, of gezelschap houden, of zoiets. Ze drumden me tot tegen de hoge prikkeldraadversperring. Ik moest een uitweg zoeken tussen de prikkeldraden...

Vanzelfsprekend haakte ik me vast met mijn trui, zat er elektriciteit op de draden, scheurde ik mijn broek, en... gaapte aan de andere zijde van de omheining een diepe sloot met geelbruine drab erin. Op zulke ogenblikken ben ik blij dat ik - als der Freiherr von Münchhausen - alleen op stap ben.

Vinkenvanger
[*14 oktober*]

Toen ik deze voormiddag door het achterdijkse land van de Nete drentelde, werd plotseling mijn aandacht getrokken door het ongewoon heftig en frekwent slaan van vinken. Geïntrigeerd koos ik een wegeltje dat tussen wilgen en berken langs een vijver kronkelde. Ik schrok op wanneer eensklaps een stem vanuit het struikgewas ‘Pas op!’ riep. Net bijtijds, want ik stond op het punt in een bijna onzichtbaar, ragfijn net te lopen dat opgespannen was tussen twee lange, dunne metalen staven. Drie kleine kooitjes met mannelijke vinken erin bevonden zich

onderaan het net... De man die mij gewaarschuwd had, kwam bedremmeld te voorschijn. ‘Ik dacht dat de vinkenvangst verboden was,’ zei ik vriendelijk.

De man grijnsde schaapachtig: ‘Ik ben geen vinken aan het vangen,’ zei hij. ‘Ik poog ze in het net te lokken om ze even van dichtbij te bekijken. Daarna laat ik ze weer vliegen. Ik was trouwens al van zins ermee op te houden, want hier zitten geen vinken...’ Precies op dat ogenblik vloog een prachtige vink in het net. En we waren nog niet van onze verbazing bekomen, toen nog een tweede eksemplaar in het gaas te spartelen hing... De vinkenvanger keek me ongelukkig aan. Met bevende handen begon hij de vogels te bevrijden. Duidelijk met de dood in het hart liet hij ze weer vliegen.

‘Wat betalen ze tegenwoordig voor een vink?’ wilde ik weten. ‘Dat weet ik niet,’ stamelde de man. ‘Ik ben immers geen échte vinkenvanger...’

Bovisten
[*16 oktober*]

Gisteren liep ik met grote ogen door het achterdijkse land van de Nete. Overal op en langs de veldwegen lag het gezaaid van vaalwitte bovisten: buikzwammen of - meer bepaald - stuifzwammen die in hun ei- of kogelvormig vruchtlichaam de sporen ontwikkelen, die bij rijpheid uit een opening als dofgrijze, rookachtige stof ontsnappen. Ik liep er glimlachend aan te denken dat kinderen vroeger (bij gebrek aan ander speelgoed) elkaar met deze rookbommen durfden te bestoken, toen plotseling mijn aandacht getrokken werd door een bevriende boer die hoofdschuddend bij een koe stond... Ik kroop nieuwsgierig over de prikkeldraad, vloekte binnensmonds omdat de elektriciteit door mijn handen bliksemde, en naderde verbluft... Bij de koe, in het gras, lag een kalf.

‘Dood?’ vroeg ik.

De boer knikte. ‘Het is al koud. Dat ik dat verdorie niet gezien heb... Ik was de hele voormiddag in die weide ginder bezig.’ ‘Wat ga je nu met de koe doen?’ vroeg ik medelijdend.

De boer snufte. ‘Ik moet ze op stal zetten. Anders blijft ze

hier op deze plek staan. Als ik ze over enkele dagen weer buiten haal, gaat ze hier weer staan te dromen. Let maar eens op...' Toen ik naar huis liep, zag ik de bovisten niet meer. Als ik de dood ontmoet in de natuur, ben ik altijd een poosje blind voor nieuw leven.

Witte kwikstaart
[*17 oktober*]

In mijn tuin staan zeven berken en op het gazon eronder jaagt nu al verschillende dagen een witte kwikstaart op - naar ik vermoed - langpootmuggen, en dit met een behendigheid die aan het ongelofelijke grenst. Soms trippelt hij razendsnel achter een insekt aan, dan weer fladdert hij bijna ter plaatse, en vervolgens pijlt en zwenkt hij van hier naar daar, om erbij te duizelen.

Als ik hem op rustigere ogenblikken bezig zie, moet ik telkens aan een klokje denken, een levend klokje dan, met een slinger die in feite een op- en neergaand staartje is. Soms lijkt het ook of hij zich met dat lange staartje in evenwicht moet houden op een touw dat ik niet zie, maar dat gespannen is van het ene vlekje gesmolten goud naar het andere kladje zilver. Heel binnenkort sluit mijn kwikstaart zich aan bij een zwerm soortgenoten. Tijdens de grote trek naar ik-weet-niet-waar zal hij dan op insekten jagen langs oevers van rivieren, in rietvelden en in graslanden. Ik zal zijn tjilpende roep en zijn schuwe hoffelijkheid erg missen. En mijn kleindochtertje zal met haar vingertje vanuit de veranda niet meer naar hem kunnen wijzen...

Hertejacht
[*18 oktober*]

Op een reünie van de 50-jarigen in Pulle gisteren, in zaal De Lelie aldaar, zat ik naast een lelie van een dame, die ik in dertig

jaar niet meer had gezien. ‘En hoe maakt je echtgenoot het?’ vroeg ik tussen de waterkerssoep en het koninginnenhapje. ‘Die zit in Schotland,’ zei ze. ‘Hij is daar op jacht.’

Ik keek haar wantrouwig aan, maar ze was de argeloosheid zelf. ‘Op jacht?’ echode ik.

‘Ja, op hertejacht,’ zei ze. ‘Daarstraks telefoneerde hij dat hij er twee had geschoten. Zesenders.’

‘Zesenders?’ vroeg ik ontzet. ‘En mag dat... zo maar?’

‘Zeker,’ zei ze. ‘De Schotse bergboeren vragen niet beter. De herten eten al hun gras af.’

‘Ik denk dat herten het liefst bladeren eten,’ wijsneusde ik. ‘Dan vreten ze al hun bomen kaal,’ zei ze. ‘Ik weet het niet juist.’

‘Ik eet liever een zakje frieten met stoverij,’ zei ik stekelig, denkend aan een pot Hirsch in Ramsau am Dachstein, die mij ooit deed walgen.

‘Ik ook,’ zei ze.

‘Wat doe je dan met het vlees?’ vroeg ik benieuwd.

‘Oh... Dat wordt in Schotland aan de armen gegeven,’ zei ze. ‘Mijn man brengt alleen de geweien mee.’

‘Dan hangt je woning zeker al vol geweien,’ zei ik misnoegd. ‘Neen,’ zei ze. ‘De geweien worden verkocht.’

Terwijl ik bezorgd naar het veel te grote stuk kalkoenegebraad op mijn bord keek, zei ik in mezelf: ‘Nu zie je wat ervan komt, eh... Robert Burns, met je hart dat in de Hooglanden op hertejacht is... Je moet zoiets maar aan het klokzeel hangen!’

De dame keek me bezorgd aan. ‘Straffe wijn, eh?’ zei ze.

Wielerwedstrijd
[*19 oktober*]

Onlangs werd hier op het gehucht Eisterlee een Grote Prijs voor amateur-wielrenners betwist. Omdat er nogal veel ronden dienden afgelegd te worden, besloot ik het parkoers eens per pedes apostolorum te verkennen. De bermen zagen paars van zandblauwtjes, grasklokjes, blauwe knopen, knoopkruid, speerdistels... Ik vond zelfs de gewone klis in bloei. Achter mijn rug

vloekten en spuwden de ‘dwangarbeiders van de weg’.

Zelfs langs een oude boomgaard hing de geur van smeer en massageolie. In de mikrowagen zong iemand met onverdraaglijke liefdessmart voortdurend ‘Adios, amor’.

Toen ik de eindmeet bereikte, was daar de apokalyps begonnen. Vrouwen en mannen tempeestten onvoorstelbaar omdat twintig renners uit de wedstrijd genomen waren: de jongens hadden een binnenweg (over het parkeerterrein van een warenhuis) genomen.

De overwinnaar, niet eens meer zo jong, verklaarde dat hij blij was dat zijn oom vierde eindigde. Ik zag een renner met een baard en dacht dat het de oom in kwestie was, maar het bleek een postbode te zijn, die dit jaar al twintig wedstrijden gewonnen had.

En zeggen dat ik nog altijd wacht op de brief die mijn dochter in mei vanuit Griekenland naar huis zond...

Geschubde inktzwammen
[*21 oktober*]

Het gebeurt weleens meer dat Bartje, het zoontje van de buren, mij vergezelt op mijn wandeltochten. Bartje is enorm weet- en leergierig. Vooral het waarom van de naamgeving interesseert hem en onthoudt hij. De planten van de herfst (vlasleeuwebek, herfstleeuwetand, knikkend en zwart tandzaad) hebben voor hem al lang geen geheimen meer. Gisteren echter trok Tom, het jongere broertje van Bartje, met ons op. Tom bleek het niet zo gezien te hebben in de planten. Zijn aandacht ging vooral uit naar de kikkers, de langpootmuggen (ik moest proefondervindelijk bewijzen dat die niet konden steken), de dansmuggen, de lieveheersbeestjes... Op een bepaald ogenblik, naast een sparrenaanplanting kwamen wij uit bij een groep geschubde inktzammen die grotendeels uitgebloeid waren. Jonge inktzwammen hebben een witte steel en hoed en zwarte sporen. In een later stadium vervloeit de hoed tot een zwarte massa. ‘Maken ze hier inkt van?’ vroeg Tom.

Omdat ik het antwoord niet wist, knikte ik maar. Vandaag liep ik weer langs die sparrenaanplanting. Alle inktzwammen

waren verdwenen... Ik verdenk er Tom van dat hij nu ergens zit te proberen of je echt kunt schrijven met het sap van die afstervende plaatzwammen. Naar het schijnt, bereiden ze inkt uit ijzerzouten en galnoten (inktappels).

Heksenkruiden
[*23 oktober*]

Dezer dagen bloeien langs de veldwegen vooral het knopkruid (minuskule gele schijfbloempjes met luttele witte straalbloempjes) en de zwarte nachtschade (meestal knikkende stervormige witte bloempjes met een geel hartje, die tot groene en uiteindelijk zwarte bessen uitgroeien). De zwarte nachtschade schijnt een belangrijk heksenkruid geweest te zijn: een hallucinogeen of verdovend middel, dat in oeroude tijden door heidense priesters of priesteressen werd aangewend ter betovering of ter genezing.

Waarschijnlijk heeft eeuwen geleden kristelijke geloofsijver de plant als des duivels voorgesteld, zodat de kennis ervan samen met de heksen op de brandstapel belandde. Het is eigenlijk een wonder dat nachtschaden als de aardappel, de tomaat, de Spaanse peper, de tabak en het bitterzoet de wereld hebben kunnen veroveren. Gedeklareerd tot heksenkruiden werden eveneens: de zeer zeldzame wolfskers, de doornappel, het bilzenkruid, de stinkende gouwe, de klaproos, het vingerhoedskruid, de heksenmelk, de witte klaverzuring...

Ook van de toverkruiden weten wij zo goed als niets meer. Zo zou de echte sleutelbloem haar naam danken aan het feit dat zij als de sleutel gold bij het vinden van schatten. Zo zou een stukje wortel van de heggerank in de schoen van een maagdje het kind naar de gepaste man leiden. Zo zou het dragen van bijvoet in de schoenen vermoeidheid weren. Waarom zouden onze ministers, maagdjes en atleten het niet eens proberen?

Tijdeloos
[*25 oktober*]

Nooit in mijn leven mocht ik van zulke herfst genieten. De zon is zo verliefd op de Kempen dat ze er geen afscheid van kan nemen. In een jaar met gewone jaargetijden bloeien nu nog de herfstleeuwetand, het biggekruid, het klein kruiskruid (de naam zou een verbastering zijn van het Duitse Greiskraut, dat verwijst naar de op grijze haren lijkende zaadpluis), de zwarte nachtschade, het madeliefje... Maar nu steken ook het knoopkruid, de ganzebloemen, de paardebloemen, de moerasspirea en zelfs de kale jonkers nog het hoofd op. Kauwen, roeken en kraaien krakelen als nooit voordien. In het achterdijkse land van de Nete tateren en snateren duizenden trekvogels over de avonturen die ze de voorbije zomer beleefden. Het is duidelijk dat ze kop noch staart kunnen krijgen aan het gedrag van de zon. Misschien denken sommige van deze zonaanbidders wel dat de oneindigheid al begonnen is. Daarstraks werd ik op een veldweg aangesproken door een vrouw. Ze wees naar een kalende moeraseik die afgeladen vol kwetterende, tsjilpende en sjirpende spreeuwen zat. ‘Juist zoals in die film van Hitchcock,’ zei ze. Ik dacht aan het onnatuurlijke gedoe in de verfilming van het verhaal ‘Birds’ van Daphne du Maurier en knikte. Voor vele mensen is de wereld niet langer een schouwtoneel, maar wel een bioskoop.

Kardinaalsmuts
[*29 oktober*]

Verleden zaterdag maakte ik met een groep natuurliefhebbers een wandeling op het uitgestrekte domein Krabbels in Pulle. Vooral de reusachtige moeraseipressen (met hun hoge knievormige ademwortels), weymouthdennen (met hun fijne zachte naalden en lange rechte kegels), douglassparren (met hun citroengeurige naaldjes), tuja's (levensbomen) en goudlorken trokken de aandacht.

We konden zelfs een mammoetboom bewonderen. In een oud sparrenbos liepen we onder de roestplaats van een ransuil:

overal lagen er braakballen die met witte schimmels begroeid waren. Het mirakel echter van deze wandeling lag in iets pietluttigs. Op een bepaald ogenblik vroeg iemand de naam van een oude struik. Alle wandelaars troepten errond. En toen kon ik de nieuwsgierigen één scharlakenrode bes aanwijzen die - ook wat de vorm betrof - sterk op het hoofddeksel van een kardinaal geleek. De kardinaalsmuts (met zijn glimmende, leerachtig groene, lancetvormige, fijngetande blaadjes) heeft inderdaad zijn poëtische naam niet gestolen. Het schijnt dat de mensen vroeger in de mutsvorm van de zeer giftige bessen de aanwijzing zagen dat hoofdluizen ermee konden bestreden worden. Jammer genoeg zijn de konijnen dol op de bast van jonge kardinaalsmutsen, zodat de jonge heesters zelden tot onwikkeling kunnen komen. Ik ben ervan overtuigd dat die groep natuurliefhebbers onze wandeling niet zal vergeten omwille van dat ene kleine kardinaalsmutsje...

Herfsttijloos
[*31 oktober*]

Als ik een prijs mocht geven voor de mooiste (schijn) doodsstrijd in de herfst, dan werd die beslist in de wacht gesleept door de wilde wingerd met zijn kleurschakeringen van bleekgeel, over oranje naar bloedrood, tot purper. Onder de vruchten zou ik die van de ijf (Taxus baccata) bekronen. De schijnvruchtjes van deze windbloeier zijn de mooist denkbare juweeltjes: de harde, groene zaadjes zijn bekleed met een bijna doorschijnend rode, open mantel, die voor de vogels (zij moeten de zaden verspreiden via hun darmkanalen) onweerstaanbaar sappig lijkt.

En onder de bloemen zou ik zeker de herfsttijloos lauweren. Dit knolgewas met zijn bleke lila-achtige bloemen is een naaktbloeier: de bloemen verschijnen in november, maar de bladeren en vruchten komen pas in het voorjaar aan de oppervlakte. De doosvruchten bevatten bruine, kleverige zaden, die meestal door dieren worden verspreid.

Omwille van dit averechtse gedrag noemden de Romeinen de lelieachtige Colchicum autumnale ook wel ‘zoon vóór de va-

der’. De Germanen beschouwden deze overblijvende en giftige plant als een toverkruid.

En wat de mensen betreft: al mijn bewondering gaat naar de wandelende en keuvelende groep van de derde leeftijd die ik gisteren ontmoette op het Vispluk in Vorselaar.

Hooiwagen
[*1 november*]

Het ‘Sint-Gommaruszomertje’ had mij enkele dagen onweerstaanbaar naar buiten gelokt. Dezer dagen wenste ik meermaals een schilder te zijn, om dat melige oudmelkse zonlicht tussen de herfstastertjes en de lampionplanten te kunnen vereeuwigen... Toen ik vanmiddag weer in mijn bureautje aan de slag wilde, keek ik eensklaps raar op... Bovenop de wagen van mijn schrijfmachine zat een spinachtig wezentje met acht lange steltpoten en een onooglijk lichtbruin lijfje: een hooiwagen! Hooiwagens zijn feitelijk geen echte spinnen, ze zijn er slechts van in de verte aan verwant. Ze hebben immers slechts twee oogjes (als periskoopjes op hun lijf) en kunnen, naar het schijnt, alleen licht en donker onderscheiden. Met hun poten, voorzien van reukorganen, tasten ze de omgeving af, op zoek naar pissebedden, spinnen, schimmels... Die poten zijn onbarmhartige, dodelijke grijparmen.

Wie ooit een echte volgeladen hooiwagen langs de drassen zag ‘kwakkelen’, weet dadelijk waar ‘vadertje langbeen’ (in de volksmond) zijn naam gehaald heeft... Wat kwam die hooiwagen op mijn schrijfmachine doen? Was hij op zoek naar papiermotten of -luizen? Luimde hij op mijten of schimmels? Of wilde hij me diets maken dat ik over hem nog nooit iets geschreven had? Voorzichtig heb ik hem bij twee poten vastgenomen en hem naar buiten gedragen. Ieder op zijn plaats. In de eeuwige jachtvelden van het papier heeft hij niks verloren.

Winterkoren
[*3 november*]

Daarstraks in het achterdijkse land van de Nete stond ik zeker tien minuten te kijken naar een oude boer die met majestatische armbewegingen vanuit zijn zaaizak door de dampende zaaivoren liep. Ik moet eerlijk bekennen: ik leed als winterkoren op het veld... De laatste weken hebben ze mijn biotoop, mijn homogeen woon- of groeigebied, totaal verknoeid. Ik kon me nog enigszins verzoenen met de waterzuiveringsinstallatie: de gekondenseerde smeerlapperij van onze maatschappij moet toch ergens afgezet worden... Ook de hoogspanningspilonen en -leidingen had ik min of meer aanvaard: ze kunnen de rotzooi ten slotte niet opspannen van kerktoren tot kerktoren... Maar nu hebben ze de Neteoevers geasfalteerd: drie meter breed, tien centimeter dik... Alle mensen uit de streek schudden niet begrijpend het hoofd: die asfaltering is totaal zinloos, nutteloos, ze verknoeit het hele landschap, is zelfs misdadig lelijk... De boeren kunnen hun ogen niet geloven, de jagers en vissers evenmin; de wandelaars maken beteuterd rechtsomkeert. Het is nu onvermijdelijk en wel zeer nakend: alle wandelpaden in de Kempen zullen geasfalteerd worden, én de verbindingswegeltjes ertussen, én de hazepaadjes daartussen... En als dat werk voltrokken is, wordt de rest gebetonneerd. En dan kan de hele wereld hier komen schaatsen in de winter, en rolschaatsen in de zomer. Amen.

Treurwilg
[*5 november*]

Toen ik gisteren naar het ouderhuis in Pulle wandelde, was mijn moeder niet thuis. Ik stak een twijgje hulst in het sleutelgat van de achterdeur (om acte de présence te geven) en... kon plotseling moeilijk weg. Ik ging op de bank tegen het achterhuis zitten en begon aan vroeger te denken, toen op het achteruit een reusachtige gele treurwilg (een verbastering van Salix alba vitellina en Salix babylonica) stond. Die boom met zijn lange neerhangende wissen zal ik nooit vergeten. Hij was

met mijn jeugd vergroeid. Hij hulde ons huis altijd in vreemde geluiden, huilbuien soms, en bovenaards gefluister. Elk jaar moesten we uit de waterput kilometers wortels verwijderen. Vaak vluchtten mijn zusjes angstig weg voor de grote sabelsprinkhanen die hij zo maar uit zijn takken schudde. Maar niemand opperde ooit de gedachte hem te laten vellen. Hij was ons heilig. En wij waren hem dierbaar, het kan niet anders... Toen ook mijn jongste zuster (als laatste in een rij van zes kinderen) huwde en het ouderhuis verliet, stierf hij... wellicht van heimwee. Mijn oudste broer, die kuntschilder is, nam de stam mee naar huis: hij wilde er een beeld uit houwen. Ik heb dat beeld nooit gezien, en ik denk te weten waarom: je zet nu eenmaal de beitel niet in dingen waarvan je houdt...

Symbiotische levensvormen
[*6 november*]

Gisteren maakte ik aan het hoofd van een dertigtal nonnetjes een wandeling door het achterdijkse land van de Nete. We konden een blauwe reiger en enkele nog bloeiende muizeoortjes bewonderen, maar de tocht door de weiden liep een beetje uit de hand omdat verscheidene koeien met ons wilden opstappen. Aan het kapelletje van Eisterlee, waar het laatste ongerepte stukje heide van Grobbendonk ligt, werden de zusters vooral geboeid door het rood bekermos.

Zoals alle korstmossen bestaat dit mos uit een netwerk van schimmeldraden, waartussen vele eencellige wieren leven. Beide plantesoorten vormen een noodzakelijke eenheid: de schimmel neemt voedingszouten en water op, het wier produceert organische stoffen. Op het domein van de waterwinning vormde een uitgebloeide wespeorchis het middelpunt van de belangstelling. Ik opende een zaaddoosje en toonde de ontelbare minuskule zaadjes. De ontwikkeling van deze zaadjes is enkel mogelijk door de samenwerking met sommige schimmels.

De schimmeldraden dringen de cellen binnen en worden daar door het weefsel van de gastheer verteerd. Naar de heloten, de staatsslaven van het oude Sparta, wordt dit verschijnsel helotisme genoemd. Zelden had ik zulke geïnteresseerde tochtgeno-

ten als de zusters. Ik hoop dat ik hen niet beledigde toen ik bij het afscheid vroeg voor mij een weesgegroetje te bidden. Tijdens het jachtseizoen kan ik wat bovennatuurlijke hulp best gebruiken.

Tuinslak
[*9 november*]

Mijn oudste kleindochter is al enkele dagen zwaar verkouden, zodat ze van de dokter moet binnenblijven. Toen ik daarstraks ging wandelen, wilde ze mee. Ik duffelde haar warm in, maar haar grootmoeder was het daar niet mee eens... The doctor knows best, en ce que femme veut, Dieu le veut... Toen ik een uurtje later op mijn terugweg langs een hoop afbraak-materiaal op een boerenerf liep, viel mijn oog op een tuinslak (Cepaea nemoralis) die aan een steen kleefde. De tuinslak is de mooiste huisjesslak die ik ken: ze heeft een roomkleurig huisje met bruinrode spiraalbanden, terwijl zijzelf lichtbruin is. Ik besloot dit juweeltje mee naar huis te nemen. Mijn kleindochter kon haar ogen niet geloven: een levend wezen dat zijn huisje overal mee naartoe nam en er dan inkroop om te slapen of als er onheil (mensen, egels, spitsmuizen, lijsters, droogte, koude...) dreigde... En wat at dat diertje dan wel? Ik zag haar naar de kast met de koekjesdoos kijken, en moest haar teleurstellen. Slakken eten gras, afgevallen bladeren, rottende dierlijke resten... En waarom had dit diertje een huisje en andere dieren niet? Ik poogde haar uit te leggen dat de schelp het skelet van de weekdieren is, dat zij dus een uitwendig kalkskelet hebben... Of zij het diertje in een doosje mocht zetten? Heel voorzichtig zei ik dat slakken in gevangenschap sterven, dat één huisje voor hen meer dan voldoende is... Ik vroeg haar vanuit de veranda de plaats aan te wijzen waar ik de huisjesslak moest uitzetten... Toen ik terugkeerde, keek ze me eigenaardig aan. Alsof ze zich afvroeg waarom ik mijn woning niet op mijn rug kon meedragen...

Notekrakers
[*13 november*]

Vanuit Nederland bereikte ons het nieuws dat de notekrakers weer naar onze kontreien afzakken. De notekrakers, die tot de familie van de kraaiachtigen behoren, zijn zo groot als de Vlaamse gaaien. Hun verenkleed is donkerbruin met witte druppelvlekken erin. Broeden doen ze in de dichte sparrenbossen van het middel- en hooggebergte in Noord- en Midden-Europa. Het zijn vooral de Siberische dunsnavelige notekrakers die bij ons gedurende sommige winters voor een ware invasie zorgen. Ze hebben dan een voorkeur voor hazelnoten, eikels en dennezaad. In de bomen zijn het ware akrobaten: ze hangen aan de stammen en takken en springen van twijg naar twijg. Dat ze bij ons slechts onregelmatig als najaars- en wintergasten voorkomen, heeft bijna zeker iets te maken met het voedselaanbod in hun broedgebieden. Wellicht is de vorige winter te streng geweest en heeft hij te lang geduurd, zodat hun voorraadschuurtjes (afgedekte gaten in de bodem) leeg bleven. Of misschien voorvoelen ze een uiterst barre winter. Het kan beslist geen kwaad de warmwaterzakken te kontroleren... (Waar is de tijd dat de ganse familie rond de Leuvense stoof zat - als een rattenkoning bijna - met de voeten op het onderstel? Iedereen had toen zijn stoopje, baksteen of strijkijzer op de kachel staan om er te gepasten tijde vliegensvlug mee naar bed te trekken...)

Spinrag
[*14 november*]

Toen ik gisteren in de voormiddag door het achterdijkse land van de Nete liep, scheen de zon bloedrood. En plotseling bleef ik verbijsterd staan: door de schuine inval van het zonlicht werden de spinnedraden op het gras in de beemden zichtbaar... Aan elke grasspriet, zover mijn oog reikte, was een mysterieus glinsterend draadje opgespannen. Het hele achterdijkse land was één web, als het ware gesponnen om de zon te vangen, of de jagers, of de wandelaars... Of was het een hangmat voor de

melancholie van het najaar, de nostalgie van het afscheid?

Dat er zoveel webspinnen in het achterdijkse land van de Nete leefden, had ik nooit durven vermoeden. Webspinnen spannen vaak hun draden schijnbaar lukraak over de grond, maar elke draad eindigt via een soort van seinkabeltje in hun nest. Als een prooi het seindraadje doet trillen, verlaat de sluipmoordenaar als de bliksem zijn schuilplaats om zich op het gevangen insekt te storten. De holle gifkaken bijten zich vast in het prooi-diertje, waardoor dit verlamd wordt. Er wordt een vloeistof in de buit gespoten, die de inwendige organen oplost. Daarna wordt het insekt leeggezogen...

De mensen hebben geluk dat zij geen prooidieren zijn... Dat belet nochtans niet dat ze voortdurend dreigen terecht te komen in allerhande soorten van webben. ‘Big Brother’ ligt overal op de loer...

Moeraseik
[*19 november*]

Tegenover mijn woning, aan de overzijde van de Eikenlei, ligt nog een onbebouwd stuk van het gedempte Kempenkanaal (dat dwars door de Kempen liep en de Zuidwillemsvaart met de Schelde verbond). Vlak tegen de weg (vroeger de ‘paardendijk’) staat nog een kanjer van een zomereik, aan gene zijde van het perceel (dicht bij het oude ‘brugdraaiershuis’) torent een bijna even kolossale moeraseik op. Deze laatste echter biedt een trieste aanblik: hij is deze zomer gestorven. De moeraseiken (met kleine, glanzend groene, van scherpe inkepingen voorziene bladeren) werden hier in de helft van de vorige eeuw langs het Kempenkanaal geplant. Ze zijn niet zo knoestig en robuust als de zomereiken en de (zeldzame) wintereiken, maar ze hebben zich in het achterdijkse land toch fameus voortgeplant: de akkermaalsbosjes hier bestaan voor een belangrijk deel uit moeraseiken.

Tijdens de zomer zag ik geregeld spreeuwen, kauwen en Turkse tortels in de aldoor kaler wordende kruin van de moeraseik samenscholen, alsof ze hem in zijn ‘stervensseizoen’ nog wilden komen troosten. Nu vinden de houtduiven er hun toevlucht

(weg van de jachtterreinen en de weidelijke schoten). De Kempenaars noemen hem een Turkse eik. Hij zal dus wel geen deel uitgemaakt hebben van de druïdenwouden, en voor de Germanen zal hij wel niet als een heilige boom gegolden hebben. En onze voorouders zullen hem ook wel niet (evenmin als de Amerikaanse eik) als een zinnebeeld van kracht beschouwd hebben. Misschien is hij in dit eerder zielige regenjaar wel gestorven van heimwee naar Turkije...

Dode mus
[*22 november*]

Er zijn zo van die herfstdagen dat ik op mijn wandeling precies door het niets dool: in een kil waas gehuld lijken de bomen zich op een oneindige afstand te houden, de planten zijn als het ware in hun streuveling versteend en het heeft er de schijn van dat alle vogels voorgoed vertrokken zijn. Zelfs geen mus roert haar snater, dacht ik daarstraks... En plotseling werd ik er mij van bewust dat de mussenpopulatie in de Kempen op onrustbarende wijze aan het afnemen is.

In mijn jeugd beschouwden de Kempenaars de huismussen (met grijze schedel en zwarte bef) als een plaag: ze waren verlekkerd op alle soorten plantzaad en op de kersen, ze haalden het voer vóór de bekken van de kippen weg, hun nestmateriaal verstopte de schouwen en dakgoten... Ook de in kolonies broedende ringmussen (met bruine kruin en zwarte oorvlekkken), waarvan de mannetjes aan veelwijverij doen en die hun nesten met bloemen durven versieren, werden vogelvrij verklaard.

De griezeligste mussenverschrikkers werden gecreëerd. De handel in musseklemmen floreerde. Ik ken een huisgezin waar tijdens de oorlog geregeld gebraden mussen op tafel kwamen... Nu zijn deze mooie zangvogeltjes dus ook aan het verdwijnen. Ze vinden geen zaad meer (alleen voor het grootbrengen van jongen jagen ze op insekten), ze kunnen geen mestvaalten meer bezoeken, ze geraken niet meer onder de dakpannen en uit de nestkastjes worden ze geweerd... Enfin, in deze tijd - iedereen lijkt wel een mus onder zijn hoed te hebben - kun je trouwens ook niemand meer blij maken met een dode mus.

Paddestoelen
[*25 november*]

De herfst van dit jaar was misschien wel de mooiste van deze eeuw. En toch ontbrak er wat: de zwammen lieten het afweten, de onder de grond wijdvertakte zwamvlokken kwamen slechts schaars tot bloei. Reeds jaren intrigeert mij vooral de symbiose van bepaalde bomen en zwammen. De schimmeldraden leven samen met de wortels: zij krijgen een deel van de in de bladeren gevormde suikers en in ruil daarvoor geven zij water, voedingszouten, groeistoffen en wellicht ook aminozuren (de bouwstenen van de eiwitten). Waarschijnlijk ontkiemen de sporen van vele paddestoelen slechts daar waar de wortels van hun geliefde boomsoort aanwezig zijn. Zo bestaat er bijna zeker een vorm van symbiose tussen berk en vliegenzwam, eik en aardappelbovist, den en kastanjeboleet, ratelpopulier en berkeboleet. Proeven met het aanplanten van berken zouden hebben uitgewezen dat de jonge boompjes op bepaalde plaatsen niet gedijen zonder de aanwezigheid van zwamvlokken van de vliegenzwam. Het is allemaal zo fascinerend, en zeker als je begint te bedenken dat ook de mensen wellicht in symbiose leven met sommige of vele planten. De mensen zijn zich daar echter duidelijk niet van bewust. Ze verdelgen de planten, roeien ze uit. Wanneer zullen ze ontdekken dat ze zichzelf onherroepelijk aan het doden zijn?

Regenwormen
[*28 november*]

Natuurlijk doen vele mensen het graag: bladeren bij elkaar harken en keren en ze dan in een mand gepropt naar de komposthoop slepen. In deze op kale of protserige netheid gestelde maatschappij durven ze je zelfs scheef bekijken als je de bladeren een hele herfst zo maar rond je huis laat wirrelen en warrelen. En toch... Het is biezonder fascinerend te zien hoe op de bos- en veldwegen in het achterdijkse land van de Nete de bladeren getransformeerd worden tot onooglijke hoopjes humus... De regenwormen trekken de bladeren in de grond,

verorberen ze, en scheiden de resten weer uit.

Onlangs las ik ergens dat in Nederland het totale gewicht aan mensen overtroffen wordt door het totale gewicht aan spinnen. In ons land wegen de regenwormen beslist zwaarder dan de mensen... In 'Met de Neus op de Grond' van Ton van Wijlen ontdekte ik het resultaat van een onderzoek dat gepleegd werd op één vierkante meter tuin. Op dat plekje, tot op een diepte van 10 cm, leefden: 80 regenwormen, 650 insekten, duizendpoten en miljoenpoten; 100 slakken en pissebedden; 10.000 enchytreeën (dunne, witte wormpjes); 50.000 springstaarten; 100.000 mijten; 1.000.000 aaltjes; 15.000.000.000 bacteriën... Als je het er dan mee eens bent dat bij voorbeeld een eendagsvlieg nog steeds een groter wonder is dan een ruimtetuig, dan doet zoiets je toch wel huiveren...

Kerkduiven
[*1 december*]

Elke maandag om tien uur in de voormiddag zit ik bij een kop koffie in een herberg te Herentals naar de toren van de St.- Waldetrudiskerk te kijken. Zeker twintig kauwen kapriolen er onophoudelijk, duizelingwekkend akrobatisch door de winden die rond de torenspits wervelen. Op een ietwat lager niveau kringt geregeld, alsof ze deel uitmaakte van een carrousel, een vlucht duiven.

Vooral die kerkduiven intrigeren mij. Sommige ervan zijn stadsduiven, d.w.z. verwilderde tamme duiven, die min of meer tot de oude stamvorm (de rotsduif) terugkeerden. Andere dragen nog ringen en gummibandjes. Wellicht werden ze ooit ingekorfd voor Barcelona, Pau, Bordeaux, Soissons, Poitiers... en gaven ze er hier de brui aan. Nog andere stammen duidelijk af van sierduiven die hun luxueus leventje opgaven voor een kon-templatief leven rond Gods huis. Waarschijnlijk kwamen ze onweerstaanbaar in de ban van dit leven op een hoger niveau, waar de winden zingen als engelenkoren.

In deze van onvrede en onrecht krakende tijd geven die duiven van Herentals iedereen een voorbeeld van vreedzame coëxistentie, maar niemand ziet het...

Eendekroos
[*3 december*]

Als de herfststormen uitgeraasd zijn en de bomen ingetogen genieten van hun onderaardse dromen, ontmoet ik geen wandelaars meer in het achterdijkse land van de Nete. En toch blijft het er huiveringwekkend mooi... De blauwe reigers jagen er op veldmuizen. De kraaien, de roeken en de kauwen bakkeleien er onophoudelijk over peulschillen. Winterkoninkjes beginnen er onverhoeds te tokkeren... Op het water in de sloten ligt een fascinerende olieglans. De ijzerbakteriën (o.a. Gallionella ferruginea en Leptothrix ochracea) zetten de in het water opgeloste ijzerverbindingen om in andere verbindingen. In deze kleuren van de regenboog drijven waterplantjes met bladvormige stengels en korte waterworteltjes. Ze behoren tot de eendekroosfamilie. Ik meen het veelwortelig kroos, het puntkroos en het klein kroos te kunnen onderscheiden. De kroossoorten, die slechts zelden tot bloei komen, planten zich voort doordat de plantjes zich vertakken, en de takken, nadat ze zijn losgeraakt, zelfstandige planten vormen. Ze hebben hun naam niet gestolen, want de eenden zijn erop verlekkerd. Geregeld zie ik ook weer grote formaties zilvermeeuwen overvliegen. Soms tovert de late herfstzon ze van goud, en dan... ja, dan wens ik ook wel vleugels te hebben.

Waterhoentjespolitiek
[*5 december*]

Mijn wandeling door het achterdijkse land van de Nete brengt mij telkens op de verwilderde oever van een oude visvijver. De laatste weken boeit mij daar vooral een familie waterhoentjes. Nader ik hun plas, dan beginnen ze te watertrappen... Ze pogen een eindje over het water te lopen, slaan hun vleugels uit, fladderen naar de overoever, en verdwijnen daar met veel misbaar (soms hoor ik ‘Krukkebeentje!’ of ‘Pintenpakker!’ roepen) in de begroeiing. Af en toe verras ik hen, en dan duiken ze onder. Als het water helder is, zie ik hoe ze hun vleugels als reusachtige vinnen gebruiken. Is het water troebel, dan wacht ik

erop dat ze langs de stengel van een waterplant omhoog klimmen tot ze met hun geelrode snavel en hun oogjes juist boven de waterspiegel komen. Zie ik die bek (soms is het gewoon het blad van een waterlelie of een plomp, dat beweegt of opbolt), dan stap ik verder. Naar het schijnt, durven sommige waterhoentjes niet meer opduiken: ze bijten zich in plantewortels vast tot ze stikken... Mij amuseert het dat het waterhoentje precies het tegengestelde toepast van de politiek die de struisvogel huldigt. In een tijd dat de meeste politici redeneren als kippen zonder kop, moet de waterhoentjespolitiek wel het toppunt van raffinement zijn.

Blauwe reigers
[*9 december*]

Een paar dagen geleden las ik 'Dieren als Bouwmeesters' van Michael Allaby, een uitgave van Wereld Natuur Fonds-Nederland. Op blz. 31 vertelt de auteur dat de kleine groene reiger (Butorides virescens) uit Amerika en de ralreiger (Ardeola ralloides) uit het Middellandse-Zeegebied lokaas gebruiken om hun visvangst te vergemakkelijken. De eerste verzamelt brood en brengt het naar een visrijke plaats. Zodra de vis het oppervlak nadert om het brood te pakken, slaat hij toe. De tweede gaat op dezelfde wijze te werk, maar gebruikt insekten. 'Het zou weleens de moeite waard kunnen zijn na te gaan of de Noordeuropese blauwe reiger (Ardea cinerea) dit vernuftig gedrag eveneens tentoonspreidt,' besluit de auteur...

Zonder dat ik van het schrandere gedrag van die twee uitheemse reigersoorten iets afwist, was ik reeds lang tot eenzelfde kopklusie gekomen voor wat de blauwe reigers betreft. Sterker nog: het komt mij voor dat de blauwe reigers elkaar helpen... Hier in het achterdijkse land van de Nete overwinteren een zestal blauwe reigers. De eigenaar van een bepaalde vijver komt ongeveer om de drie dagen de vissen voeren met oud brood. Als hij weg is, zijn de reigers daar én... de meeuwen. Terwijl enkele reigers de op het brood beluste meeuwen op een afstand houden, slepen hun soortgenoten de vissen op de oever, waar ze - naar ik aanneem - eerlijk worden verdeeld. De reigers vertonen zich

nooit als de eigenaar ter plekke is. Misschien zijn ze bang voor zijn wagen, waarschijnlijk willen ze hem dom houden...

Fluweelpootjes
[*12 december*]

Het moet wel zo zijn dat de schimmels altijd al een grote aantrekkingskracht uitoefenden op romantische naturen. Hoe anders zouden deze ‘plantaardige wezens met een primitief karakter’, wier bijna onzichtbare sporen eeuwenlang kiemkrachtig zijn, aan namen geraakt zijn als elfenbankjes (horizontaal op hout woekerende paddestoeltjes), meniezwammetjes (pietluttige rode vruchtlichaampjes op dode takken), zwavelkopjes (zwavelkleurige steelzwammetjes), judasoortjes (rode vlieszwammen vooral op oude vlierstammen), fluweelpootjes (winterzwammetjes met een okergeel tot oranjerood hoedje en fluweelachtig steeltje)? Op fluweelpootjes kruipt nu inderdaad de dood door de bossen. De winterkoninkjes, roodborstjes, mezen, goudhaantjes, vinken, merels, houtduiven, eksters en Vlaamse gaaien voelen dat ook; ze zwijgen eerbiedig of verdrietig. Daarstraks bracht ik van mijn zwerftocht een judasoortje mee. Het ligt nu voor mij op tafel. Dat is tenminste één oor dat naar mijn lofzangen op de schoonheid van de natuur luistert, nu de meeste mensen duidelijk tot over de oren in het werk zitten.

Merels
[*17 december*]

Ze zijn van adel in de zomer, maar van honger in de winter. De gloedzwarte mannetjesmerel met zijn knalgele bek is 's zomers inderdaad de meesterzanger van Europa. Zelfs het lied van de nachtegaal bezit niet die meeslepende melodie, die altijd weer verbluffende harmonie, die helderheid en dat volume. In

de winter echter is hij vaak een troosteloos, dofzwart balletje pluimen, een vervlogen droom, een handvol verkoold verdriet... Langzaam maar zeker echter ontstaan er twee soorten van merels. De échte merels zijn de mensenschuwe bodemvogels die zich vooral thuisvoelen in het onderhout dat in onze bossen groeit. De merels die wij in onze tuinen en parken zien, behoren tot het gedomestikeerde type. Langzamerhand degenereren ze... Oorspronkelijk waren het wilde trekvogels, nu zijn het tamme en van de mensen afhankelijke standvogels. Op sommige plaatsen (vooral in de steden) treft men reeds gedeeltelijke of volledige (met rode ogen) albino's aan. Er zijn stadsmerels die in winternachten durven zingen en die zelfs in de winter pogen te broeden. Anderzijds zijn er ook verstedelijkte merels die nooit zingen... Een mens mag er niet te veel bij nadenken. Een parallel met de mensen is gauw getrokken. Eén ding is zeker: als de usurpatie van de natuur blijft toenemen, zijn er binnenkort nog uitsluitend gedegenereerde merels en... mensen.

Fuut
[*18 december*]

Vanmiddag liep ik door mist en druilregen tot op de dijk van het Albertkanaal. In de container bij de mechanische reuzenschuimspaan boven de duiker (van de Nete onder de vaart) lagen een benzineblik, een groene jeneverfles, een bruin apotekersflesje en enkele bladeren van de Amerikaanse eiken. Uit de mist doemde een cargo op, waarop ‘MAGDA’ gemenied stond. Een beetje weemoedig zag ik ‘MAGDA’ weer in de nevel verdwijnen, en toen... viel mijn oog op een eenzame fuut in winterkleed (zonder oorpluimen, met witte wangen), die als een stuk kurk op het wiebelende water dreef.

Ik heb altijd grote bewondering gehad voor deze vogel van de visrijke wateren. Zijn poten (met grote uitvouwbare lobben aan de tenen) zijn ver naar achteren geplaatst, zodat hij ternauwernood nog kan lopen. Ondanks zijn korte vleugels kan hij behoorlijk vliegen, waarbij dan zijn geheel witte onderzijde zichtbaar wordt. In het water echter is hij een akrobaat zonder weerga: door lucht uit zijn luchtzakken en tussen zijn veren weg

te persen kan hij - gedurende ongeveer een halve minuut - tot zeven meter diep duiken, om daar met zijn slangachtige hals en scherpe bek zelfs grote palingen te verschalken. Lange tijd is het mode geweest zijn veren (meestal roestrood) op dameshoeden te steken. Gelukkig zijn de dameshoeden grotendeels in onbruik geraakt, want het bestaan van deze unieke vogel werd er fel door bedreigd.

Wilde konijntjes
[*19 december*]

Hoewel ik het voor de konijntjes vreselijk vond, kon ik vroeger toch altijd een zekere sympatie opbrengen voor de strikkenzetters onder de stropers. De meeste strikkers waren vaders van een groot huisgezin, die ervan overtuigd waren dat God de wilde konijntjes voor hen had geschapen. Ik wil trouwens ook niet de schijnheilige uithangen. Een oude vriend van mij gaat elk jaar eenmaal trakken op een adellijk domein. In ruil daarvoor krijgt hij enkele konijntjes, en daarvan belandt er telkens één bij mij in de pot. Met tijm bereid is dat beestje een ware lekkernij... Dat ongeveer vertelde ik, toen ik daarstraks met enkele buren zat te keuvelen en één van hen had gezegd dat hij zoveel wilde konijntjes kon krijgen als hij wilde... Een kennis van hem had immers een jachtvergunning om op de bermen van de autosnelweg en op de dijken van het Albertkanaal te fretten. ‘Ik heb vanmiddag nog een heerlijk wild konijntje gegeten,’ verraste ons plotseling de oudste vrouw uit het gezelschap. ‘Toen ik gisteren langs het kapelletje van Eisterlee fietste, zag ik daar aan een bosrand een konijntje liggen. Ik stopte en ontdekte dat het diertje in een strik zat. Zulke delikatesse liet ik natuurlijk niet liggen voor de honden... De draad was van een ongelofelijke ragfijne kwaliteit. Waar zouden ze die verkopen?’ Ik zag de gretigheid in haar ogen, en dus vroeg ik - om te voorkomen dat een andere buur haar de winkel zou noemen - hoe zij het konijntje gaar had gestoofd.

Uilenberg
[*20 december*]

Op een winderige dag verleden week kreeg ik een nogal vertwijfeld telefoontje van een vriend die aan de Uilenberg te Herenthout woont: zijn knotwilg was omgewaaid! Ik herinnerde mij een rij knotwilgen in de schapen-, ganzen- en ezelweide langs zijn tennisveld. ‘Welke knotwilg?’ vroeg ik verbouwereerd. ‘Wel, die waarin de steenuiltjes nestelen!’ riep hij uit. ‘Ik ben mijn uilen kwijt.’ Toen wist ik vanzelfsprekend over welke knotwilg hij het had. Al vele jaren inderdaad, 's avonds en zelfs tijdens het tennisspel overdag, had ik ze gehoord en gezien, de kleine, grijsbruine, welluidende ie-klanken uitstotende steenuiltjes. In de zomer leven ze hoofdzakelijk van insekten en muizen, maar ze durven ook ratten en wezels aanvallen. In de winter echter zijn deze honkvaste standvogels aangewezen op mussen, mezen, vinken...

Het is dan ook niet meer dan natuurlijk dat deze zangvogeltjes opgewonden raken als ze een steenuiltje zien. Ze putten moed uit elkaars gezelschap en belagen hun natuurlijke vijand. Vogelvangers plachten vroeger een steenuil vast te binden en in zijn omgeving lijmstokken aan te brengen. In de Kempen is het aantal steenuiltjes de laatse jaren weer aan het toenemen. Daarom meende ik mijn vriend van de Uilenberg gerust te kunnen stellen: de voor het leven gepaarde steenuiltjes verlaten niet gauw een territorium dat hun bevalt. ‘Maak een nestkast,’ raadde ik hem aan, ‘en je kindskinderen zullen nog weten waarom hun geboortestreek de Uilenberg heet...’

Winter

Spreeuwen
[*21 december*]

Zelden worden ze in een gunstig daglicht geplaatst, de spreeuwen. Vooral de fruittelers vermaledijden ze. Nochtans zijn het de spreeuwen die een sprinkhanen-, rupsen- of wormenplaag in enkele dagen uit de wereld kunnen helpen. Vooral in de winter zijn deze vogels wondermooi: na de najaarsrui vertoont hun verenkleed witte stippen (de pluimen hebben grijze uiteinden),

die naar het voorjaar toe langzamerhand afslijten.

Spreeuwen zijn betere imitators dan papegaaien. Ze fluiten, snateren, kwetteren, krassen, sissen en noem maar op. Een geoefend oor kan hieruit afleiden waar de spreeuw de jongste tijd rondhing. Imiteert hij een kievit dan scharrelde hij wellicht rond in de beemden; aapt hij een kat of een fietsbel na, dan hing hij wellicht rond in een dorpscentrum. Maar hij kan ook improvizeren.

In de middeleeuwen poogde men de spreeuwen aan te trekken met spreeuwepotten, waarin ze konden nestelen. In Noord-Afrika worden ze met netten gevangen en als delikatessen op de markt gebracht.

Van een luiaard zegt men: 'Spreeuwen willen wel kersen eten, maar geen bloemen planten.' Dat is flagrant onjuist. De zaadjes van vlier, lijsterbes, braam... worden vaak via de darmkanalen van spreeuwen verspreid. En het spreekwoord 'Eén spreeuw maakt nog geen lente' dateert beslist uit tijden dat we nog echte winters hadden en de spreeuwen dus allemaal naar het zuiden trokken.

Een mollepootje in de zak
[*28 december*]

Toen ik daarstraks op het piekuur met de wagen van Antwerpen was gekomen (waarbij ik in een race van vrachtwagens verwikkeld raakte en zelfs zag dat de ene automobilist de andere van de weg wilde rijden), trok ik dadelijk het achterdijkse land van de Nete in, op zoek naar rust. Bij een met molshopen bezaaide weide talmde ik geruime tijd. Hoe rustig, hoe veilig moest het in die mollegangen zijn.

En toch... Mollen worden gewoonlijk in een slecht daglicht gesteld. Als de mensen van iemand zeggen dat hij zo blind, zo dik en zo vet als een mol is of dat hij slaapt als een mol of dat hij in de aarde wroet als een mol, dan bedoelen ze daar gewoonlijk weinig goeds mee. De waarheid is dat mollen helemaal niet blind zijn (ze hebben piepkleine oogjes) en meestal ook niet dik of vet (ze moeten per dag hun gewicht aan regenwormen, kevers en larven kunnen verorberen om niet te ver-

kommeren). Bovendien slapen ze per dag ongeveer evenveel als de mensen, zij het bij tussenpozen, hoewel ze veel zwaarder werk verrichten. Ze beschikken over een buitengewoon zintuig: de snuit, de staart en de voorklauwen zitten vol tastharen, die op de kleinste aanraking reageren.

Mollen leven totaal solitair en kunnen geen mollen verdragen (blijkbaar hebben ze dit wel gemeen met vele mensen...). Molshopen ontstaan meestal waar de mollen hun oude gangen, die onder instortingen hebben geleden, aan het schoonmaken zijn. Een mollepootje geldt in sommige streken als geluksteken. De volgende keer dat ik een dode mol vind, steek ik ook een pootje op zak. Dan voel ik me hopelijk wat veiliger in het autoverkeer.

Groenendaler
[*29 december*]

Gistermiddag, op mijn wandeling door het achterdijkse land van de Nete, ontmoette ik een bedaagde man met een grote zwarte hond... Of liever: ik stond op het punt hem te ontmoeten, toen plotseling de duivel in dat dier voer... Als een bolide kwam de hond op me afgestormd, om me zwaar in de dij te bijten, dwars door mijn jekker en mijn broek. De bedaagde man tierde uitzinnig allerhande bevelen, maar die drongen slechts traag tot de woesteling door... Uiteindelijk loste de furie haar beet, om met de staart tussen de benen af te druipen. ‘Allee nu! Hoe kan dat nu?’ riep de bedaagde man. ‘Hij heeft nog nooit iemand gebeten!’

Het klonk bijna beschuldigend, alsof ik de hond uitgedaagd had. Ik voelde het bloed langs mijn dij lopen, en zei: ‘Je moet er toch wat aan doen, hoor! Ik durf me niet voor te stellen wat zo'n beet zou kunnen aanrichten bij een kind...’ Ik haastte me naar huis, waar ik de wonden verzorgde met ontsmettingsalkohol en rode jodium. Toen mijn vrouw de geschiedenis vernomen had, belde ze naar de dokter. Om elf uur in de avond kwam de geneesheer langs. Hij hing een huiveringwekkend beeld op van tetanus en injekteerde me op de plaats waar de

rug van naam verandert. ‘Hoe zag die hond eruit?’ wilde hij achteraf weten.

‘Het was een groenendaler,’ zei ik.

‘Dan was jij zijn derde slachtoffer dat ik deze week inentte,’ zei hij hoofdschuddend.

Winterbloeiers
[*30 december*]

De Ginkgo biloba is een naaldboom van Chinese of Japanse afkomst, die net zoals de lork en de moerascipres zijn naalden verliest in de winter. Ik heb er nu ook een ontdekt in de ‘binnenbeemden’ te Grobbendonk, tegenover de bijenhof van de boswachter, evenals te Bouwel, tegenover het kasteel.

In het kasteelpark te Bouwel groeien trouwens ook de zwarte noot en de échte tulpeboom én de mammoetboom, waarvan ook een prachteksemplaar te vinden is op het domein Krabbels in Pulle.

Wie overigens mocht denken dat er in het najaar en het voorjaar geen struiken bloeien in onze parken, moet maar eens op zoek te gaan naar de gaspeldoorn (inheems!), de Prunus suburtella, de winterjasmijn en de Virginische winterbloeier... Binnenkort komen daar nog de toverhazelaar (geel, soms blauw), de schijnhazelaar en de eetbare kornoelje bij.

Zelfs onder de wilde lage plantjes treffen wij drie winterbloeiers aan: het madeliefje, het herderstasje en het straatgras. Ook onder de mensen zijn er winterbloeiers, maar het is waar dat ze elk jaar zeldzamer worden. Ik althans ontmoet dezer dagen opvallend weinig wandelaars...

De zwarte vos
[*4 januari*]

In Pulle en Grobbendonk is de omschrijvende bijnaam ‘Van de Zwarte Vos’ veelvoorkomend. Onlangs kwam ik toevallig op het spoor van het ontstaan van deze toch merkwaardige toenaam. Een voorvader van de huidige familie(s) was ooit (vermoedelijk in de zestiende eeuw) knecht op de priorij ‘Ten Troon’ alhier. Op een keer kwamen de monniken tot de konstatatie dat er geregeld kippen verdwenen uit hun loop. Uit de sporen in het zand en een gat in de omheining van gevlochten bremtwijgen meenden ze te mogen afleiden dat een vos de dader was. Dus bevalen ze de knecht 's nachts bij dat gat met een knuppel de wacht op te trekken... De tweede nacht reeds slaagde de knecht erin de vos neer te knuppelen... De volgende ochtend toog hij trots als een pauw, met zijn vangst over de schouder, naar de priorij. Daar bleek dan - tot ieders ontzetting - dat hij de zwarte lievelingshond van pater prior had doodgeslagen... Sedertdien kreeg de man de schimpnaam ‘Zwarte Vos’ en zijn nakomelingschap werd er ook mee opgezadeld...

Vogelmelker
[*5 januari*]

Gisteren in mijn stamcafé liep ik onverhoeds op een dichter die vooral in het midden van de jaren zeventig furore maakte. De man klampte mij entoesiast aan. Tussen ons was er immers een wederzijdse affiniteit: de liefde voor de natuur! Want ook hij was een verwoed vogelliefhebber. In zijn volière zaten goudvinken, kepen, putters, kruisbekken... ‘Uit Duitsland geimporteerd?’ vroeg ik.

‘Bijlange niet!’ antwoordde hij. ‘Ik ga elk weekend vogels vangen in de Ardennen. Verleden week nog ving ik een appelvink én een ortolaan.’

Terwijl hij uitweidde over de kamikazeduik van de appelvink bij het vogelnest en over de delikatesse die het vlees van de ortolaan is, voelde ik me er eensklaps diep van doordrongen

dat ik de kleurrijke trekvogels, die de goudvinken, kepen, putters en kruisbekken zijn, steeds vereenzelvigde met Kerstmis: het zijn levende gedichten die geen grenzen kennen... ‘Heb je nog gedichten geschreven?’ informeerde ik verdrietig.

De man grijnsde. ‘Daar heb ik geen tijd meer voor. Liever één vogel in de hand dan tien in de lucht.’

Bij mij is het net andersom, overwoog ik. Ik ben duizendmaal liever een vogelwichelaar dan een vogelmelker. Dat heeft natuurlijk ook zijn nadelen, want ik word voortdurend gekweld door een vreselijke angst voor de wereld van morgen...

Klimop
[*6 januari*]

Elk jaar in de winter loop ik eens langs de Molenbeek, waar die Pulderbos, Zandhoven en Viersel van Pulle scheidt. In de jaren zestig reeds ontdekte ik daar een eeuwenoude es die met klimop (Hedera helix) was begroeid. Elk jaar weer benieuwde het mij in welke mate deze altijdgroene heester met zijn grijpgrage hechtwortels zich had uitgestrekt. Toen ik gisteren ter plekke kwam, raamde ik het veroverde terrein op de grootte van een half voetbalveld.

Ook in mijn tuin is een klimopplant aan een fascinerende opmars begonnen. Eén buurman heeft zelfs zijn gazon door klimop laten overwoekeren, een andere zijn siertuin, nog een zijn kippenhok. Wij beschouwen de klimop niet voor niets als het zinnebeeld van de trouw. Ik denk dat wij allemaal dromen van een eeuwiggroene wereld. De Romeinen stelden Bacchus (voor de Grieken was dat Dionysos), de god van de wijn, de dolle levensvreugde en het uitbottende natuurleven, voor met een klimopkrans en -staf. Zelfs door de barste winter draagt de klimop het groen van de vruchtbaarheid, de vrede en de rust.

Voor mij is de klimop een heilige plant. Wie klimop verdelgt, moet voorzichtig zijn... Dionysos (Bacchus) placht met dood of krankzinnigheid te straffen wie zijn persoon of eredienst bespotte. Maar ja... ook de ezel (net als de panter, de los, de

tijger en de dolfijn) was aan hem gewijd. En de mensen gaan er nog altijd vrolijk mee door elkaar voor ezel uit te schelden...

Varken
[*7 januari*]

Ook dit jaar viel het me op dat in alle nieuwjaarsliederen die aan mijn deur werden gezongen, een varken voorkwam. Het varken, dat veel behoefte heeft aan gezelschap én dat zo intelligent is als een hond, behoort tot de oudste huisdieren. De Germanen offerden in de joeltijd (de tijd dat de zon wordt herboren en die dus bepalend is voor de volgende oogst) een varken aan de god Freyer of Fro. Lang daarna nog maakte een varkenskop de hoofdschotel uit van het feestmaal. Tevens werd in vele dorpen een varken vetgemest, dat op nieuwsjaarsdag gezamenlijk (maar vooral door de armen) werd opgegeten. Later trok Sint-Antonius die varkensslacht naar zich toe. In het volksgeloof zijn nog enkele merkwaardige verhalen blijven doorleven. Wie op nieuwsjaarsdag varkensvlees eet, zal tijdens het nieuwe jaar overvloed kennen. Wie op die dag nuchter een stuk bloedworst eet, mag zich verheugen op een jaar van uitstekende gezondheid. En wie op nieuwjaarsdag nuchter blijft tot het avondmaal (met varkensvlees), zal in de nieuwjaarsnacht van een gouden varken dromen...

Waarop wachten onze politici om dat allemaal eens uit te proberen? Jammer van de gemiste kansen... Dit jaar zijn de goden in de ‘wilde jacht’ (het stormrumoer in de lucht tussen Kerstmis en Nieuwjaar, waarin volgens de myte een éénogig, vurig zwijn van de partij is) biezonder bedrijvig geweest. Tot voor enkele jaren was hier in de buurt een herberg, waar ze in de kerstweek twee biervarkens slachtten. Het water komt me nog in de mond, als ik aan de hoofdkaas denk die ik daar dan at. En als ik er goed over nadenk: ja, dat heeft mij geluk gebracht...

Paarden
[*8 januari*]

Dezer dagen las ik de brochure ‘Soldaten van Gierle onder Napoleon’ van Karel Neefs. In dit werk werden de zestien soldatenbrieven van Ferdinand Smolderen, de tiende telg uit een gezin van veertien, samengebracht. Gedurende zeven en een half jaar was deze soldaat op krijgstocht met de legers van Napoleon, zonder dat hij naar huis mocht. Hij vocht in Spanje, Portugal, Duitsland, Rusland... Ik licht hier enkele passussen uit deze uiterst moeizaam geschreven brieven...

‘Dat wij nagt en dag te peerde zitten. Dat wij onzen nagt nemen op onze peerden. Ik heb eenen keer geblesseert geweest in mijnen bil maer dat het niet veel geweest is. Dat ik den kogel met mijn vinger er uit gehaeld heb. Maer dat ik denzelven daervoor betaeld heb want dat ik mijnen saebel dwars door zijn leijf gesteken heb.’

‘Als dat ik zo een goeden peert niet en had alsdat ik al lank dood had geweest. Dat ze mij stucken van den rug gekapt hebben en dat ik er tog nog uitgekomen ben.’

‘Ik hebbe ook hert geblesseert geweest den 7 september, ontrend 12 ueren van Moskou. Ik hebbe een kap van eenen sabel in mijnen kop gehad, dat het lank geduerd heeft eer het genezen was. Maer dat mijn peert niet zo goed had geweest, ik had er wel daer in gebleven.’

Op mijn winterwandelingen nu loop ik steeds langs een weide met een paard erin. Gewoonlijk staat het dier met zijn achterste naar de westenwind en -regen gekeerd. De eigenaar ervan weet wellicht niet eens meer naar wie het Napoleonsgesternte genoemd werd.

Ezel
[*11 januari*]

Toen ik vandaag langs het kerkhof van Pulle wandelde, wenkte een oude buurman mij. ‘Dat je over hem nog niets geschreven hebt!’ zei hij, met een gebaar naar een duidelijk vergeten graf. De naam kon ik niet lezen, het jaar van overlijden was 1936.

‘Hij had de beste ezel die ooit in de Kempen rondliep,’ vervolgde mijn oude buurman. ‘Als hij op herbergbezoek ging, moesten ze hem bij sluitingstijd gewoon maar op zijn ezel hijsen: dat dier stapte met zijn vracht recht naar huis. Een dag na zijn dood gaf zijn ezel ook de geest... Over trouw gesproken!’

Ja... Waar is de tijd? De tijd dat de keuterboertjes hun ploeg lieten trekken door hun koe. De tijd van de hondekarren, van de aardappelboer met zijn os, van de groenteboer met zijn muildier (kruising van ezelhengst en paardemerrie), van de melkboer met zijn muilezel (kruising van paardehengst en ezelmerrie). De tijd dat ganse families bij de grotere boeren gingen helpen oogsten om in ruil daarvoor het paard eens een voormiddag voor hun ploeg te mogen spannen... Voor ezels werd ons steeds een zeker ontzag bijgebracht: zij hadden een mooi schouderkruis omdat één van hun voorzaten de Godmens had mogen dragen. Pas nu ontdek ik dat onze huisezels afkomstig waren van de Afrikaanse wilde ezels, maar dat het schouderkruis geleverd werd door het bloed van de Nubische ezels. Onder mijn vrienden zijn er twee die een ezel bezitten. Meermaals hoorde ik hen vertellen dat er geen trouwere dieren bestaan...

Spoor
[*12 januari*]

Vanochtend leek het wel of de zon al haar kroonblaadjes verloren had boven het achterdijkse land van de Nete: haar licht was onverdraaglijk schel. Ik houd niet van een sneeuwlandschap. De sneeuw is oneerlijk: hij verdonkeremaant al het plantaardig leven, maar verraadt de aanwezigheid van elk warmbloedig dier. Op nog geen twintig meter afstand zag ik een drieste sperwer een sneeuwblinde merel slaan. Ik snelde toe, maar de stootvogel vloog met zijn schreeuwende buit weg. Waar de vleugels in de sneeuw geprent stonden, vlekten twee druppels bloed.

Uit de bedding van de snelstromende Eisterleebeek vlogen een blauwe reiger, vier watersnippen en een vijftal waterhoentjes op. Ik zag de sporen van een haas, konijnen, wezels, ratten...

Langs een akkermaalsbos kwam ik terecht in de sporen van een andere wandelaar. Aan de prikkeldraadversperringen hingen de ijzige vleugeltjes van de stilte. Ze vielen eraf toen ik erover kroop. Ik volgde het spoor tot waar het talmde bij een grote braamstruik. Het duurde een tijdje voordat ik de listig geplaatste strik ontdekte. Meer dan een halfuur volgde ik het spoor, van de ene strik naar de andere strop (zoals de Kempenaars zulke lus van ijzer- of koperdraad noemen).

De sneeuw verraadt dus ook de bedoelingen van de mensen. Op dat gebied is hij dan eerlijk, hoe oneerlijk die bedoelingen ook zijn.

Zeearend
[*13 januari*]

'De machtigste koning van storm en van wind is de arend,' zongen wij vroeger, zonder die koning ooit gezien te hebben. Gisteravond vielen Achilles Cools en zijn dochtertje bij mij binnen met het nieuws dat ze een zeearend hadden gezien. De zeearend (donkerbruin, met lichte kop en staart, en met een grote haaksnavel en gele poten) is de grootste Europese arend. Hij voedt zich met vis, vogels, zoogdieren en aas. Deze broedvogel in de Oostzeelanden is een zeldzame wintergast bij ons... Van vrienden had Achilles vernomen dat de zeearend (waarschijnlijk een nog jonge vogel, want zeearenden zijn pas na zes jaar echt volwassen) overnachtte op de Kalmthoutse heide, om dan in de ochtend naar het Verdronken Land van Saaftinge te trekken. Al drie weken trok hij stipt om negen uur over Zandvliet... Achilles reed dus naar Zandvliet. Hij moest niet lang zoeken. Op een brug in het desolate havengebied verdrongen de ornitologen met hun verrekijkers elkaar. Het was er bitter koud. En... om negen uur, inderdaad, kwam de machtigste koning van storm en van wind daar overgevlogen. Met zijn verrekijker observeerde Achilles ook een roodhalsgans, twee sneeuwganzen en honderden rotganzen en grauwe ganzen. Op Achilles' vraag, wanneer de zeearend weerkeerde naar Kalmthout, bleven de ornitologen het antwoord schuldig: de koude en de troosteloosheid hadden hen telkens naar het bakje koffie

en de borrel jenever gedreven. ‘En toch...’, besloot Achilles, ‘geloof ik niet dat de Koning himself in dat desolate landschap zoveel belangstelling zou genieten.’

Winterhulp
[*16 januari*]

Gisteravond in bed, terwijl het buiten vroor dat het kraakte, begon ik aan de vogels in mijn tuin te denken. Ik kon warempel de slaap niet vatten. Vanochtend veegde ik de sneeuw van de tuintafel (de onderste schijf van de stam van een oeroude eik) en vervolgens strooide ik er mijn eigen verkruimeld ontbijt op uit (om niet verdacht te worden van schijnheilig altruïsme zal ik er maar aan toevoegen dat ik geen honger had). De ganse voormiddag zat ik in de veranda kwansuis te lezen. In feite observeerde ik de voedingsplank. Wat zich daar afspeelde, was eigenlijk vreselijk. Om beurten begonnen de merels daar de baas te spelen. Wanneer de ene achter een mus, een pimpelmees of een vink aanzat, verjoeg de andere een roodborstje, een heggemus of een spreeuw. Het kwam zover dat zes merels in de sparren en berken errond zaten honger te lijden omdat ze elkaar geen kruimel gunden. Bij de vogels is onverdraagzaamheid dus ook troef.

Ik denk dat ik vannacht goed zal slapen. ‘Als je het niet lust, leg er dan je kop maar naast,’ zei moeder vroeger, als iemand van haar zestallig kroost bij zijn eten zat te mokken. De vogels in mijn tuin zijn niet beter dan wij vroeger.

Aulenteer
[*20 januari*]

Al enkele jaren krijg ik geregeld ‘Aulenteer’, het driemaandelijkse kontaktblad van de ‘Wielewaal’ en de ‘Jeugdbond voor

Natuurstudie en Milieubescherming' uit de Fruitstreek, toegezonden. Telkens weer lees ik in dat blad vreemde en boeiende wetenswaardigheden... Ik wist natuurlijk wel dat schepen soms met champagne gedoopt werden, maar dat er naast doopwater ook doopwijn bestond, was mij totaal onbekend. En toch... In 'Schets van een Fruitgeschiedenis van het aloude Land van Loon en beide Limburgen' schrijft Herman Vandommele: 'Kinderen van voorname ouders werden trouwens soms gedoopt met appelwijn. Wellicht uit schrik voor het besmette put- of rivierwater, doch misschien ook wel uit standing- en klassebewustzijn.'

In het artikel 'Vrouwenmantel' van Pater Willy las ik ook iets verwonderlijks... Vrouwenmantel komt vrij frekwent voor in vochtige bossen. Deze plant uit de familie der roosachtigen heeft langgesteelde, niervormige, gelobde bladeren, die aan de voet een rozet vormen. De bloempjes zijn klein en geelgroen. De alchemisten (de Latijnse benaming van de plant is Alchemilla) gebruikten dauwdruppels, het 'hemelwater' op de bodem van de mantelvormige bladeren, bij hun pogingen om de steen der wijzen te fabriceren. 'In de vijftiende en zestiende eeuw,' vertelt de auteur, 'kreeg de plant een geweldige reputatie. Toen ging men zelfs zover te zeggen dat vrouwenmantel de maagdelijke staat kon herstellen.' Dat weten we dus ook alweer.

Wechelse jenever
[*27 januari*]

Een vriend van mij en ik gebruiken de jongste jaren in onze konversatie nogal eens de uitdrukking 'Dat is Wechelse jenever!' in plaats van 'Dat is een voldongen feit!'. Wij doen dat sedert wij een oude man een toch wel raar verhaal hoorden vertellen... Het is geweten dat er vroeger onder de metselaars vrij veel jeneverneuzen rondliepen. Vooral de metselaars die kelders waterdicht moesten maken of die met de troffel, de waterpas, de draad en het schietlood winderige torens optrokken, konden een alkoholisch opkikkertje best gebruiken. Toen de toren van de kerk van Wechelderzande de laatste keer herbouwd werd, gebeurde het...

Die morgen waren de metselaars bezig aan de muur boven het portaal. Het stoopje jenever was voor de eerste maal van mond tot mond gegaan, toen plotseling de pastoor, de aannemer en de bouwmeester ten tonele verschenen. Het stoopje werd in de spouw geduwd, en de mannen werkten voort alsof ze van de prins geen kwaad wisten. Die ochtend echter bleven de heren zolang op de steiger pleisteren, dat het onherroepelijk te laat was voor het stoopje: het zat ingemuurd... en het zit er nog! Als wij dus voor een 'fait accompli' geplaatst worden, zeggen wij: 'Het is Wechelse jenever!' en dan trekken wij een grimas, en zuchten diep... net als die metselaars in Wechelderzande.

Winterslachtoffers
[*28 januari*]

Toen ik verleden zondagnamiddag in een taveerne in Viersel zat te genieten van een warme gesuikerde bordeaux met citroen en kruidnagels, werd ik aan de telefoon geroepen... Een man belde uit Bouwel... Of ik wist wat hij moest doen met de blauwe reiger die in een sloot vastgevroren was geweest en die hij nu onder de arm hield? Ik verwees hem naar mijn vriend Achilles Cools, aan de rand van de Zegge te Geel. Thuisgekomen wilde ik me in verbinding stellen met Achilles, maar diens telefoon was uitgevallen. Vandaag kon ik hem eindelijk bereiken...

De brave man was ten einde raad. Ook een totaal verkommerde kerkuil hadden ze bij hem binnengebracht, én een uitgehongerde torenvalk, én een aangereden stormmeeuw... 'We zijn hier op de Zegge nu met ons allen naar een middel aan het zoeken om de uilen te voeren,' vertrouwde hij me toe. 'We moeten iets vinden... Anders neemt het bestand weer schrikbarend af.'

Zeg nu zelf: klinkt iets dergelijks niet hoopgevend in een wereld van dolhoofdige politici, 'star wars', elektorale machinaties en C.C.C.-terreur?

Meerkoeten
[*29 januari*]

Op de plaats waar ze langs de hoge dijk van het Albertkanaal naar de ‘Kleine Duiker’ geleid wordt, kreeg de winter geen vat op het geelachtige water van de Eisterleebeek. Wellicht daarom - ze leven immers van de wortels en stengels van wateren oeverplanten - zochten verschillende meerkoeten er hun toevlucht. En omdat de meerkoeten er pleisterden, zakten ook de stootvogels (sperwer, buizerd, kiekendief) en de marterachtigen (bunzing, hermelijn, wezel) naar daar af. De oevers zijn alleszins bedekt met pluimen en dons van de meerkoeten. Op hun witte snavel en dito voorhoofd na zijn meerkoeten zwart. Aan hun lange tenen zitten zwemlobben. Opvliegen doen ze tegen de wind in, met een lange watertrappende aanloop. Vaak las ik dat ze zelfs een mens durven aanvallen als die hun nest bedreigt. Omdat ze hier in het achterdijkse land van de Nete - nooit hoorde ik hier hun keffende alarmroep in de lente of de zomer - zo frekwent ten prooi vallen aan de roofdieren, vind ik dit wel vreemd. Wellicht zijn het oudere vogels, waarvan de trekdrift snel uitgeblust is.

Naar het schijnt, noemde men de meerkoet vroeger meerkol. Omdat een koet een alkachtige vogel is en de meerkoet tot de ralachtigen behoort, lijkt me die oude naam veel zinvoller. Een kol immers is een witte vlek op het voorhoofd van een dier, en ook wel een tovenares...

Grauwe ganzen
[*1 februari*]

Toen ik in de vooravond door het achterdijkse land van de Nete ploeterde, hoorde ik eensklaps het nasale ‘weung-weung’-geroep van de grauwe ganzen. Op nauwelijks twintig meter boven mijn hoofd trok een ietwat uitgewaaierde V-formatie van deze onverstoorbaar wiekende, grijze noorderlingen voorbij. Een ogenblik hoopte ik dat ze hier zouden neerstrijken zoals in de eindeloze barre winter van 1978, toen ze hier verscheidene dagen

door de mist doolden op zoek naar de laas te eetbare sprietjes gras.

Wilde ganzen - ook de zwijgzame rietganzen zag ik hier meermaals overtrekken - hebben mij altijd geïntrigeerd. Zij leven als het ware steeds in de overgangsgebieden tussen dood en leven, op plaatsen waar de natuur stuiptrekt en sterft.

In de oudheid reeds werden uit de grauwe ganzen... tamme ganzen gekweekt. Dat betekent dat er toen ook fel op hen gejaagd werd. Ik denk dat zij ontbering en verlatenheid verkiezen boven de onberekenbaarheid en de verraderlijkheid van de mensen. Liever vertoeven zij in het niemandsland tussen dood en leven dan ergens in een hok onder varkens, konijnen, kalkoenen en kippen.

Voor deze fiere en schrandere dieren, waarvan de paren elkaar trouw blijven voor het leven, is de dood beslist bijlange zo erg niet als een leven in gevangenschap bij de mensen.

De kommissaris vertelt
[*2 februari*]

Onlangs hoorde ik de politiekommissaris van een Kempens dorp een ongelooflijk verhaal vertellen.

Op zekere dag, in de voormiddag, wordt de brave man ervan verwittigd dat enkele arbeiders in de ‘groene zone’ van zijn dorp een vrachtwagen met geprefabriceerde elementen van een chalet aan het lossen zijn. Hij trekt met de fiets naar de plaats waar deze verdachte handeling geschiedt, en waarschuwt de werklieden voor een gebeurlijke overtreding. In de namiddag fietst hij nogmaals naar de bewuste plaats en komt tot de konstatatie dat de muren reeds opgetrokken zijn. Ditmaal geeft hij de arbeiders het bevel de muren weer af te breken. 's Anderendaags fietst hij weer tot ginder... en ontdekt dat het chalet voltooid is. Hij maakt een proces-verbaal op en legt de zegels. De dag daarna gaat hij weer een kijkje nemen. De zegels zijn verbroken. Nogmaals legt hij de zegels, nu met behulp van vier zware spijkers. Een dag later zijn de zegels weer verbroken... De rechter spreekt een boete uit: zesentwintig frank. Het chalet staat er natuurlijk nog.

Door dit precedent stout geworden plaatst een ander daar in de buurt een caravan. De rechter reageert onmiddellijk op het proces-verbaal en spreekt een boete uit van vijftig frank. De caravan verdwijnt.

De kommissaris vroeg mij of ik dit alles kon verklaren.

Rammeltijd
[*4 februari*]

Tijdens mijn wandeling vandaag stootte ik op een fietser en een automobilist die stonden te ruziën bij een dode haas. De haas was in de wielspaken van de fietser gesprongen en was vervolgens overreden door de automobilist. Mijn Salomonsoordeel (voor ieder de helft) sloegen de heren met veel gestes in de wind. Omdat ik er geen zin in had te wachten totdat de heren op de vuist gingen en ik scheidsrechter zou mogen spelen, ben ik dan maar verder gestapt. Dezer dagen (januari en vooral februari zijn de 'rammelmaanden' van de hazen) sneuvelen er veel langoren op onze wegen. We zien de krengen niet liggen, omdat ze ergens in een kelder hangen te verstijven of gemarineerd worden. Hazen zijn ongelooflijk driest in de rammeltijd. Rammelaars van dorpen in het rond kunnen op een moerhaas afkomen. Subliem is het hen bezig te zien wanneer ze staande op de achterpoten met elkaar 'boksen' voor de gunst van het wijfjesdier. Vanaf Lichtmis worden de eerste jonge haasjes geboren. In tegenstelling met de jonge konijntjes zijn het 'nestvlieders', wat betekent dat ze volledig behaard en met open ogen ter wereld komen in de wentel of het leger. Ongelukkig genoeg zijn ze vaak een gemakkelijke prooi voor de kraaien, die zelfs durven samenspannen om zulke hazejongen op te jagen en zodoende af te matten. In onze al te 'verkeersintensieve' Kempen zijn de hazen gedoemd om uit te sterven. Dat ze nog tamelijk goed standhouden, bewijst alleen maar dat hun ras zeer levenskrachtig is.

Kruisbekken
[*5 februari*]

Toen ik gisteren door een bos van Corsicaanse dennen liep, werd plots mijn aandacht getrokken door ‘kwiep-kwiep’-geluiden in de kruinen. Pas toen zag ik dat de bodembedekking van grijsgele dennenaaiden bestrooid was met de roodbruine resten van denappels. Meteen wist ik dat ik door een stukje winterparadijs van de kruisbekken liep. De kruisbekken, die behoren tot het geslacht van de vinken, zijn invasievogels. De mannetjes zijn roestrood en de wijfjes geelgroen. Met hun over elkaar gekruiste onder- en bovensnavel halen ze onverstoorbaar het zaad uit denappels en sparrekegels.

A.E. Brehm (1829-1884), Duits natuurhistoricus en schrijver van het voormalig standaardwerk ‘Illustriertes Tierleben’ (in 10 delen), dacht dat om die reden het vlees van deze vogels zou gevrijwaard blijven van bederf. De meestal zwervende kruisbekken kunnen in elk jaargetijde broeden, zelfs in de sneeuw. De mannetjes voeren dan de wijfjes, die de eieren niet verlaten. Vooral het voedselaanbod konditioneert dit broeden. Het duurt drie weken voordat ook de jongen een gekruiste snavel krijgen, wat betekent dat de jongen minstens tot dan moeten gevoed worden. Ik hoop dat ook dit jaar een goed denappeljaar wordt. Dan keren de kruisbekken beslist weer en kan ik ze in de winter ook aan mijn kleindochter tonen.

Als de mentaliteit van de mensen zich niet spoedig wijzigt, groeien hier immers over enkele jaren geen naaldbomen mee... en dan kunnen de kruisbekken hier niks meer komen uitrichten.

Nesteldrift
[*8 februari*]

Vanochtend kreeg ik het bezoek van mijn buurman die duivenmelker is. De man zat in zak en as. Al dagenlang was hij op zoek naar een bepaalde soort van dennenaaiden, om aan de nesteldrift van zijn duiven te kunnen voldoen. En ik wandelde toch veel, nietwaar? Of ik niet wist waar hij die dennenaaiden

kon vinden? In geuren en kleuren begon hij uit te weiden over het ‘timmersel’ in kwestie, over de lengte en de dikte. Als een verkoper van behanselpapier haalde ik mijn boeken te voorschijn. Hij mocht kiezen... Deze naald was te sprokkig, die verteerde te vlug, gene beschimmelde dadelijk... En toen begon hij te glunderen. Die was het... Die van de zeeden! Hij schrok zelf van het woord. Ik kon hem echter geruststellen.

Tien minuten later waren wij op pad, hij met een grote kartonnen doos onder de arm. We liepen naar de hoogste heiduin van Grobbendonk, vlakbij het Ven van Eisterlee. En daar, inderdaad, groeiden ze. Terwijl hij als een kind de afgewaaide twijgen verzamelde en er de naalden afstroopte, kwam ik verbijsterd tot de ontdekking dat iemand klandestien die stuifduin aan het uitzavelen was. Ik telde twaalf zeedennen (Pinus maritima) op de heuvel, die van voren in een grove-dennenbos ligt. Meer dan vijftig jaar geleden plantte iemand ze daar, omdat hij wist dat andere dennen op die hoogte niet bestand zouden zijn tegen de westenwinden. Ik hoop nu dat alle duivenmelkers van Grobbendonk erop aftrekken om hun duiven goed nestmateriaal te bezorgen. De klandestiene uitgraver gaat het moeilijk krijgen.

Turkse tortel
[*9 februari*]

Er was eens - zo vertelt de sage - een vrouw die zeventien dochters had. Toen ze zwanger was van haar achttiende kind, smeekte ze de hemel dat het een zoon zou zijn. Haar bede werd echter niet verhoord: ze baarde een achttiende dochter. Wrokkig verstootte ze het meisje. Gelukkig ontfermden de goden zich over het ongelukkig schepseltje en transformeerden het in een tortel. Maar die tortel kon over haar ongelukkig tot niet zwijgen en riep aldoor ‘Decaocto!’ (d.w.z. achttien).

Dit verklaart dan de benaming Streptopelia decaocto, vulgo Turkse tortel.

Wie de Turkse tortels dezer dagen bezig hoort, weet dat ze inderdaad nog steeds ‘Decaocto!’ roepen. In het midden van deze eeuw ongeveer rukten deze pastelgrijze ‘kultuurvolgertjes’

met hun bruinrode gloed vanuit Zuidoost-Europa op naar het Westen. In oktober 1949 werden ze in ons land voor het eerst gesignaleerd. Het eerste broedsel in de Kempen dateert van 1950. 's Winters troepen ze samen rond de maïssilo's. Vooral op de elektriciteitskabels die hier over het achterdijkse land van de Nete zijn gespannen tot aan de waterzuiveringsinstallatie, zitten ze in lange rijen - vaak bijna als muzieknoten - te wachten op de volgende voederbeurt. Als ze eind februari beginnen te ‘balderen’, doen ze mij intens naar de lente verlangen.

Geit
[*10 februari*]

Toen ik daarstraks een wandeling door de mist maakte, werd ik plotseling gekonfronteerd met een beeld dat ik in jaren niet meer zag: een wat oudere vrouw met een geit aan een leizeeltje kwam me tegemoet. De dikke, loofstille nevel zorgde voor een zo onwezenlijke sfeer, dat ik aanvankelijk mijn ogen niet geloofde... Waar was de tijd? De tijd dat bijna elk huisgezin in de Kempen er een geit op nahield. De tijd dat elk sprietje gras als waardevol beschouwd werd. Overal waar de natuur zijn gangen kon gaan, stond een geit te grazen. Geregeld moest het paaltje waaraan ze met een lange ketting of een dito touw vastgebonden stond, verplaatst worden. Overal waren mooie, gelijkmatig afgegraasde kringen. Sommige geiten waren dom: ze liepen zolang rond het paaltje, dat ze zichzelf knevelden. Dan moesten ze bevrijd worden... Vaak bekwam dat de behulpzame handen slecht: ze werden bedankt met boosaardige kopstoten. Af en toe moesten die geiten ook naar de bok, maar op die tochten werden ze uitsluitend door grote mensen begeleid.

Geitevlees heb ik persoonlijk nooit gelust, maar ik herinner me nog dat vele mensen het als kermiseten beschouwden. Het ijscomannetje in mijn geboortedorp Pulle vroeger verkocht roomijs dat bereid was van geitemelk: in deze tijd zou hij daarmee zelfs in Parijs de hoogste onderscheidingen behalen. Toen echter smaakte dat roomijs alleen maar naar... meer.

Zwartepiet
[*14 februari*]

Vandaag sneeuwde het. Toen ik door het achterdijkse land van de Nete wandelde, leek het wel alsof ik door de wolken liep. Op amper tien meter boven mijn hoofd trok een V-formatie grauwe ganzen naar het zuiden. In een bruinwitte weide liepen dertig schapen doodgemoedereerd tussen de molshopen door grassprieten te plukken. Hun vachten staken vaalgrijs af tegen de sneeuw. Toen ik pas thuis was, werd er aangebeld. Een warm ingeduffelde heer vroeg me of ik die man was die zoveel over de natuur schreef... Ik knikte. Wel, hij had bij zijn buitenverblijf een verkleumde, vleugellamme reiger aangetroffen. Die zat nu in de kofferruimte van zijn wagen. Of ik me daarover niet wilde ontfermen? Voilà, daar wordt hij me weer toegespeeld, de zwartepiet, dacht ik in een flits. En ik herinnerde me dat ik tweemaal in de winter met een verkommerde reiger naar de Antwerpse dierentuin reed, dat ik talloze keren met een gehavende roofvogel naar Achilles Cools in Geel trok, dat ik... Ik schudde traag het hoofd.

De heer keek me bijna ontzet aan.

'Ik kan ook niet meer dan de vogel naar de dierentuin of naar een dierenasiel brengen,' zei ik. 'En dat kan jij evengoed. Het is toch niet zo, dat ik in hogere mate verantwoordelijk ben voor wat er in die natuur van ons misloopt?'

'Ja... euh... neen,' zei de heer bedremmeld.

'Je kunt wel een opkikkertje krijgen,' zei ik, een beetje schuldbewust. 'Kom binnen en drink een borrel.'

Roerdomp
[*15 februari*]

Toen de midvoor van F.C. Pulle verleden vrijdag van zijn werk in een Herentalse 'koekjesfabriek' naar huis fietste langs het Albertkanaal, werd zijn aandacht eensklaps getrokken door een voetbal die vreemde bewegingen maakte langs de weg. Hij remde, maakte rechtsomkeert en stopte bij een... vogel die hij nog nooit gezien had. De opgezette veren hadden een licht-

bruine grondkleur, en de zwartbruine baard- en kopstreep liepen uit in een lange bek. Toen de midvoor de pluimenbal wilde opnemen, kreeg die als het ware vinnen... De opengesperde snavel haalde eensklaps verraderlijk uit. Een midvoor echter weet welke kapriolen een bal kan uithalen. Hij slaagde erin de vogel vast te grijpen, en zag toen dat één poot geknakt was... Met de vogel onder de arm fietste hij dan de lange weg naar Pulle. Daar reed hij binnen bij mijn neef die inspekteur van de dierenbescherming is. Die identificeerde de vogel als een roerdomp. Waarschijnlijk had de vogel vastgevroren gezeten in één van de talloze zompen op de Britse Basis. Een uur later reeds leverde mijn neef hem af in het vogelasiel Socio in Deurne, waar een dierenarts hem goede hoop gaf dat hij de vogel nog kon redden... Gelukkig hebben ze in Pulle nog een midvoor die met de fiets uit werken moet én die bezorgd is om dieren die in nood verkeren. Hij redde in ieder geval één van de zeldzaamste vogels in de Kempen.

Blokhut
[*18 februari*]

Toen ik gisteren langs het ongelooflijk bos- en waterrijke domein Krabbels in Pulle fietste, was ik eensklaps mijn stuurstang niet meer meester. Ik negeerde het bord ‘Toegang verboden’ en draaide een dreef in die ik sedert mijn jeugd niet meer had betreden. En toen herinnerde ik mij ‘De Blokhut’, eertijds vermaard bij alle Vlaamse scouts en dus ook bij de Pulse kinderen, die er bij het kampvuur naar de voorlopers van de ‘kleinkunstzangers’ kwamen kijken en luisteren. Zelfs Koning Boudewijn bivakkeerde er in zijn jeugd en luisterde er naar de gitaar- en blokfluitspelers.

Nergens echter vond ik ‘De Blokhut’ weer. Gelukkig stonden de sparren (Picea excelsa), waarin wij in onze jeugd al zo hoog konden klauteren, er nog. En ook de ontzaglijke beukenbossen waren er nog. Vroeger gingen de kinderen van de gemeenteschool daar in de herfst beukenootjes rapen.

Pas veel later ontdekte ik dat het beukenootje behoort tot de ‘giftkeuken’ van de natuur. Eén kilogram beukenootjes zou zelfs

een paard totaal paralyzeren. Wij in onze jeugd werden er alleen maar wat aamborstig van. Achter de Boudewijnhoeve moest ik met mijn fiets over een afsluiting en door een sloot om weer buiten het domein te geraken. In de Welkomhoeve (een herberg) dronk ik een koffie. De patroon, een man van vijfenzeventig jaar, herinnerde zich niet eens meer dat 'De Blokhut' er ooit had gestaan...

Hazelaar
[*20 februari*]

Langs mijn wandelweg naar de oevers van de Nete bloeien reeds volop de hazelaars. Daarstraks wist ik mijn kleindochter minutenlang te boeien door met de vinger wolkjes stuifmeel uit de lange gele katjes te tikken. De zin van dit spelletje zal ik haar later wel bijbrengen... De hazelaar is eenhuizig, wat betekent dat de mannelijke stuifmeelkatjes en de rechtopstaande, knopachtige, met helder rode stijlen versierde vrouwelijke bloempjes op dezelfde struik voorkomen. De vrouwelijke bloempjes ontstaan in het voorjaar gelijktijdig met het blad; de mannelijke katjes ontstaan in de zomer, overwinteren, en bloeien dan in het voorjaar, waarbij ze de vrouwelijke bloempjes bevruchten. Van in de oudheid reeds worden aan de hazelaar magische krachten toegekend. Wie ooit een Kempense wichelroedeloper, met een gaffelvormige hazelaartak op zoek naar water, bezig zag, begrijpt wel waarom.

De personen die voldoende gevoelig waren om zo tot het rijk van het onzichtbare door te dringen, lijken helaas ook uitgestorven. Ik ben van zins in de zomer voor mijn kleindochter zo een wichelstok uit een hazelaar te snijden. Misschien beschikt zij wel over die mysterieuze gave...

Jongen met trompet
[*21 februari*]

Gisteren maakte ik mijn wandeling door het achterdijkse land van de Nete bij valavond. Er hing een natte mist die elk uitzicht benam en die ook mijn gedachten mistig maakte. Een paar maal hoorde ik de trieste roep van een koperwiek. Toen ik langs een eik liep, vlogen enkele houtduiven op... blindvliegers in de nevel. Toen er ook niets meer te horen was, besloot ik weer huiswaarts te keren. Op een asfaltweg gekomen moest ik plotseling opzij springen voor het zuigend geluid van fietswielen op het vettige wegdek... Een dik ingeduffelde (bivakmuts, sjaal, Friese wanten) jongen fietste me voorbij. De reflektoren leken wel dwaallichten. Op de bagagedrager zat een trompet geklemd... Vreemd, dacht ik. In al die troosteloze uitzichtloosheid fietst die jongen met een trompet rond. Een aartsengel op weg naar het Laatste Oordeel? Zelfs de gezellige geluiden van runderen in de stal van een boerderij langs de weg konden mij niet meer opbeuren. En ik liep nog steeds te piekeren over de dood, toen de jongen met de trompet waarschijnlijk al lang vrolijk ‘Alte Kameraden’ zat te blazen bij de repetitie van de lokale muziekvereniging.

Kindertraantjes
[*25 februari*]

Vandaag was het ‘Boomplantingsdag’ in Grobbendonk. Aan alle ouders van kinderen geboren sedert één januari 1983 werd een boom ter beschikking gesteld, die ze onder toezicht van enkele gemeentelijke deskundigen mochten planten aan de Dobbelhoefweg. Voortaan zal dat hun boom zijn, hun linde. De bedoeling is dat ze er samen met hun kind geregeld naar gaan kijken. Een edel initiatief, voorwaar.

Eén ding vertroebelde de opgeruimde sfeer rond de aktie: in de verte werd er furieus geschoten op al wat bewoog, de weidelijke jagers gingen als dollemannen te keer. Maar er was nog iets dat mij somber stemde...

Zes jaar geleden werden langs diezelfde Dobbelhoefweg (de

aldaar gelegen Dobbelhoeve of Kartuizershoeve dateert uit de dertiende eeuw) ruim tachtig tamme kastanjebomen geplant. Eén ervan leeft nog. De andere zag ik een zielige dood sterven. Ik begreep er niets van... tot ik ontdekte dat iemand met een scherp mes de schors van elk boompje helemaal rond het stammetje had doorgesneden. Ik vrees nu maar dat dezelfde onevenwichtige dezelfde vandalenstreek gaat uithalen.

Ditmaal zou dat aanleiding kunnen geven tot menig kindertraantje. En tegen kindertranen ben ik niet bestand. Ik ga mijn dagelijkse wandeling uitbreiden met een inspektietocht langs de Dobbelhoefweg.

Os
[*26 februari*]

Gisteren wilde ik aan een oude boer uit de buurt een lift geven. De brave man, vijfentachtig jaar, schudde beledigd het hoofd. ‘Dat kilometertje kan er nog gemakkelijk bij!’ snoof hij. Of hij dan niet moe was? Ik vroeg het beleefdheidshalve. Nu had ik hem pas echt op de tenen getrapt. ‘Moe!’ riep hij verontwaardigd uit. ‘Ik ben in mijn hele leven maar éénmaal moe geweest... Toen ik zestien jaar was, moest ik - als oudste van tien kinderen - met mijn vader op stap gaan om ergens een os te kopen... Dat jaar leek het echter wel of alle boeren hun ossen wilden vetmesten. Ze stuurden ons van hier naar ginder. Toen de avond viel, bevonden wij ons in Olen. We overnachtten er in de schuur van een boerderij. 's Anderendaags ging de tocht verder... van daar naar overal. In Klein-Vorst konden wij uiteindelijk een os op de kop tikken. Wij dus met dat beest op weg naar huis... Maar dat was geen snuggere én zeker geen rappe os, integendeel, het was een oliedomme lamzak... Toen wij daarmee thuiskwamen, was het weer ochtend geworden. En ik was moe, hondsmoe... Vierentwintig uur heb ik geslapen als een os.’ Hij zuchtte zwaar en keek meewarig naar zijn voeten. ‘En was het een goede koop?’ wilde ik nog weten.

Hij grijnsde. ‘In zekere zin wel, ja... Die os was ijzersterk, en hij kon blijven werken... maar hij deed het oertraag, op zijn elfendertigst. Enfin, hij maakte zich nooit moe... Ik heb van

hem veel geleerd. Hij is trouwens gestorven van ouderdom, en dat zegt genoeg, nietwaar?'

Huwelijk
[*28 februari*]

Toen mijn dochter mij daarstraks wilde vergezellen op mijn wandeling door het achterdijkse land van de Nete en haar laarzen nam in de garage, liet ze die geschrokken weer vallen: er zaten een paar oorwormen in. Tegen mijn zin schudde ik haar laars leeg en maakte ik dit late winterhuwelijk ongedaan. Oorwormen (vroeger dachten de mensen dat deze insekten erop uit waren in hun oren te kruipen) leiden in de winter inderdaad gepaard een verborgen leven. Pas wanneer de wijfjes hun ca. 50 eitjes (kleine witte pareltjes) beginnen af te zetten, worden de mannetjes verjaagd. Van dan af troepen deze laatste trouwens samen met andere mannetjes.

De vrouwelijke oorwormen belikken hun eitjes om te voorkomen dat ze zouden beschimmelen, bij de eerste vervelling eten ze zelfs de velletjes op. Bij de uiteindelijke vervelling eten de jonge oorwormen die velletjes op alsmede hun dode moeder. De oorwormen gebruiken de tangetjes aan hun achterlijf bij de paring maar ook als er gevaar dreigt. Die tangetjes dienen tevens om de achtervleugels op te vouwen onder de sterk verkorte voorvleugels. Oorwormen zijn rovers die zich liefst voeden met larven en eieren van andere insekten.

Toen wij langs de Nete liepen, hoorden wij de grote lijster zingen. Wie weet of die niet afkomt op verjaagde mannetjes-oorwormen?

Tennis
[*1 maart*]

In Grobbendonk, te midden van het laatste stuk ‘groene zone’, heeft een meneer een zomerverblijf gebouwd, mét zwembad en tennisveld. Omdat het nog volop winter is en alle tennisvelden in de buurt bezet waren, besloten mijn schoonzoon en ik verleden zaterdagnamiddag van de nood een deugd te maken en elkaar daar, te midden van de dennenbossen, met smashes en volleys te mitrailleren.

Het veld was bezaaid met pluimen van houtduiven. Terwijl we speelden, zagen we trouwens de schuldige - een sperwer - vlak boven ons een homerisch gevecht leveren met een kraai. Toen de match bijna geëindigd was en ik me erop voorbereidde zo ridderlijk mogelijk te verliezen, verschenen plotseling de eigenaar en zijn dame bij de enige poort in de omheining van het terrein... Als Adam en Eva werden wij met een vlammend zwaard het paradijs uitgestuurd. We kregen niet eens de tijd om onze schaamte te bedekken. ‘De vorige overtreder is nog altijd bezig zijn boete af te betalen!’ riep de eigenaar ons na. Ik weet het nu zeker: de Kempen liggen ten oosten van Eden.

Spitsmuizen
[*3 maart*]

Een mens kan nooit voorzichtig genoeg zijn... Toen onlangs een buurman mij vertelde dat zijn tuin vol spitsmuizen zat, die zijn penen (in casu rode wortelen) afvraten, meende ik eens skeptisch te moeten grinniken. Ik was er namelijk heilig van overtuigd dat de insektenetertjes met hun spits kopje, dunne pootjes en relatief dun staartje, die wij dolletjes noemen, zich uitsluitend voeden met ‘schadelijk gedierte’. Daarstraks toonde de buurman mij een eksemplaartje dat hij met brood in een valletje had gelokt...

Toen achtte ik het ogenblik aangebroken om in mijn boeken op zoek te gaan naar de speelgoeddiertjes van zoveel overvoede poezen. Ik vond dat de spitsmuizen dagelijks twee- tot viermaal hun eigen lichaamsgewicht aan voedsel nodig hebben.

Spitmuizen worden in de vroege lente geboren, groeien op, overwinteren, planten zich voort in het voorjaar, en... sterven in de herfst. Ze zijn zeer onverdraagzaam tegenover hun soortgenoten, wat geregeld te horen is aan hun tikkerend ruziën. Bij ons leven drie soorten: de gewone spitsmuis of bosspitsmuis (Sorex araneus), de veldspitsmuis (Crocidura leucoden) en de waterspitsmuis (Neomys fodiens), die - naar Van Dale beweert - zelfs zou jagen op allerlei waterdieren, vogels, muizen, enz. In deze tijd van spitstechnologie en spitse raketten verdient de spitsmuis het beslist ook eens in het zonnetje te worden geplaatst.

Pruimtabak
[*5 maart*]

Toen ik verleden zondag naar een voetbalmatch stond te kijken, trok ik eensklaps grote ogen... De man naast mij - een veertiger, denk ik - spuwde een straal pruimesap voor mijn voeten. Ik bekeek hem van terzijde en zag dat hij grimmig op een dikke pruim tabak kauwde. Het was jaren geleden dat ik zoiets nog gezien had... Onwillekeurig dacht ik weer aan een boer, bij wie ik in mijn jeugd nogal over de vloer kwam. Als ze riepen dat hij moest komen eten, legde hij zijn sjiek op een weipaal. Op elke weipaal lag er ten minste één, soms totaal verregend. Toog hij weer aan het werk, dan pikte hij er de eerste de beste uit. Toen er ooit naar zijn zin te weinig karnemelkspap in de pot was, gooide hij er zijn sjiek in. Zo kon hij er zeker van zijn dat hij aan zijn trekken kwam. Ik kende ook een schrijnwerker die gemakkelijk een half pakje tabak in één keer achter zijn kiezen kon steken. Als die aan iemand een sjiek vroeg, kwam er ruzie van. Vele tabakskauwers staken hun pruimen onder hun pet. In de kerk echter moesten ze die pet afnemen, en soms zag je dan vergeten sjieken op kaalkoppen klitten. De meeste pruimers legden hun sjieken op de onderstukken van de pilaren. Als misdienaar werd ik door de pastoor na de hoogmis de kerk in gestuurd: met stoffer en blik moest ik de pruimen ophalen...

Toen er een doelpunt gemaakt werd, waagde ik mijn kans.

‘Jij wilt zeker honderd jaar worden?’ vroeg ik aan mijn buurman.

‘Waarom?’ viel hij uit de lucht.

‘Wel... Je bent toch aan het sjieken...’

Hij grijnsde breed. ‘Ik heb beloofd dat ik mijn sigaar opeet, als ze verliezen,’ zei hij. ‘En ze zijn aan het verliezen, nietwaar?’

Requiem voor negen eiken
[*7 maart*]

Toen de tuinlijsters, de mezen en de heggemussen al volop zongen, werd het achterdijkse land van de Nete hier opgeschrikt door het door merg en been snijdend gehuil van boomzagen. Met de moed der wanhoop begon ik dan ook aan mijn wandeling. Het was erger dan ik gevreesd had: dennen, meidoorns, elzen, vlieren en kanada's werden onbarmhartig en in razend tempo geveld. 's Anderendaags echter ontdekte ik dat ook negen eeuwenoude, majestueuze zomereiken ten prooi waren gevallen aan deze aanval van ‘houthamsterwoede’.

Als plichtbewust lid van het lokale ‘Groenkomitee’ informeerde ik bij de bevoegde instanties of ook voor die steeds zeldzamer wordende eiken een ‘kapvergunning’ was verleend. De bevoegde instanties wisten van toeten noch blazen: niemand had ook maar iets aangevraagd. Trouwens - zo althans verzekerden ze mij - een weigering had geen enkele zin: alle door de politie opgemaakte processen-verbaal dienaangaande waren in de loop der jaren zonder gevolg gebleven. De prokureur gooide ze gewoon in de prullenmand. Nog vijf winters als deze - zo voorspel ik - en het achterdijkse land van de Nete zal totaal zijn ontbost. Nieuwe aanplantingen zijn te duur, nemen te veel tijd in beslag en zouden alleen maar renderend zijn voor het nageslacht.

Hoef ik eraan toe te voegen dat zo één eik heel wat heilzamer is voor de Kempen dan vele - horribile dictu - mensen?

Siamese kat
[*8 maart*]

Om mij te dokumenteren voor een familieroman (‘Jenever uit Pulle’) bezocht ik onlangs een oud-ingezetene van mijn geboortedorp. Wij zaten in de huiskamer aan tafel, toen een prachtige Siamese kat tussen zijn armen kwam liggen. Plotseling kreeg ik de gehavende pels in haar nek in de gaten. Ik streelde erover en voelde de ruwheid... ‘Ze heeft zeven dagen in een strik gezeten,’ verklaarde hij. ‘Enkele weken geleden was ze eensklaps verdwenen. Om de haverklap ging mijn vrouw in de tuin op haar roepen. De zevende dag, welgeteld, meende ze een klaaglijk geluid te horen. Ze ging erop af en ontdekte het beest gestrikt in de verwilderde tuin van een buurman.’ Hij zuchtte diep. ‘'s Anderendaags redde ze mijn leven. Die avond zat ik hier de krant te lezen. Ik had al een paar maal gedacht dat ik me toch zo slaperig voelde. Mijn hoofd woog loodzwaar. Ik doezelde weg, en ontwaakte weer doordat de kat mij ongewoon furieus over het hoofd krabde. Ik wilde haar wegduwen, maar ze liet niet af. Ik dacht dat ze razend geworden was en richtte me op... Dat is mijn geluk geweest. Ik moet op de grond gestuikt zijn. Toen mijn vrouw thuiskwam, trof ze me aan, met de kat nog steeds bij mijn gelaat. Een ogenblik dacht ze dat ik stomdronken was, maar toen rook ze de kacheluitwasemingen...’ Hij haalde diep adem. ‘De gassen stijgen op, weet je.’

Sneeuwklokjesvrijaf
[*10 maart*]

Tijdens een familiereünie gisteravond in de parochiezaal van Pulle ontpopte mijn tafelbuur zich tot een soort van natuurfilozoof. Hij bleek diamantslijper te zijn, maar na zijn dagtaak ruilde hij de loep voor de verrekijker en trok hij naar de vallei van de Nete om vogels te observeren. Ook voor bloemen interesseerde hij zich. Elk jaar trok hij in het Netedal op zoek naar het lenteklokje, en de krokusvakantie hadden ze zijns inziens beter het sneeuwklokjesvrijaf genoemd. Toen de verteller

mij werkelijk begon te fascineren, boog iemand achter onze rug plotseling over ons heen. ‘Die haas was fantastisch,’ zei de indringer, ‘maar die bosduiven stonken als de pest!’

‘Tja!’ repliceerde mijn tafelbuur. ‘Met bosduiven weet je nooit waar je aan toe bent. Als ze achter de beerwagen gelopen hebben, lust zelfs de hond ze niet.’

‘Je bent toevallig toch geen jager?’ opperde ik, toen de indringer zich verwijderd had.

‘Toch wel!’ antwoordde hij. ‘Deze winter schoot ik zes hazen, vier patrijzen en... een kruiwagen vol fazanten, konijnen en bosduiven.’

Bruusk heb ik ons gesprek toen een andere wending gegeven. Ik vertelde de man dat ik geheelonthouder was. Toen ik een uurtje later aan de tapkast vrolijk stond bier te hijsen, zag ik hem schuddekoppend naar mij kijken. Ik geloof niet dat hij het begreep.

Geiteblad
[*14 maart*]

Het eerste echte lentegroen in de Kempen ontspruit aan de heesterachtige slingerplant die de mensen hier het geiteblad noemen. In feite is deze liaan de wilde kamperfoelie (Lonicera periclymenum). De benaming geiteblad slaat op de tuinkamperfoelie (Lonicera aprifolium), een veredelde vorm ervan. De houtige wilde kamperfoelie kruipt en klimt en slingert zich (als de wijzers van een klok) naar het zonlicht toe. Pas wanneer de tentakels zich een plaatsje onder de zon veroverd hebben, gaat de wilde kamperfoelie bloeien. De bloemen - bijna als elfenhandjes - zijn geelachtig wit, aan de buitenzijde vaak roodachtig.

Geen andere bloemen in de Kempen zijn zo welriekend. Vooral 's avonds, als de gesteelde hoofdjes de lippen openen, verspreiden ze een beroezende honinggeur, waarop ook de nachtvlinders dol zijn. De besvruchtjes zijn rood en zoeterig. De vogels zijn erop verlekkerd... en dus verspreiden zij de zaadjes.

Het gebeurt niet zelden dat de wilde kamperfoelie een jonge boom misvormt of versmacht. Maar ten slotte worden overal

in het plantenrijk gevechten op leven en dood geleverd voor het zonlicht. De wilde kamperfoelie doet dat met haar middelen. In haar zie ik de lente uit de winter breken, konkreet.

Kikker met rood jakje
[*19 maart*]

De tijd dat ik mijn oudste kleindochter kon troosten met liedjes als ‘Aan de oever van de Loire’ of ‘We rijden naar Sint-Job op een ezel zonder kop’ of ‘Ju, ju, paardje, wij rijden naar Diest’, is nu wel definitief voorbij. En dat je kwikstaarten geen zout op de staart kunt strooien, snapt ze nu ook wel. Haar verlangens en eisen zijn groter geworden, haar fantazie ook. Telkens als ze hier komt, vraagt ze wanneer ik nu eindelijk die kikker met dat rode jakje voor haar ga pakken... De kikker met het rode jakje is een oud relikt in onze familie. Mijn oom Don zaliger beloofde ook steeds dat hij er voor mij een zou vangen. Ik vermoed dat er in elke generatie van ons voorgeslacht een dichterlijke kwibus was, die ermee dweepte. Het moet een mytisch dier zijn, zoals de basilisk, de eenhoorn of de griffioen. Tenzij de roodbuikvuurpad (Bombina bombina) wordt bedoeld, maar die zit hier ook niet voor het oprapen. Ik stel me voor dat over vijftig jaar mijn kleindochter erover vertelt aan haar kleinzoon... Misschien als ze op wandel zijn in de beemden, waar de kieviten nu homerische gevechten leveren met de kokmeeuwen, de kraaien, de kauwen en de eksters. Daar wordt dezer dagen een stukje geruzied, geloof me. Daarstraks echter hield dat krakeel eensklaps op... Een buizerd zweefde boven het achterdijkse land. Als bij toverslag was hij vijand nummer één, en ... eensgezind begon het gevogelte hem te bestoken. En toen vertelde ik aan mijn kleindochter dat wij in dit land behoefte hebben aan een héél grote opgeblazen kikker met een rode jak, een supervijand. Dan zouden we hier eindelijk eens een poosje kunnen genieten van eensgezindheid, vrede en rust.